ATEITIS

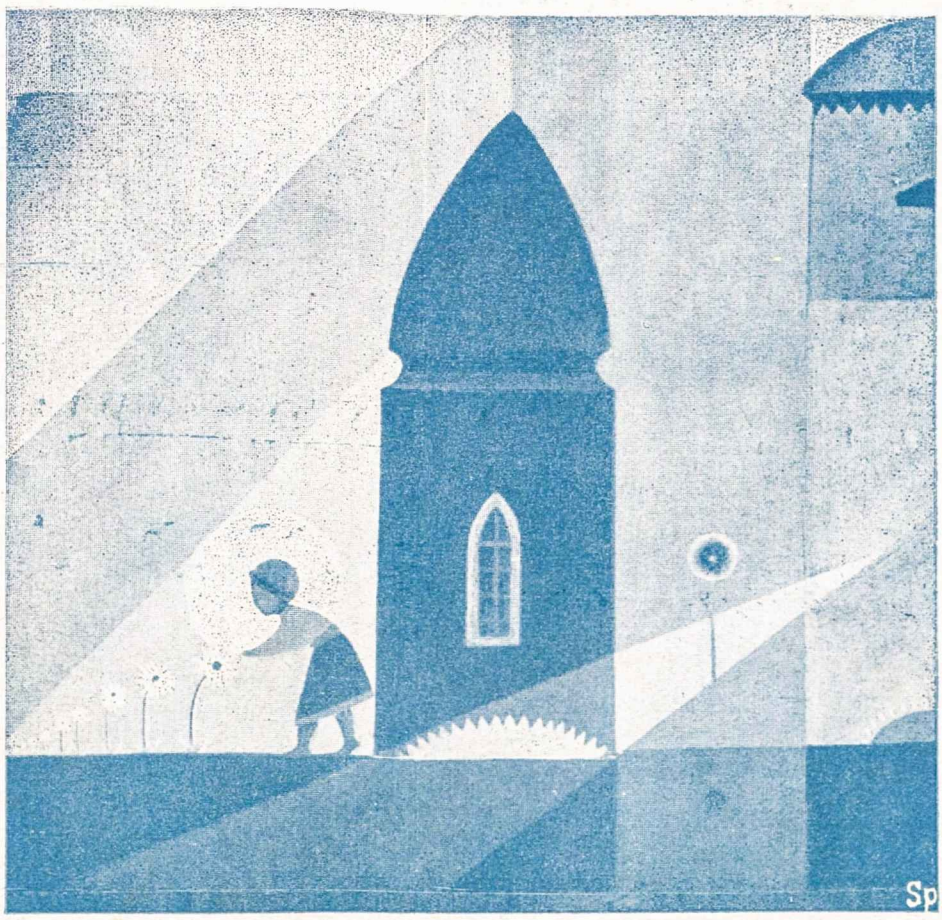

Nr. 5
1931

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

		Pusl.
1.	Laiko ženklai	225
2.	Piemenaitė. *Salomėja Nėris*	226
3.	Sidabrinės uogos. *Salomėja Nėris*	226
4.	Iš moksleivių gyvenimo	227
5.	Marija, Marija! *A. M.*	232
6.	Gyvoji novelė. *Stasius Būdavas*	235
7.	M. K. Čiurlionis. *K. P. Andziulis*	243
8.	Kartą atėjome. *Pr. Naujokaitis*	250
9.	Mieste pavasariui gimstant. *K. Zupka*	250
10.	Krikšč. solidarizmo pagrindai *Dr. J. Vaišnora M. I. C.*	251
11.	Marija šventykloj. *R. M. Rilke*	256
12.	Danielius Defoe. *A. Vaičiulaitis*	257
13.	Šešėlis. *V. v. Heidenstam*	261
14.	Mūsų moksleivių išsidorinimas (Pasikalbėjimas su kun. *Vl. Mažonu)*	263
15.	Eilės iš vosilkų. *A. Paplauskas*	270
16.	Jaunuolio himnas. *M. Linkevičius*	270
17.	Ar nėra pagalbos? *J. Gustas S. S.*	271
18.	Gyvenimas vandenyno gelmėse. *Juozas T.*	275
19.	„Nauji žmonės“. *K. Steponis*	279
20.	Apžvalga	281
21.	Mūsų veikimas	283
22.	Knygų naujienos	286
23.	Atsiųsta paminėti	288

„ATEITIES“ { Redakcija Kaunas, Aukštaičių g-vė 21, arba Laisv. al. 3; Adm-ja Laisvės al. 3. Tel. 26-76

„Ateities“ kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt. pusm. 10 lt. Atskiras numeris 1,75 lt.

Visų „Ateities“ platintojų ir prenumeratorių maloniam dėmesiui.

Netrukus baigiame „Ateities“ leidimo š. m. I-jį pusmetį Malonu yra konstatuoti žymus „Ateities“ skaitytojų prieauglis tiek iš jaunųjų jos draugų tarpo, tiek iš vyresniųjų. Tatai sustiprina ją medžiagiškai ir moraliai. Tačiau, džiaugdamiesi šitomis gražiomis š. m. bendro darbo išdavomis, daugeliui „Ateities“ skaitytojų ir platintojų turime prisiminti, prašydami apsimokėti šių metų, arba bent šio pusmečio, prenumeratą, nes nuo tvarkingo atsilyginimo ir atsiskaitymo pareina ir sėkmingas redakcijos ir administracijos darbas. Mes tikime, kad šis mūsų kreipimasis ras reikiamo atbalsio mūsų skaitytojuose ir platintojuose, ir leis žurnalui ir toliau tarnauti plačiam savo skaitytojų ratui.

„Ateities“ redakcija ir administracija.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

5 Nr. 1931 m. gegužio mėn. XXI

Laiko ženklai

„Mes laukiame sulig jo pažadėjimu naujo dangaus ir naujos žemės, kuriuose gyvena teisybė."

2 Petro 3, 13.

MARIJA IR PROTESTANTIZMAS.

Kaip žinome, protestantai Marijos negarbina. Bet tuo būdu jie pasmerkia savo bažnyčią sustingimui ir šaltam racionalizmui. Šį dalyką suprato galop patys protestantai ir pradėjo linkti prie Marijos. Jie patys sako, kad mes gerbiame Goethės motiną, Konstantino, Augustino motiną, — tik viena Išganytojo motina yra užmiršta. Prieš keletą metų Olandijoj buvo išleista brošiūra vardu „Marijos užtarimas", kurioj rašoma: „Mes neturime Marijos giesmių, neturime Marijos švenčių, neturime Marijos paveikslų. Mums Marija yra tik blanki statula, kuri prisimenama per Kalėdas, o paskui visus metus vėl užmirštama. Mes protestantai galvojame dar per daug pagal Senąjį Įstatymą. Niekas negali ateiti prie Kristaus, jei nenori jo priimti iš Marijos rankų". Protestantų rašytojas Jungnickel rašo: „Evangelikų bažnyčia yra šalta. Mes turime grąžinti Mariją į savo religiją, tik tuomet ji bus šilta." Šitie reiškiniai rodo, kad katalikybės idėjos galų gale pradeda įsiviešpatauti pasaulyj, kad artinasi laikas, kada baigsis Vakarų religinis skilimas. Protestantams pradėjus garbinti Mariją, ji tikrai atves juos į tikrąjį kelią.

BEDIEVIŠKAS UNIVERSITETAS.

Neseniai laikraščiai paskelbė trumpą žinutę: bolševikai Maskvoj atidarė universitetą, kuriame bus rengiamas jaunimas vesti bedievišką propagandą. Į jį galės įstoti ir svetimšaliai. Žinutė trumpa, bet labai charakteringa gyvenamajam mūsų amžiui. Šiandie yra du centrai, apie kuriuos sukasi idėjinis gyvenimas: R y m a s ir M a s k v a. Iš šitų vietų plaukia srovės, kurios kovoja didžią kovą. Bolševikai pasiryžo žūt būt išnaikinti

mones: draudžia įvežti religinio turinio knygas, persekioja kunigus, leidžia religiją pašiepiančias kortas, galop steigia net bedieviškąjį universitetą. Bolševizme glūdi galingas religinės minties plitimo priešas. Kova daros vis didesnė. Tuo tarpu kai Vakarai kaskart linksta į religiją, tai azijatiškas gaivalas džiūgauja laukiniu ateizmu. Kur yra susirėmimo laukas? Ant dviejų pasaulių ribos? Taip, iš tikrųjų!

BAISI PARODA.

Paryžiuj neseniai atidaryta klaiki paroda: dalis josios skirta D. Karo, dalis būsimo karo baisumams pavaizduoti. Iš ten paaiškėja, štai koki rezultatai. D. Karui buvo sumobilizuota 60 mil. žmonių. Iš jų 12 milijonų buvo užmuštų ir 20 mil. sužeistų. Karo metu dėl artilerijos šaudymų, dėl įvairių epidemijų žuvo 60 mil. civilinių gyventojų. Vadinasi, žuvusių dėl karo kaltės yra 72 mil. O kiek dar ir dabar miršta žmonių, kurie buvo užnuodyti dujomis, kuriems sudraskyta sąnariai... Prieš kiek laiko prancūzų parlamentas paskyrė 50 mil. frankų palaidoti per karą žuvusių griaučiams, kurių ypač daug yra dar Verdeno apylinkėse. Ten jie guli jau tryliką metų. Karo veiksmams išleista 337 milijardai dolerių. Pavertus šituos pinigus auksu ir sukrovus, susidarytų 400 traukinių kiekvienas po 30 vagonų. — Būsimas karas, pagal parodos vaizdus, bus dar baisesnis. Tai bus tylios mirties šmėklos skridimas. Nuodingos dujos pakeis armotas ir šautuvus. Didmiestis. Visur judėjimas ir gyvybė. Staiga pasirodo orlaivių eskadrilė. Po 10 minučių tik palšas rūkas ir griuvėsiai. Visa žuvo. Šitie vaizdai turėtų kai ką pasakyti ir tiems, kurie vis kala jauniems žmonėms į galvą, kad karas neišvengiamas.

TURI AKIS IR NEMATO.

Vokietijoj kyla naujas judėjimas, kuris žiūri į karo sunaikintą savo tautą ir nemato josios priežasčių. Jis išalkęs naujo karo. Tai n a c i o n a l s o c i a l i z m a s. Jis vokiečių rasę stato aukščiau už viską, galingesniajam pripažįsta teisę ir garbina revoliucijos jėgą. Su katalikybe šis judėjimas visiškai nesutinka. Todėl Vokietijos vyskupai uždraudė katalikams kokiu nors būdu šį judėjimą paremti. Nacionalsocializmas yra, tur būt, paskutinė Nietschės mokslo išdava: sunaikinti visas kitas tautas — Vokietija viena turi viešpatauti. Nacionalsocialistai grasso kardu visai Europai. Vargšai apakėliai! Karas bus pražūtis ne tik jų nekenčiamoms tautoms, bet ir jiems patiems. — Grumiasi vis priešingos galybės.

*

„Atsiminkite pirmąsias dienas, kuriose jūs, apšviesti, išlaikėte didžią kentėjimų kovą...; dar mažą truputį, ir kurs turi ateiti, ateis ir neužtruks". Žyd. 10, 32, 37.

Salomėja Nėris

Piemenaitė

Daržėly diemedis verkšleno
Auksinių ašarų ugny —
Saulutei tekant margas karves
Giniau rasotan pagirin —

Man baltas kojas rasos plauja,
Saulutė kaitina veidan —
Naktigoniai iš miško joja
Ten vieškeliu ir moja man —

Vosilkos, degančios aguonos —
Tik mirga, mirga rugiuose —
Krūtinėje daina banguoja
Viltim rasota ir šviesia —

Myliu juodakį čigoniuką!
Iš raudonojų dobilų
Jam vakar pyniau čia vainiką,
O šiandien ilgesį pinu —

Sidabrinės uogos

Mes išbėgom nuogos
Į rasotą girią —
Sidabrinės uogos
Nuo šakų nusvirę —

Kvepia žalios pušys,
Kvepia ryto vėjas —
Pasakyk man vėjau,
Ką esi žadėjęs!

— Girios tankumyne
Rasi lūšną seną —
Girios tankumyne
Ragana gyvena.

Lekia aukso dienos,
Lekia, kaip pašelę!
Ei, išburk man laimę,
Laume raganėle!

(Iš naujo eilėraščių rinkinio P ė d o s S m ė l y)

Iš moksleivių gyvenimo

JAUNIMAS — BŪSIMIEJI VADAI.

Jeigu mes norime pasiekti svarbiausių žmonijos klausimų gelmes ir duoti į juos patenkinantį atsakymą, turime tam tikslui išeiti iš didžiausių ir aukščiausių principų, kurių visų šaltinis ir esmės pradžia glūdi Dievuje. Padaryti Dievą savo gyvenimo centru turi būti pareiga visų tų, kurie imasi vado pareigas.

Mūsų tauta kartu su visa Europa pergyveno ir pergyvena įvairių — kaip dvasinių, taip medžiaginių — sukrėtimų. Daugybė visokeriopo skurdo, nepasisekimų, neteisybių ir tiranijos dar vis slėgia žmones. Žemė prisigėrusi kraujo ir ašarų. Senoji karta pavargo, bekovodama su blogiu, ir jau nieko nebegali, kad pataisytų tai, kas reikia taisyti. Tautos viltis — jaunuomenė, pirmoj eilėj mokslus einanti jaunuomenė. Ji pašaukta vadovauti, pašaukta išvesti žmones iš to klampyno ir nurodyti naujus kelius.

Teologas šiandie turi ypatingu smarkumu ir apdairumu kovoti su naujais tikėjimo priešais, kurie ateina liberalizmo ir nacionalizmo pavidaluose. Jis turi būti toli pramatąs žmogus, visuomeniškų nusiteikimų ir plačios erudicijos.

Teisininkas turi rūpintis grąžinti teisei tinkamą vietą visuomenės gyvenime. Ypač jis turi iškelti dabar taip labai pamirštą prigimties teisę, turi rūpintis valstybės įstatymus sutaikinti su sąžinės reikalavimais. Tam reikia drąsos, energijos ir švento atkaklumo. Kas linkęs meilintis ir nusilenkti šiltos vietos reikalavimams, tegul nedrįsta žengti į šitą sritį.

Gydytojui dabar yra daug pavojų už gerus pinigus padaryti nevieną nusikalstamą darbą. Visa tai išvengti padės didis religingumas. Be to, šiandie rūpinamasi, kad gydytojas gydytų ne tik kūną, bet ir sielą, nes ligos dažnai esti sielos suirimų pasėka. Toks gydytojas turi pažinti žmonių psichologiją, aiškiai suprasti moralius dėsnius ir pats jų laikytis.

Mokytojui šiandie ypatingai gula sunki našta. Išvesti jaunuomenę neiškrypusią ir sveiką per tiek visokių išorinių ir išvidinių gundymų, pakelti jos moralę ir religingumą, kada aplinka šituo atžvilgiu dar labai nusmukusi — tam reikia tikrai didelių Dievo dovanų, reikia didelės žmonių meilės, didelės kantrybės ir drąsos.

Visuomeninkas mūsų laikais turi žiūrėti, kad jo vadovaujami žmonės nenueitų Bažnyčios priešų tarnybon. Jam privalu turėti nepaprasta orientacija, gilus istorijos ir politikos mokslų pažinimas ir platus filosofinis išsilavinimas. Be to, jis turi būti labai klusnus savo dvasios vadovams.

Štai ištisa vadų eilė. Kuriai tu vėliau priklausysi — nesvarbu. Svarbu, kad savo pareigas eitum sąžiningai, kad savo darbą dirbtum iš meilės ir į jo išpildymą žiūrėtum, kaip į savo pašaukimą. Kas rengiasi visuomenei vadovauti dėl pinigų — tas išniekina šito švento pašaukimo pareigas ir pats savo ranka rašosi savo darbams pasmerkimą. Ne karjera turi mus vilioti, bet noras padėti suvargusiai tautai, noras išvesti ją į šviesesnę ateitį. Tam reikia idealizmo — be jokių priemaišų.

Visiems vadams dar viena svarbi sąlyga — apaštalavimas. Šiandie kiekvienas turi būt apaštalas, vis tiek, kokį darbą jis dirbtų. Taigi ir tam reikia rengtis, rengtis jau nuo pat gimnazijos suolo. Garbė jums, jei jau dabar būsite vadinami: „Jauni apaštalai!“

KO REIKIA BENDRAM IŠSILAVINIMUI.

Gimnazijos metai — bendro lavinimosi metai. Tada moksleivis turi savo dvasia apimti kuo plačiau sias mokslo sritis ir suprasti jų pagrindus. Atsidėti gimnazijoj tik vienai kuriai šakai, apleidžiant kitas, yra ir neleistina ir nesveika. Toks per ankstyvas užsidarymas specialybės narvelyj gamina siaurų pažiū-

rų žmones. Aišku, tuo nenorima pasakyti, kad nereikia gimnazijoj ugdyti noro dirbti vienoj kurioj šakoj ir ją ypatingai domėtis. Ne! Šis noras reik turėti. Bet be tos mėgiamosios šakos, be savo numylėto darbo reikia dar pažvelgti ir į kitas sritis, pažvelgti taip, kad būtų galima įsigyti tikro nusivokimo apie jų pagrindus. Kokios yra tos svarbiausios sritys?

Pirmoj eilėj f i l o s o f i j a. O, kaip daugelis nuo jos bėga, ypač kurie turi šiokio tokio palinkimo į meną! Tai didelė klaida. Susidomėjimas filosofija praplečia žvilgį, paaštrina protą, moko kritiškumo ir logiškumo. Pasaulio istorijos vyksmas yra ne kas kita, kaip vienokių ar kitokių filosofinių idejų realizavimas. Be filosofijos nebus gerai suprantami nė joki kiti mokslai. Todėl jau ir gimnazijoj laikas būtų paskaityti „Logos“ ar vieną kitą filosofinio pobūdžio veikalą. Laikas būtų daugiau pagalvoti ir padiskutuoti.

Antroji sritis — l i t e r a t ū r a. Nesvarbu, kad nesi literatas. Literatūrą pažinti reikia visiems. Juk tai kilniausių žmonijos genijų kūryba, tai Amžinojo grožio atspindulys žmogaus darbuose. Filosofai idejas gimdo. Literatai jas apvelka grožio drabužiais ir paleidžia į žmones. Taigi kas nori žinoti, kuo minta jo laikai, tegul eina į literatūrą. — Literatūra, be to, lavina meniškąjį skonį, auklėja širdį ir jausmus, nes jos idejos yra ne plikos, bet apvilktos dailės drabužiu. Reikia literatūros veikalus ne tik skaityti, bet ir galvoti, ir nagrinėti, ir šį tą iš jų išsirašyti. Reik paskaityti knygų ir straipsnių a p i e literatūrą. Kas turi progos tegul nepraleidžia literatūros vakarų, parodų ar koncertų. Menas ir grožis išgelbės jaunimą nuo daugelio pavojų ir suklydimų.

Svarbi bendram išsilavinimui ir i s t o r i j a, ne karų, vardų ar datų istorija, bet r e l i g i n ė i r k u l t ū r i n ė i s t o r i j a. Bent šiek tiek įžvelgti į žmonijos gyvenimo eigos vyksmą, jį suprasti, susekti jo priežastis — yra nepaprastos svarbos dalykai. Taigi skaitykite istorinių veikalų, daug skaitykite. Tuo būdu išsilavins ne tik jūsų atmintis, bet jūs prisirinksite neįkainojamos vertės turtų, kurie vėliau duos didelio dvasinio pelno.

Labai svarbu ir g a m t o s m o k s l a i — fizika, chemija, medicina ir k. Ne formulių reik prisikrauti į galvą, ne kaulų ir raumenų pavadinimų — tai dar ne chemija ir ne medicina. Bet žinoti, kaip dabar stovi gamtos mokslai, kokią pažangą padarė, kokios teorijos juose vyrauja — štai ko reik bendram išsilavinimui. Nežinoti Darvino evoliucijos, Mendeljevo atomistikos, Markonio radio, Einšteino relatyvybės yra ne tik nemokšliška, bet ir negražu. O kiek iš gamtos mokslų daroma priekaištų tikėjimui! Juos išrišti yra kiekvieno jaunuolio pareiga.

Visų šitų dalykų mokykla duoda, bet reikia ir pačiam dar prisidėti. Gimnazijoj reikia būti ištroškusiam mokslo. Reik domėtis visu kuo, visur ir visada. Tik toks nepasotinamas žinių noras gali užtikrinti, kad toks žmogus, baigęs gimnaziją, bus tikrai b e n d r a i išsilavinęs ir sėkmingai galės toliau lavintis jau s p e c i a l i a i. O kam reik mokslas grūste grūsti, kas jo neieško, tas tegul negaišina laiko, tegul ima žagrę į rankas ir eina dirbti. Gimnazijos suolas, matyti, ne jam. Čia dažnai pasipainioja tinginystė, na, bet ją reikia imt už sprando ir išmesti lauk. Tinginys su jaunuoliu ne draugai.

PASKAITA APIE VAGYSTĘ.

Gražią pavasario dieną klausiau etikos profesoriaus paskaitos. Jis kalbėjo apie vagystę, suprantamą plačiau, vadinasi apie kiekvieną svetimos nuosavybės įžeidimą. Pasakojo, kad katalikų etika gyvybei išgelbėti leidžia pasiimti tokį daiktą, koks yra reikalingas, visai be savininko žinios ir sutikimo; iš kitos pusės, kad nuosavybės įžeidimo nuodėmės (pv., išdavimas draugų, garbės nuplėšimas, tikra prasme vagystė) negali niekas žemėj atleisti, kol skriauda bus atitaisyta. Per pertrauką sakau draugui: „Turiu namie darbo, antros valandos nelauksiu. Juk tai jau seniai visiems žinomi dalykai“. Prieina prie mudviejų panelė: „Baisiai įdomi paskaita buvo“. — „Įdomi?“ — išsižiojom kartu su draugu. — „Žinoma, įdomi. Juk tokių dalykų beveik niekas nežino“.

Tada man paaiškėjo, kad gimnazijoj būdami mokiniai per maža kreipia dėmesio į religijos ir dorovės dalykus. Tai panelei buvo įdomi paskaita apie vagystę, kitam gal būtų buvusi dar įdomesnė apie melavinimą, apie skaistybę, sugyvenimą ir t.t. Taigi šitais klausimais reik susidomėti. Dviejų etikos valandų savaitėj čia neužtenka. Mokyklos kapelionas klasėj gali duoti tik pačius katalikų dorovės pagrindus, o visa kita lieka pačiam mokiniui pasirūpinti. Kuriomis priemonėmis?

Visų pirma p a m o k s l a i. „Pamokslai? Jie toki nuobodūs ir sausi!“ Tiesa, yra ir nuobodžių ir sausų. Bet lyg į bažnyčią eini tam, kam ir į vakarėlį? Jei monologas sausas — taip, gali jo neklausyti. Bet jei pamokslas sausas — dar neturi dėl to teisės išeiti. Į bažnyčią einam p a s i m e l s t i i r p a s i m o k y t g y v e n t i. O nekiekviena pamoka yra įdomi. Vis dėlto ji visados lieka pamoka, ir reik jos išklausyti. Jei žinotum visą teologiją, tada gal ir turėtum teisės neklausyti „sauso“ pamokslo. Bet dabar... Taigi per pamokslus galima daug ko sužinoti. Gera, parėjus namo, svarbesnes mintis pasižymėti raštu: juk tai dėsniai, kaip tvarkyti gyvenimą.

Toliau — s k a i t y m a s. „Ach ta nuobodžių pasaka! Skaityk ir skaityk! Nebus kada nė pasilsėti!“ — Gerai, pasakyk man, iš ko tu rengies duoną valgyti? Būsi mokytojas? Skaitysi per ištisas naktis. Būsi daktaras? Kuisiesi po storiausius medicinos veikalus, kaip pelė. Būsi inžinierius? Tau net akys apmargs nuo visokių formulių. Taigi visi inteligentiškųjų profesijų darbininkai duoną valgo iš s k a i t y m o. Jie daug skaito, labai daug , kad galėtų gražiai gyventi ž e m ė j e. Tad kiek kartų daugiau turėtume skaityti tas knygas, kurios rodo, kaip bus galima apsigyventi d a n g u j e! Religinį ir dorinį gyvenimą sutvarkyti turi kiekvienas, vistiek, ar jis bus mokytojas, ar gydytojas, ar inžinierius. Taigi visiems religinio ir dorinio turinio knygos yra reikalingos. Tiesa, mes jų nedaug turime. Bet šį trūkumą papildykime laikraščių straipsniais, kurie gvildena minėtas sritis. Katalikiškoj spaudoj dažnai jų galima užtikti.

Gera priemonė — p a s i k a l b ė j i m a i s u k a p e l i o n u. Tik nereik bijoti. Kiekvienam mokytojui labai smagu, kada mokiniai domisi jo dalyku. Tuo labiau kapelionui. Taigi jei kas neaišku, jei kyla kokia abejonė, jei nevisai gali pats sutvarkyti savo vidų — drožk tiesiai pas kapelioną. Jis visados maloniai priims ir patars. O gyvu žodžiu daug daugiau galima pasiekti. Knyga kalba visiems; ji nesiginčija. Kapelionas patarimus ir paaiškinimus pritaikins tau , t i k t a u. — Štai keletas priemonių užpildyti tam dideliam trūkumui. Religinis ir dorinis išsilavinimas reik pirmoj eilėj statyti.

DIDVYRIAI IR ŠVENTIEJI.

Jūs mokėtės ir mokotės visokių istorijų: rytų, graikų, Rymo, viduriniu amžių, naujųjų laikų; skaitėte, be abejo, nevieną šiaip istorinį veikalą — ir ką ten radote — karus ir visokiausias politikos vadų intrygas. Tai yra visuotinė istorijos mokslo liga. Daugumas vis dar neįstengia suprasti, kad nei karai, nei politika, nei galop karalių gimimo ar mirimo datos dar nesudaro tikrosios istorijos, kad ji yra visai kur kitur. Prieš šitą ligą jau buvo pakeltas mūsų laikrašty balsas. Deja, jis liko be atgarsio. Ne nuo mūsų, žinoma, pareina pakeisti istorijos mokymą. Bet nuo mūsų pareina, ar pasitenkinti k u l t ū r o s a r d y m o i s t o r i j a, kuri dėstoma dabar mokyklose, ar papildyti ją k u l t ū r o s s t a t y m o i s t o r i j a. Mūsų vartojami vadovėliai duoda tik istorijos padugnes; tuo tarpu viršūnių jie nemato; tai materialistinio istorijos supratimo vaisius. O kas nori užlipti į istorijos viršūnes, kas nori išvysti giedrą, ne kruviną istorijos veidą, tas tegul nusileidžia į tamsias katakombas, tegul įžengia į mistišką katedrų prieblandą, tegul aplanko vienuolynų darbo sales arba ligoninių palatas. Deja, apie visa tai mūsų istorijos tyli.

Jos daug kalba apie Rymo Scipionus ir Augustus, bet nežino, kas tą puikią senovės kultūrą perdavė viduramžiams. Tai buvo šv. B e n e-

diktas, šv. Augustinas ir eilė kitų didžių to laiko vyrų. Senojo pasaulio griuvėsiuose jie kažkaip išnyksta, ir Vakarų sukrikščionėjimas atsiranda lyg koks „deus ex machina“. Tuo tarpu germanų kultūra kaip tik paremta šituo anų žmonių pasiaukojimu. Juk vienuoliai mokė germanus žemės darbo, mokė amatų, steigė mokyklas ir platino tikrąjį tikėjimą.

Ateina viduramžiai. Ir vėl mes mokomės: karai, karai ir dar kartą karai. Argi jau tuomet nieko daugiau nebebuvo — nei mokslo, nei meno? Iš vadovėlių taip atrodo. Štai kodėl dauguma ir laiko viduramžius tamsos ir barbarybės laikais. Tuo tarpu tada buvo padėti pagrindai beveik visiems mokslams: tada buvo sukurta tobuliausia filosofijos sistema (šv. Tomas), kurios nieks nepralenkė ligi šių dienų; tada buvo parašyta geriausias meno veikalas (Dante), tada prasidėjo judėjimas prieš prabangą ir išlepinimą (šv. Pranciškus Asyžietis). Kiek apie tai mes žinome?

Naujieji laikai prasideda renesansu. Apie jį istorijos parašo 2—3 puslapius. Tuo tarpu tai buvo naujųjų laikų pagrindas. Ir jo nežinant, mums mįslė yra visoki mūsų dienų pakrikimai. O jie yra logiška anų laikų kultūros krypties pasėka. Mes skaitome apie protestantizmą, apie Liuterį, o apie šv. Ignacą vadovėliai tyli. Tuo tarpu jo ordenas buvo visų herezijų kūjis.

Ir pasaulio istorijoj šalia viešosios — politinės srovės, teka kita kultūrinė — religinė srovė, kuri daro žmonijai daug daugiau įtakos, negu pirmoji. Ją pažinti, susekti josios eigą ir plėtojimąsi yra kur kas svarbiau, negu žinoti kada buvo koks mūšis ir kas jam vadovavo. Didvyriai yra ne tik tie, kurie uždega pasaulio gaisrus, bet ir kurie juos gesina. Deja, gesintojų vardai beveik nežinomi.

Taigi moksleiviai, norėdami turėti tikrą istorijos supratimą, šitas mokyklos paliekamas spragas turi užpildyti laisva skaityba. Tam tinka religijos istorija, meno istorija, filosofijos istorija ir galop atskiri veikalai, pavesti vienam kuriam kultūros ar religijos didvyriui. Taip pat reik prašyti istorijos mokytojų, kad šie pasakotų daugiau apie tą kultūrinę-religinę istorijos srovę, negu apie politinę. Savuose pasikalbėjimose nepraleisti nė vienos progos šituos dalykus iškelti. Tik tokiu būdu galima pamatyti, kad žmonijos gyvenimas yra ne tik krauju ir ašaromis aplaistytas, bet ir darbu ir pasiaukojimu pašvęstas.

Uždavinys visiems.

Atspėkite, kas čia yra ir kodėl taip yra. Pirmas teisingai atspėjęs gaus dvi knygas: «Jaunuolio lavinimasis» ir «Jaunuolio būdas»

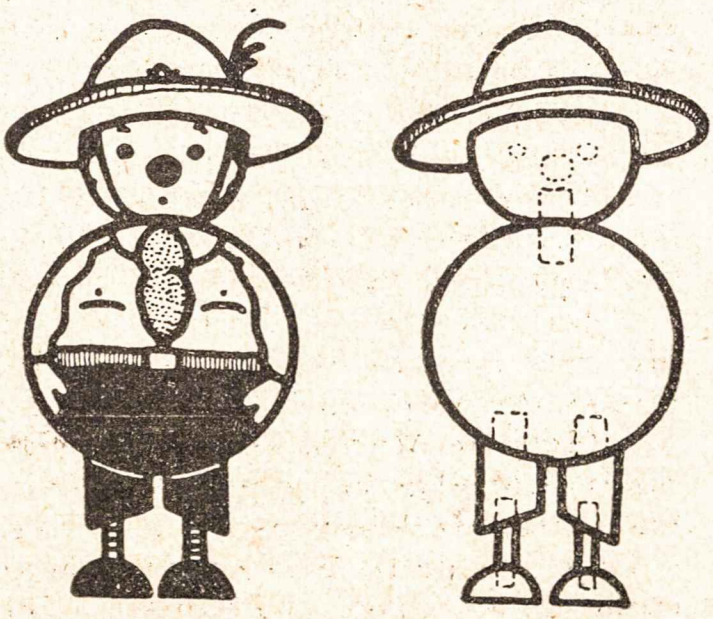

A. M.

Marija, Marija!

Artėjąs pavasaris pirmykščia savo nekaltybe, savo gėlėmis, kurios yra skaistaus gyvenimo simbolis, kelte kelia mūsų sielą į tas sritis, kurios yra nepaliestos žemės dulkių, kur dar viskas gryna ir nekalta. Katalikų Bažnyčia puikiai suprato atbundančios gamtos prasmę, gegužio mėnesį paskirdama Marijos garbei. Marija savo kilniu žmoniškumu, sujungtu su Dievo malone, visados traukė ir trauks prie savęs jaunas širdis, kurioms žemės meilė yra tik įvadas į amžinąją meilę. — Tarp pavasario ir Marijos yra dar ir kitas panašumas. Pavasaris yra pranašas ir pradžia naujo gyvenimo g a m t o j e. Marija buvo pranašas ir pradžia naujo gyvenimo ž m o n i j o j. Marija buvo skaisti atpirkimo aušra, po kurios užtekėjo didi Išganymo Saulė — Jėzus Kristus. Kaip p a v a s a r i s yra pavasaris gamtoj, kaip j a u n y s t ė yra pavasaris žmogaus amžiuj, taip M a r i j a yra pavasaris Katalikų Religijoj. Štai kodėl šitie trys dalykai dvelkia visados pirmykščia nekaltybe.

„MANO MOTINA"

Amerikiečiams apgulus Filipinų salas, laivyne įvyko nuostabus atsitikimas. Jau turėjo prasidėti apšaudymas, kai staiga vieno matroso švarkas nukrito į jūras. Matrosas prašė leisti švarką išsiimti. Kai jam buvo neleista, jis šoko į vandenį. Visi manė, kad jis esąs bailys ir norįs pabėgti. Bet jis tuoj vėl užlipo ant laivo lubų, nešdamasis šlapią švarką. Deja, tas jam nieko nepagelbėjo. Už neklausymą buvo pasodintas į karcerį ir karo teismo nuteistas kalėti keletą metų.

Generolas Dewey, kuris paskaitė ištarmę, paklausė nelaimingą matrosą, kodėl jis dėl tokio skarmalo taip kvailai pasielgė. Matrosas išsitraukė iš kišenės fotografiją ir rodydamas ją generolui pasakė: „Mano motina".

Švarke, kuris įkrito į jūras buvo jo motinos paveikslas, kurį jis būtinai norėjo išgelbėti.

Tuomet generolas Dewey ištiesė jam ranką ir dovanojo bausmę, sakydamas: „Matrosai, kurie dėl savo motinos paveikslo stato pavojun gyvybę, ištikimai kovos ir už savo tėvynę".

Jaunasis drauge! Ir tavo sieloj glūdi tavo dangiškosios Motinos paveikslas, paveikslas Mergelės Marijos. Ar esi pasirengęs dėl jo pasiaukoti?

Mergelė Marija yra dangiškoji tavo Motina. Kartok tai sau nuolat: Marija yra mano Motina. Jeigu ji mano Motina, vadinasi, visais reikalais aš galiu tiesiog į ją kreiptis, galiu jai atverti savo sielą, galiu prašyti jos pagalbos, kai mano siela atsidurs sunkioje kovoj su gundymais. Jeigu ji mano Motina, vadinasi,

ji visados maloniai žiūri į mane, nors ir tūkstančiai nuodėmių mane slėgtų; ji išgirs mano šauksmą vargo metu ir pasigailės manęs.

Štai kokių gaivinančių minčių kyla iš to, kad Marija yra mano Motina.

GEGUŽĖS VAKARAS

Gegužės saulė jau netoli laidos. Prieš pusvalandį metei ankštą kambarėlį, sausoką geometrijos vadovėlį ir išbėgai į žaidimų aikštę. Čia futbolas, juokas, jaunystė ir rausvi besileidžiančios saulės spinduliai... Staiga prabyla bažnyčios varpas. Visą šį mėnesį jo balsas gieda vieną didingą A v e M ą r i a. Žaidimai sustoja. Skubiai purtini truputį dulkėtus drabužius, taisai išdrikusius plaukus, nosine nusišluostai įšilusį veidą ir bėgi bažnyčion.

Dega žvakės, kyla smilkylo dūmai, spindi altoriaus papuošalai. Čia — jaunystė ir nekaltybė.

Marija, Marija!
Skaisčiausia lelija!
Tu švieti aukštai ant dangaus.
Palengvink vergiją,
Pagelbėk žmoniją!
Išgelbėk nuo priešo baisaus.
.....

Ir kūno silpnybė,
Ir žemės puikybė,
Ir pragaro juodo dvasia
Į prapultį stumia
Žmonijos daugumą
Ir žudo galybe tamsia.
.....

Marija, Marija!
Skaisčiausia lelija!
Dangaus Karaliene šviesi!
Užstok prieš Aukščiausį
Tu žmogų menkiausį,
Nes viską pas Dievą gali!

Skamba giesmė. Visa: ir vargonų gaudimas, ir jaunuolių maldos žodžiai, ir gegužės vakaro malonus dvelkimas — visa susilieja į vieną meilingą M a r i j a, M a r i j a. Tai nežemiškos poezijos ir nežemiško grožio vaizdas. Gegužinės pamaldos yra gražiausios iš visos liturgijos.

Bet Marijos garbinimas duoda mūsų sielai ne tik švelnumo, bet ir jėgos kovoje su mūsų dvasios priešais. Josios pagalbos galime visuomet tikėtis, nes nuo amžių negirdėta, kad Marija būtų apleidusi tą, kuris josios šaukėsi. Net ir tuomet, kai pasitaikys tau nupulti, net ir tuomet ji neatstums tavęs, nes ji juk tavo Motina ir tu josios sūnus. Ji žiūri į tave gailiu žvilgsniu, o tavyj kyla jaunuoliškas gėdos jausmas: „Motina, tu esi tokia

nekalta, tokia skaisti, o aš toks nuodėmingas!“ Ar galėtum pakęsti josios žvilgsnį ir toliau gyventi seną gyvenimą?

„DĖI TAVĘS, MYLIMASIS!“

1268 m. Todio mieste senatoriui Jacopone pagerbti buvo surengta šventė. Senatorius į iškilmes atvyko kartu su savo žmona, kuri, kaip dienos karalienė, sėdėjo tarp svečių. Staiga sugriuvo tribūnos, ir daugelis svečių buvo sužeista. Šventė, aišku, turėjo būti nutraukta. Senatorius ištraukė pusgyvę savo žmoną iš po griūvėsių ir norėjo atleisti josios diržą, kad galėtų laisviau kvėpuoti. Bet ji visomis jėgomis tam priešinosi. Vyras nunešė ją į kambarį, kuriame nieko nebuvo. Tuomet atsegė drabužius ir pamatė — po puikia šilko suknele jo žmona nešiojo storus, ašutinius marškinius. Mirdama ji sušnibždėjo vyrui: „Juos aš nešiojau dėl tavęs, mylimasis!“

Nuostabus moters pasiaukojimas! Ji nešiojo atgailos drabužį tam, kad žemiški pasisekimai neapakintų josios vyro.

„Dėl tavęs“, kalba kiekviena Dievo Motinos ašara. „Dėl tavęs“, kalbėjo išbalęs jos veidas, kai ji stovėjo po kryžium.

Taigi, drauge, neįžeisk niekados savo dangiškos Motinos.

„NEUŽMUŠK, TURIU MOTINĄ!“

Didžiojo Karo metu bavarų kareivis susitiko prancūzų karininką. Pamatęs, kad gręsia neišvengiama mirtis, karininkas sušuko: „Neužmušk, turiu motiną!“ Bavaras kareivis nuleido šautuvą: jis negalėjo užmušti savo priešo. Tas vienas žodis jį sulaikė.

Laimingas jaunuolis, kuris šėlstančioj geidulių kovoj gali šauktis dangiškosios savo Motinos vardo. „Pagelbėk, Marija, juk tu mano Motina!“ Šitas vienas vardas išvaiko išganymo priešus.

Kristupas Kolumbas laivą, kuriuo plaukdamas atrado Ameriką, buvo pavadinęs „Santa Maria“. Jo kelionė laimingai pasisekė. Žmogaus gyvenimas irgi yra jūra, kurioje šėlsta dar didesnės audros — ypač jaunystėj — negu vandenyno plotuos. Taigi ar neverta savo laiveliui duoti irgi tokį pat vardą: „Santa Maria“?

Gal tau atrodys juokinga, kad pasakysiu, jog kas jaunuoliška meile myli Mariją, tam ir mokytis lengviau sekasi. Marija rūpinasi, kad josios garbintojai savo pareigas atliktų džiaugsmingai. O kas džiaugsmingai dirba, tam lengviau sekasi. Taip yra ir su mokslu.

Daug gėlių yra padėta prie Marijos kojų. Bet maloniausia dovana, gražiausia žemės gėlė yra jauna siela. Kas ją paaukoja savo dangiškai Motinai, gali būti tikras, kad aistrų karščiams užėjus ji nesuvys.

Stasius Būdavas

Gyvoji novelė

Traukinys per valandą ėjo po 50.

Mes — studentai — grįžom į Kauną, veždami savo dūšioj atostogų klykavimus ir kaž kokią keistą baimę, nedrąsą, nusivylimą. Nusivylimą dėl atostogų galo. Bet mes buvom linksmi. Tokiais būti mus vertė kaž kas nežinomas, neaiškus.

Aš sėdėjau prie lango. Studentas H. — prie kairiojo mano šono. Jei kas būtų mane staiga paklausęs apie jo dūšią, aš būčiau pasakęs, kad jis ką tik suvaldė nežinomą rūpestį, sielvartą. Jo lūpų kraščiukuose retkarčiais žaidė kaž koks šyptelėjimas, kuriam nebuvo galima duoti tikro vardo. Tas vardas reikėjo ieškoti tarp pykčio ir švelnaus nusiteikimo. Bet aš sakau — studentas H. buvo labai rimtas.

Į mūsų kupe įslinko mergina su nedideliu obuolių krepšeliu. Aš pažiūrėjau į ją. Jos veidas man atrodė jau po 25. Iš jos kaktos žiūrėjo tik viena akis. Akis dešinė. Antros akies mergina nebeturėjo.

Mūsų studentai supuolė prie obuolių. Jie ėmė su ja ginčytis. Jie juokės iš jos. Į ginčą turėjau įsikišti aš. Aš nesikeldamas kalbėjau iš tolo. Mergina greitai pasikreipė į mane ir įsmeigė vienintelės akies žvilgsnį. Aš nesuklysiu, jei pasakysiu, kad tame žvilgsnyje buvo didelis nuoširdumas, padėka.

Paskui ji pasižiūrėjo į studentą H. Toliau į jį mergina žiūrėjo taip keistai — aš negaliu pasakyti kaip. Žodžiu, tai buvo perdėtas nustebimas. Tada aš nutilau. Aš supratau: jis pažino ją. Jo veide susitelkė įtemptas dėmesys. Jo kaktoje pasidarė neaiški vingiuota raukšlelė. Jo akyse žaidė virpantis neramumas. Aš pamačiau, — jų žvilgsniai susipynė tokiu nesuprantamu staigumu.

Ir mergina suprato jį. Ji pažino jį tikrai — pažino žmogų iš praeities — iš keliolikos metų.

Mergina staiga ėmė rausti, greit nukreipė akis nuo studento H. ir bematant apleido mūsų kupe, nebepatenkindama ir kai kuriuos pirkėjus.

Studentas H. nuleido galvą. Dabar jis buvo panašus į žmogų, kuris iš tolimos praeities atvertė storą storą velėną ir po ja atrado užmirštą, bet dabar staiga atgijusį sunkų slogutį — daugybę tokių daiktų, į kuriuos pasižiūrėti jam liepė nematoma prievarta. Ir pasižiūrėti būtinai — nes žmogus turi širdį, kuri negali numirti ir kitų marinama.

Ir jis parodė ten man gyvą novelę.

1

Ruduo buvo paliejęs daug klanų ir purvyno. Tvindamas šalčiu vanduo apsėmė visus pasaulio ir dūšios kraštus.

Bet tą syk diena nebuvo tokia. Tiesa, saulės danguje mes nematėme, tačiau tuo laiku ant mūsų veidų nekrito nė viena lietaus kruopelė.

Mes žaidėme kareivius ir plėšikus. Mes norėjom būti vyrais. Mūsų draugės turėjo taip pat neblogesnį pašaukimą ir dūšioj augindamos motiniškus nusiteikimus, nešiojo dideles lėles ir gražiai jas auklėjo. Tačiau mūsų viltys buvo griaunamos — visi kiti mus tevadino tik vaikučiais ir daugiau nieko. Žinoma, mes dėl to galėjom parodyti nepasitenkinimo ir įsižeidimo, tačiau su vyresniųjų nuomone turėjom sutikti.

Taip — mes visi tada dar tebebuvome tiktai vaikai.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Rugsėjis pasiskleidė po visus kampus.

Mes tą dieną bėgiojome gatvėse ir slapstėmės svetimose pašiūrėse. Mes ieškojome vienas kito. Mums buvo taip linksma, kad mes šūkavome, krykštavome. Joki viešos tvarkos ir ramybės įstatymai mūsų nesaistė.

Baigę žaidimą, mes išgirdome liūdnus garsus. Tada mes vienas kitam pasisakėme po vieną žodį ir nulėkėm į gatvę. Gatvėje dar aiškiau išgirdome moteriškų balsų lingavimus. Mes iš tolo pamatėme nedidelį žmonių būrelį ir ant jų galvų kilnojantį nedažytą mažutį karstelį. Paskui karstą ėjo tik kelios moterys ir maža mergaitė.

Mes padarėme tokius rimtus veidus ir žiūrėjome pirma į karstelį, o paskui jau į mergaitę. Ji savo veidą buvo paslėpusi delnuose ir smarkiai kukčiodama verkė. Viena moteriškė mergaitę purtė už pečių ir liepė nutilti, nusiraminti. Mes tada sužinojom ir mergaitės vardą — moteriškė ją vadino Kastute.

Po to mes pamatėme mergaitės veidą — kai ji pakėlė galvą ir žiūrėjo į moteriškę. Ji buvo visa raudona ir liejo daugybes ašarų. Ji buvo sunykusi.

Mes lydėjome šiuos žmones ir žiūrėjome į mergaitę. Mums taip pasidarė jos gaila, jog išdrįsome paklausti vieną suaugusį žmogų — kas ji yra ir ko verkia. Bet žmogus, pažiūrėjęs į mus, nieko neatsakė. Supratom — mes dar buvome vaikai.

Tik paskui mes sužinojom, kad ta mergaitė lydėjo savo mažutį broliuką.

2

Aš tada jau turėjau 7 metus. Tėvelis mane nuvedė į mokyklą. Aš ten buvau pats mažiausis. Mūsų mokytoja buvo labai geros širdies ir be galo linksma. Ji prieidavo prie manęs, paglostydavo

galvą ir visumet mane vadindavo žvirbleliu. Paskui tuo vardu mane pradėjo ir kiti vadinti.

Žinoma, aš pykti negalėjau. Aš, tiesą sakant, ir nepykau, nes tada buvau nuostabiai mažas.

Kartu su mumis mokyklą lankė ir Kastutė. Ji už mane buvo gerokai augesnė. Ji buvo labai skurdžiai apsidariusi. Kastutė neturėjo skrybėlaitės, kaip kitos mano draugės. Ji ant galvos ryšėjo tik prastutę, sudriskusią skarelę. Ji nė batelių neturėjo. Savo nedidutes kojas ji buvo įsispyrusi į plačias medines kur-

A. Žmuidzinavičius. Kopos saulėleidyj.

pes. Visi sakė, kad Kastutė yra labai neturtinga ir neturi nei tėvelio nei mamytės. Sakė dar, kad Kastutė neturi nei seselės nei broliuko.

Kastutę daug kas skriaudė — juokės iš jos. Bet ji buvo gera ir gera perdaug. Tačiau ji buvo liūdna, nors jos ašarų lig tol aš nebuvau matęs. Aš, rodos, prisimenu, kad tas liūdesys ją darė gražesnę.

Buvo didžioji pertrauka. Būrys vaikų išbiro į kiemą. Viduj pasilikau aš ir dar vienas. Tas antrasis buvo vardu Petras, bet mes jį praminėm Dičkiu. Taip mes jį vadinome dėl to, kad jis buvo pats aukštasis visoj klasėj. Kai užsidėdavo kepurę, jis

pasidarydavo aukštesnis ir už mūsų linksmąją mokytoją. Dičkis buvo labai išdykęs. Jis blogai mokės, ir mokytoja jį dažnai bausdavo.

Kai visi išbėgo į lauką, Dičkis pripuolė prie durų, pasistiebė ir užkabino jas. Paskui jis prasidarė langą ir iššoko į kiemą. Aš viduj pasilikau vienas. Man pasidarė pikta ir baugu. Ir norėjau verkti. Aš, gal būt, ir būčiau pravirkęs. Bet išgirdęs, kaip Dičkis kieme gyrėsi uždaręs mane vieną klasėj, ėmiau smarkiai šaukti. Prie lango pribėgo visas vaikų būrys ir taip pat ėmė rėkti. Dičkis rodė baltus dantis ir baisiai patenkintas juokės. Aš pasilenkiau ant palangės ir ėmiau verkti.

Paskui pakėliau galvą ir pamačiau, kaip iš būrio išbėgo Kastutė. Ji pribėgo prie lango ir ištiesė į mane smulkias rankas. Ji manęs gailėjosi.

— Joneli, lipk ant palangės.

Kad aš negaliu...

— Duok rankutę, aš palaikysiu.

Visi vaikai kaž kodėl nutilo. Kastutė suspaudė mano delnus. Aš palipau ant palangės. Ji mane paėmė ir nunešė ant rankų, kaip mažą vaiką. Dičkis pradėjo neberimti ir ėmė šaukti.

— Vaikai, ei, klausykite. Žiūrėkite, jūs, kokį bambizą Kastė nešioja!.

Aš supykau ant Dičkio ir man pasidarė gėda. Ėmiau purtintis, bet Kastutė nenorėjo manęs paleisti.

— Palauk, Joneli, aš dar tave panešiosiu.

— Aš nenoriu...

— Bet tu nieko nesakyk, Joneli.

Ji manęs vis nepaleido. O Dičkis dar daugiau rėkavo. Aš supykau, įkibau į Kastutės plaukus ir ėmiau juos rauti. Aš buvau taip piktas, kad visas drebėjau. Kiti vaikai ėmė šaukti ir ploti mano garbei. Man patiko. Kastutė susiraukė ir mane nuleido žemyn. Aš tuoj nubėgau prie vaikų. Kastutės akys liko pilnos ašarų, ir ji buvo labai paraudus iš gėdos. Bet vaikai nieko nesuprato ir dar daugiau juokės. —

Tačiau paskui man Kastutės pasidarė taip gaila. —

3

Vieną dieną mes rašėme dailyraštį. Mums mokytoja leido pasirinkti kokius tik norime vardus ir juos rašyti. Mes rašėme ir kaišiojome nosį į kits kito sąsiuvinius. Mums buvo be galo įdomu, kas ką rašo.

Aš pažiūrėjau į Kastutės sąsiuvinį ir ten pamačiau gražių raidžių grandinėles: Jonelis, Jonelis, Jonelis... Aš, žinoma, atsilygindamas, turėjau rašyti: Kastutė, Kastutė, Kastutė... Bet ne — aš paėmiau plunksną ir didelėmis kreivomis raidėmis pradėjau braukyti: Dičkis, Dičkis, Dičkis...

Po to aš iškėliau sąsiuvinį ir parodžiau vaikams. Visi puolė

prie manęs ir juokėsi iš Dičkio. Atėjo prie manęs geroji mokytoja ir paėmusi sąsiuvinį gražiai šypsojosi.

Tuoj pripuolė Dičkis. Aš sąsiuvinį paslėpiau į suolą. Dičkis visomis jėgomis veržėsi prie manęs. Jis staiga susipurtė ir bematant apvertė Kastutės rašalą, apliedamas mano rankas. Kastutė tuoj paraudo. Paraudo ir Dičkis — jis nusigando. Aš baisiai supykau ant Dičkio ir tuoj pradėjau verkti.

Mokytoja mane ramino, o Dičkiui tuoj įsakė klauptis į kampą. Paskui ji mergaitėms liepė mane nuvesti į sargo virtuvę ir nuplauti rankas. Iš suolo greit iššoko Kastutė ir išsivedė mane. Ji gražiai nuplovė mano rankas, nušluostė ir liepė nebeverkti. Ji dar norėjo mane pakiloti, bet aš griežtai pasipriešinau.

Kai su Kastute grįžom į klasę, buvo jau pertrauka. Dičkis dar tebeklūpojo kampe.

Kastutė mane nusivedė į suolą. Jos bonkutė jau buvo pilna rašalo. Paskui mes sužinojom, kad Kastutei rašalo įpylė geroji mokytoja.

Tada Kastutė man padovanojo vieną naują paauksuotą plunksną. Aš nieko nesakiau, tik pradėjau linksmai kraipyti lūpas.

Iš kampo į mane baltomis akimis žiūrėjo Dičkis ir grumojo dideliu kumščiu.

4

Netrukus į mokyklą atvedė kelis naujus vaikus. Bet pas mus jiems stigo suolų. Mes turėjome susispausti. Man reikėjo persėsti į kitą suolą. Mokytoja man liepė sėsti šalia Dičkio. Aš žemyn nukoriau galvą ir nieko nesakiau. Dičkis ramiai žiūrėjo į mane ir juokės. Aš stovėjau vietoj ir sakiau, kad ten nenoriu. Tuomet iš kito suolo išlėkė plonutis Kastutės balselis:

— Joneli, eikš šen — pas mus yra daug vietos.

— Eikš, eikš! — šaukė ir jos draugės.

— Matai, kaip tave Kastutė myli — pasakė mokytoja. Aš jau buvau beeinąs. Bet tie mokytojos žodžiai mane sulaikė. Man pasidarė pikta — kam mokytoja taip pasakė.

Aš stovėjau. Tačiau Kastutė ilgai nelaukusi išbėgo iš suolo, paėmė mane už rankų ir įsikėlė pas save — tarp savęs ir draugės.

Sėdėjau ir klausiau pamokos.

Kastutė protarpiais mane kalbino. Aš kelis kartus pasižiūrėjau į ją, bet vis tylėjau. Kastutė pasidarė tokia linksma, ir tada man atrodė be galo gera. Aš norėjau pasakyti, kad pas ją man gera, tačiau susilaikiau. Žinoma, aš ją būčiau pradžiuginęs.

Pasibaigė pamoka. Dičkis pašoko ant suolo ir visai klasei sušuko:

— Žiūrėkit, vaikai, Kastė su žvirbliu sėdi! Gėda, gėda tau, Kaste!...

Tada aš įsižeidžiau ir pabėgau nuo Kastutės.

5

Buvo žiema.

Sniego prisnigo didžiausi kalnai. Visi skundės, kad šiemet sniego yra perdaug. Tačiau mes, vaikai, džiaugėmės. Mes be saiko gėrėme į save žiemos laimę, džiaugsmą ir sotinomės jaunučiais krykštavimais.

Mes laukdavome pamokų galo ir skrisdavome į namus. Po pietų mūsų visas būrys jau šūkaudavo ant kalno. Rogutės žemyn skrisdavo, kaip šūviai, ir mes tada gėrėdavomės liūdna vėjo daina prie pat ausų. Mes tada įsiklausydavome į savo širdies klyksmą...

Sekmadienio vakaras buvo auksinis — toks vaiskus ir kupinas nekaltos rimties. Jei tą vakarą ir krito snaigės, tai mums rodėsi, kad jos žemyn ėjo perdaug palengva — labai nenorėdamos, tingėdamos, nuobodžiaudamos.

Ant kalno buvo Kastutė, Dičkis ir kiti vaikai. Dičkis iš savo kiemo pagriebė roges, kuriomis jo tėvas iš stoties vežiodavo druskos maišus. Rogės buvo labai didelės ir mes — dešimtis vaikų — į jas suvirtom bematant. Dičkis sėdosi į rogių priešakį.

— Žvirbli, tu sėskis man ant pečių ir apsikabink galvą, — pasakė Dičkis.

— Aš nenoriu taip. Aš bijau, — atsakiau jam.

— Tai aš tavęs kitaip nevešiu. Vaikai, susispauskite, o žvirblio mes neleisime.

Aš nusiminiau, nes labai norėjau skristi rogėmis.

— Na, žvirbli, ar tu lipsi man ant pečių. Jei tu užlipsi, mūsų rogės bus ir su „kaminu."

Aš nieko nesakiau. Aš tik artinaus prie rogių. Kiti vaikai mane užkėlė ant Dičkio. Aš buvau labai aukštai. Man darėsi baugu. Aš pažvelgiau į antrą gatvelės pusę. Prie tvoros stovėjo Kastutė ir liūdnai žiūrėjo į mane. Aš supratau — Kastutei labai nepatiko, kad važiuoju su Dičkiu. Ji rankose laikė savo rogučių vadeles ir, žinoma, labai norėjo, kad aš važiuočiau su ja.

— Ar jau visi? — paklausė Dičkis.

— Jau, jau...

— Na, važiuojam, — Dičkis pajudino roges ir mes šaukdami pradėjom leistis į pakalnę. Pakalnė nebuvo staigi, bet labai ilga. Dičkis paliepė visiems dainuoti. Mes dainavom —: „Šalia kelio vieškelėlio gyveno šaltyšius." Bet mums dainuoti nesisekė.

Rogės lėkė vis sparčiau. Pro mūsų veidus iš pradžios dvelkė šaltis, o paskui vėjas.

— Ei, ką jūs darot — jūs negerai dainuojat. Žvirbli, tu pradėk! — paliepė Dičkis.

Aš tada pajutau tokį didelį iškilmingumą, kaž kokią artėjančią laimę ir pradėjau:

Jis turėjo tris sūnelius,
Visus tris kaip vieną.
Vai dūda...

Mane staiga paėmė toks džiaugsmas, kad aš paleidau Dičkio galvą ir aukštielninkas nuvirtau ant vaikų krūvos, o paskui laukan iš rogių. Nusiverčiau į didelį pusnyną ir visas pasinėriau sniege. Vaikai nuvažiavo klykaudami, šaukdami.

Sniege aš pradėjau verkti. Tiesa, aš nė kiek neužsigavau, bet man buvo baisiai gėda. Be to, aš girdėjau, kaip ant kalno pasilikę vaikai į mane bėrė žodžius:

— Žvirblis iškrito, žvirblis iškrito!

Tas mane labai prislėgė. Gal aš iš sniego dar greit ir nebūčiau atsikėlęs, tačiau pajutau, kaip prie manęs prišliaužė rogutės ir sustojo. Mane palietė nepažįstama ranka ir pakėlė iš pusnyno. Aš pasižiūrėjau — tai buvo Kastutė. — Ji kalbėjo:

— Joneli, tu su Dičkiu daugiau nebevažiuok — jis tik juokiasi iš tavęs.

Tada aš dar labiau pradėjau pykti ant Dičkio. O Kastutė man pasirodė tokia gera gera. Man buvo labai gaila, kad ji taip skurdžiai apsirengusi. Taip — ji buvo varginga mergaitė. Kastutė buvo apsivilkusi menkučiu sulopytu švarkeliu. Ji buvo įsistojusi į dideles medines kurpes, kurios dabar buvo jau pilnos sniego.

— Joneli, tu sėskis pas mane. Aš tavęs neišmesiu, Joneli...

Aš atsisėdau į Kastutės roges. Kastutė mane pasisodino prie savęs ir laikė tvirtai apkabinusi. Mūsų rogutės lėkė, kaip kregždutė, pagal ištiestą prieš saulę baltą audeklą.

Tuo metu iš pakalnės aukštyn roges stūmė Dičkis ir kiti vaikai. Pamatęs mane važiuojant su Kastute, Dičkis ėmė šaukti:

— Žvirbli, žvirbli, kaip tau negėda su Kastute važiuoti. Žiūrėk — tave Kastė apkabinusi.

Aš supykau. Kodėl Dičkis turi iš manęs juoktis. Tada aš pradėjau stipriai purtintis — aš buvau pasiryžęs greičiau pasitraukti nuo Kastutės. Tačiau rogutės lėkė greitai.

— Tu nieko neklausyk, Joneli, ką jie tau sako. Juk tu gerai žinai, koks Dičkis.

Paskui aš purčiausi ir norėjau išsiveržti iš jos glėbio. Aš Kastutei liepiau sulaikyti roges. Bet rogių sulaikyti ji jau nebegalėjo. Rogės lėkė kaip žaibas. Aš greit pašokau ir įsikibau į Kastutės skarelę. Ji nebematė, kur lėkė rogutės ir stengėsi mane pasodinti. Aš buvau labai susijaudinęs ir netikėtai išpuoliau į pusnyną. Ir vėl laimingai — kritau į minkštą sniegą ir tik baisiai nusigandau, tačiau nesusižeidžiau.

Pakėliau galvą ir pamačiau, kaip rogutės staiga susisuko ir smarkiai įpuolė į spygliuotų vielų tvorą. Aš pašokau nuo sniego ir nusigandęs žiūrėjau į Kastutę. Ji nesikrutino ir delnus laikė pridėjus prie akių. Paskui ji pakilo ir atsigręžusi žiūrėjo į mane. Aš mačiau — keliose vietose buvo sudraskytas jos veidas. Jos švarkelis buvo visas suplėšytas, o skarelė numesta į sniegą. Ji stovėjo vienplaukė.

Kastutė pradėjo verkti ir į mane jau nebežiūrėjo. Aš nusigandau ir taip pat verkdamas parbėgau į namus.

6

Kitą dieną Kastutė į mokyklą atėjo su užrišta kairiąja akimi. Mokytoja klausė, kas jai yra, tačiau Kastutė nieko neatsakė. Ji buvo labai liūdna ir sunykusi. Tokia pageltusi ir išbalusi.

Kai prasidėjo pertrauka, ji sėdėjo suole ir nėjo su draugėmis pavaikščioti. Kiti veržėsi pro duris į kiemą ir mušėsi sniegais. Aš irgi pasilikau klasėj. Tačiau Kastutė manė, kad klasėje ji tik viena liko.

Paskutiniajam užtrenkus duris, Kastutė pradėjo verkti. Man jos pasidarė taip gaila, kad aš nebesusilaikiau ir pradėjau kartu su ja tyliai ašaroti.

Tą rytą aš iš vyresniosios seselės buvau gavęs tris didelius saldainius ir maniau juos klasėje gardžiai suvalgyti. Bet dabar tyliai prislinkau prie Kastutės ir saldainius padėjau ant suolo prieš pat ją. Kastutė nusigando ir sveikąja akimi pasižiūrėjo į mane. Ji pamatė mano liūdną veidą ir ašaras. Ji susimaišė. Aš greit pasitraukiau nuo suolo ir bėgau pro duris. Ji ėmė mane šaukti vardu ir prašė grįžti. Bet aš užtrenkiau duris ir atsidūriau kieme.

Vaikai, pamatę mane, ėmė rėkauti:

— Žvirblis, žvirblis!...

Tačiau aš nekreipiau į juos akių. Mano galvoj dar tebestovėjo Kastutė.

— Tu nepyk ant manęs. Aš daugiau tavęs nebeišmesiu ir visumet pasisodinsiu į priešakį. Ateik šį vakarą ant kalno, pasakė Dičkis ir man padovanojo dar mažai vartotą plunksną, kurią tą dieną jis buvo išlošęs iš kitų vaikų. Man pasidarė linksma.

Traukinys šmurkštelėjo į tunelį. Kelias minutes pro šalį lėkė elektros žaibai. Paskui į akis mums vėl pasipylė dienos šviesa ir traukinys tuoj prilėkė Kauno stotį.

Aš ir studentas H. išlipome. Peronas buvo pilnas žmonių. Perono pakrašty, ką tik išlipusi, stovėjo ta pati mergina ir siūlė keleiviams obuolių. Aš dabar į ją pasižiūrėjau įdėmiau —: ji buvo sunykusi, prastai apsirengusi ir žiūrėjo tik viena dešiniąja akimi.

Studentui H. stigo žodžių. Aš supratau, kad ji buvo jo gyvoji novelė.

Novelė iš praeities.

K. P. Andziulis

M. K. Čiurlionis

(20 metų nuo jo mirties sukaktuvių proga)

I.

Kas nori kūrėją suprasti, tas turi nueiti į jo šalį.
J. W. Goethe.

Didysis mūsų tautos meno maitre'as Čiurlionis, kurį lietuviai palaidojo jau prieš dvidešimt metų, gimė toje šalyje, kuri skiria Rytus nuo Vakarų, kurios dvasiai susiformuoti daug įtakos darė tuodu skirtingų spalvų Rytų ir Vakarų pasauliai.

Rytai kupini mistinio susitelkimo, gilaus religinio ir dorinio nujautimo. Rytai — visų didžiųjų religijų lopšys. Rytai — seniausias — mintijimo židinys, nors filosofijos, nekalbant apie graikus, Rytai nesukūrė. Čia ji nebuvo spekuliatyvinė, bet turėjo daug reikšmės praktiniam žmogaus gyvenimui normuoti.

Rytai dar ir šiandie gyvena tomis religiškai mistiškomis mintimis. Tibete ir Indijoje ir šiandie tie pradai tebeugdomi.

Vakarai charakteringi savo minties nuogumu ir praktiškumu, pasididžiavimu savimi ir regimuoju pasauliu. Vakarai Rytų filosofines ir religines idėjas savotiškai modifikuoja. Čia kilo filosofinis pozitivizmas, ideologinis materializmas, kas dar ir mūsų laikais Vakarams charakteringa.

Lietuvių tauta nuo neatmenamų laikų gyvena tarp tų nevienodų pasaulių: Rytų ir Vakarų.

Per daugelį amžių į lietuvių tautos sielą, lyg elektros srovė, sruveno Rytų ir Vakarų diametraliai priešingos religinės ir filosofinės koncepcijos. Vadinas, lietuviams nuo amžių esantiems tuo elektros lauku, kur susibėga šios priešinga elektra įmagnetintos srovės, teko sintetizuoti Rytų ir Vakarų dvasinius laimėjimus.

Prof. dr. St. Šalkauskis savo veikale „Sur les confins de deux mondes" („Ant dviejų pasaulių ribos") pranašauja lietuvių tautai didelę kultūrinę misiją žmonijos istorijoje, remdamasis ne kuo kitu, kaip tik šia geografine lietuvių tautos padėtimi. Lietuvių tauta taip pat turėjo progos pajusti pravoslaviją, protestantizmą ir kitokių religinių-idėjinių audrų. Taigi geografinė ir istorinė lietuvių tautos aplinka davė progos lietuvių tautos dvasiai savotiškai susikristalizuoti.

Iš to dvasios savotiškumo kilo ir tebekyla šios tautos kultūrinio gyvenimo pionieriai, kurie, lyg švyturiai, švyti mūsų tautos dvasinio gyvenimo viršukalnėse ir jautresnes bei kultūringesnes sielas vilioja į tuos transcendentinius idejų pasaulius.

II.

Kiek tai nuėjo taisiais keliais
Žemės troškimams vos tik užgimę
Su idealais, su sopuliais,
Amžinu miegu karste nurimę!...

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis gimė 1875 m. rugsėjo mėn. 10 d. (kai kas sako rugsėjo 23 d.) rytinėje lietuvos dalyj, Varėnos miestelyje. Tėvas buvo lietuvis vargonininkas. Motina — vokiečio emigranto duktė iš Seirijų miestelio. Vadinasi, Čiurlionis yra lietuviško ir vokiško kraujo. Kai jaunajam Mikalojui sukako ketveri metai, jo tėvas persikėlė gyventi į Druskininkus. Dar pirmaisiais kūdikio džiaugsmais besidžiaugdamas, Mikalojus daužydavo fortepiono klaviatūrą ir jau tada išgaudavo grynų akordų.

Kai Mikolojus šiek tiek paūgėjo, patsai tėvas jį mokė muzikos. O sulaukęs devynerių metų, buvo atiduotas kunigaikščio Mykolo Oginskio muzikos mokyklon Plungėje. Čia Mikalojus mokėsi ir dalyvavo kun. M. Oginskio orkestre. Šioje mokykloje Mikalojus išbuvo ketverius metus. Jau tuo metu jis bandė kurti ir savų veikalų.

Pastebėjęs Mikalojaus muzikalinius gabumus, kun. M. Oginskis siunčia jį savo lėšomis Varšuvos konservatorijon. Taip Mikalojus, savo mecenato kun. Oginskio subsidijuojamas, vyksta Varšuvos konservatorijon ir, lyg norėdamas po tėvo mirties užimti jo vietą, įstoja vargonų klasėn.

Konservatorijon išvažiavo jaunutis, nepatyręs, su siauru žinijos akiračiu. Naujos aplinkybės pastūmė Mikalojų universaliau pažinti gyvenimą ir giliau išugdyti savo asmenybę. Tam tikslui jis greta muzikos studijų skaito daugybę įvairaus turinio knygų. Labiausiai jis domisi dangaus kūnų harmonija, nuostabia dangaus mechanika. Be to, jį labai imponuoja indų ir persų mitologija. Konservatoriją baigia 1900 m. Tuo laiku Mikalojus pradėjo kurti gana puikių kompozicijų. Baigęs konservatoriją ir viešėdamas vasaros metu Palangoje, sukuria „Polonezą," kurį dedikuoja savo mecenatui kun. Oginskiui. Šis kūrinys tai naujo Mikalojaus pasisekimo, naujos laimės pranašas. Mat, „Polonezas" kun. Oginskiui taip patiko, jog šis pasiuntė savo lėšomis Mikalojų studijuoti Leipcigo konservatorijon. Leipcige Mikalojus studijuoja kompozicijos teoriją.

Neilgai teko Mikalojui būti Leipcige. Tik vienerius metus. Jam muzikos studijas sutrukdo jo mecenato kun. Oginskio mirtis. Tada Mikalojus išvyksta į Varšuvą ir gyvena visai savarankiškai, duodamas muzikos lekcijų. Anksčiau sudarytas pažintis Mikalojus dar labiau praplečia, pasireikšdamas visuomenės ir muzikos gyvenime. Čia jis uoliai studijuoja filosofinius

ir religinius veikalus, be to, domisi simboliniai psichologiniu meno analiziu. Šiuo atveju Nietzsche, Dostojevskis, Dante, Hofmanas ir Edgaras labiausiai patenkina jo nesočią sielą.

Šis antrasis Čiurlionio atvykimas Varšuvon pastūmi jį kiton meno sritin — tapybon. Jis pradeda šį tą paišyti. Pamatęs palinkimą tapybon, Čiurlionis stoja į Kauziko tapybos mokyklą, kur pasireiškia savarankiška jo kūrybos koncepcija. Vasarą, atos-

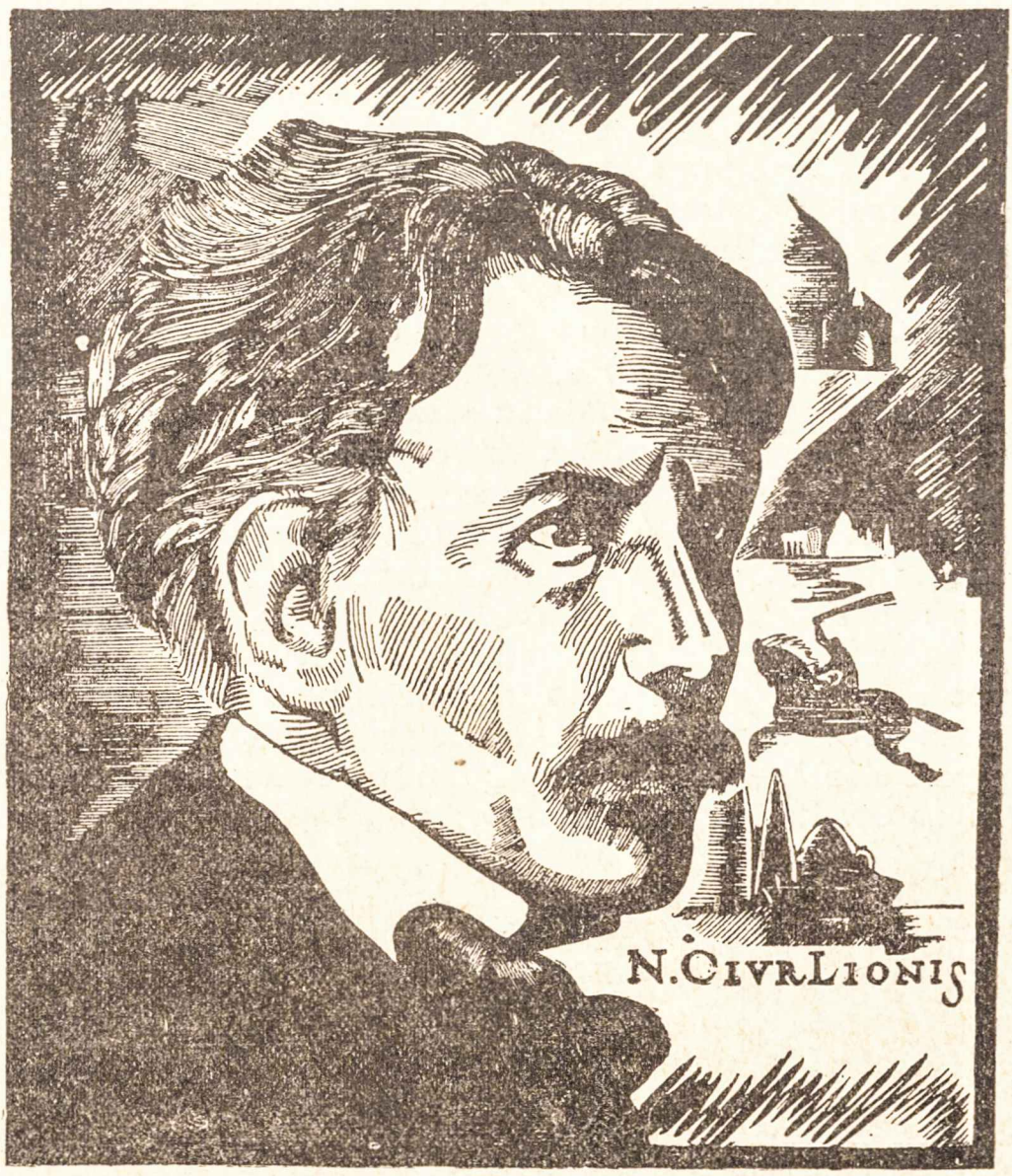

togaudamas Druskininkuose, kuria pirmuosius peizažo vaizdus, simboliškai vaizduodamas ritminį gamtos siekimą saulėn. Rudenį Čiurlionis studijuoja jau dailininko Stabrausko (lietuvio) meno mokykloje. Dabar Čiurlionis pradeda kurti, išsivilkdamas iš plastinio meno formų. Stabrauskas Čiurlionyje mato naują ir nepaprastą tapybos meno genijų. Jis padeda Čiurlioniui suruošti pirmųjų jo darbų parodą ir tuo būdu didesnio skaičiaus dailininkų akis atkreipia į Čiurlionį. Mokyklos vedėjas pataria jam mokyklos nebelankyti, o eiti savuoju keliu. Taip Čiurlionis sparčiai pradėjo žygiuoti meno pasaulin, nesiskaitydamas su jokia tapybos teorija, kurdamas savo individualų stilių.

1906-tų metų pabaigoj Čiurlionis grįžta į Vilnių. Čia jis dalyvauja vos besikuriančiame lietuvių visuomenės ir meno gyvenime. Čiurlionis, Žmuidzinavičius, Škliaras, Zikaras, Varnas, Rimša ir dar keletas lietuvių dailininkų — tai pirmieji lietuviško meno pavasario žadintojai; jie Lietuvių Dailės Draugijos pionieriai. Jie suruošė dvi dailės parodas (1906 ir 1908 m.) Vilniuje ir antrąją (1908-tų metų) parodą, Kauno „Dainos" Dr-jai prašant pademonstruoti Kaune, jie sutinka ir duoda progos platesnėms lietuvių masėms pamatyti atgimstančios lietuvių tautos pirmųjų meno kregždžių kūrybą. Visose minėtose parodose buvo išstatyti ir M. K. Čiurlionio kūriniai, tačiau jie plačioms masėms liko nesuprantami, per daug neaiškūs. Kai kurie žiūrėtojai nesuprasdami net pasipiktindavo.

1909-ais met. Čiurlionis, rusų dailininko Dobužinskio (dabar Lietuvos piliečio) kviečiamas, persikelia Petrapilin. Čia Čiurlionis susipažįsta su žymiausiais rusų menininkais, kurie gėrisi nuostabiu jo kūrybos originalumu. Taip pat labai puikiai apie Čiurlionio kūrybą kalbėjo tada ir rusų spauda. O pats Čiurlionis, įtempęs savo kūrybines galias, leido pasaulin vieną po kito savo didžiausius kūrinius. Nuo intensyvaus darbo galop jis gauna nervų ligą. Tai buvo 1910 m. pradžioj. Nors buvo imtasi įvairių priemonių, tačiau Čiurlionies sveikata nepagėrėjo; liga psichinė, iš kurios Čiurlionis jau nekėlė. Taip nelaimingas 1911 m. kovo mėn. pabaigoje (kitais šaltiniais balandžio 12 d.) jis amžiams atsiskyrė iš gyvųjų, būdamas psichiatrinėje ligoninėje. Jo lavonas palaidotas 1911 m. kovo mėn. 31 d. Vilniuje, Rasų kapuose, kur po keliolikos metų buvo palaidotas ir mūsų tautinio atgimimo tėvas dr. J. Basanavičius.

III.

Lipu, žengiu, kasdien į kalną statų,
Tolyn aukštyn vis tuo pačiu keliu.
Linksmybės maž', daugiau vargų, verpetų,
Našta sunkyn vis eina mets po metų,
Bet grįžt atgal nei stabtelt nebgaliu.
A. Jakštas.

Taip vaizduoja A. Jakštas vulkaniška energija kupinos natūros žygį į nedaug kam pasiekiamas viršukalnes. Manau, kad gerb. A. Jakštas neužigaus, jei šiuos jo žodžius pripažinsiu, kaip charakteringus ne tik jo asmens kelionei į kultūros zenitą, bet ir kitiems panašių natūrų, panašių savo minties mosto kilumu genijams.

Iš tiesų, genijaus gyvenimas yra ne kas kita, kaip tik kopimas į aukštus kalnus, kur dar niekas savo kojos nepadėjo. Tas genijaus žygis verpetingas. Laikui bėgant, genijaus našta sunkėja, pasidaro tiesiog nepakeliama. Tačiau „Didžios sielos, tai aukštos viršukalnės. Vėjas švilpauja po jąsias, debesys apgula jas, bet kvėpuoti šiose viršukalnėse yra lengviau ir laisviau, negu

kur nors kitur. To oro tyrumas nuplauja visas širdies šlykštybes; ir, kai išsisklaido debesys, viršukalnėje stovįs tampa visos žmonių giminės galiūnu“ (R. Roland.). Tam tikslui kūrėjas negali gailėtis savo energijos, darbo, laiko... Į tą tikslą reikalinga nukreipti savo jėgas. Genijus visą fizinę ir intelektualinę energiją pašvenčia kūrybai. Jis nenusimena sutikęs nemalonų realybės pasipriešinimą. Toks buvo ir a. a. M. K. Čiurlionis, kurio kūrybiniam perijodui nucharakterizuoti labai tinka aukščiau cituoti A. Jakšto žodžiai.

Reikia pasakyti, kad Čiurlionis neilgą laiką naudojosi savo kūrybinėmis galiomis, tačiau paliko nemaža prakilnios savo dvasios vaisių. (Patartina kiekvienam inteligentui aplankyti Čiurlionies Galeriją). Jis, savo kūrybinį darbą tapybos srityje pradėjęs peizažais, ilgainiui, pasidarė individualus kūrėjas, kurio su jokiu kitu menininku identifikuoti netenka. Nors Čiurlionio metu materialinė dailininkų būklė buvo nepavydėtina, tačiau Čiurlionis, šiaip taip versdamasis, tapybos nemeta. Ne tik nemeta, bet dar uoliau imasi to darbo, įdėdamas į jį visą savo sielą. Galiausiai taip įtempia savo proto stygas kūrybiniam darbui, jog neišlaiko ir vietoj, kad išduotų ritmingą simbolišką vaizdinę buities harmoniją, suaidi šiurpulingo tembro disonansu ir amžiams nutyla.

IV.

„Drauge miels, ar nematai tu,
Jog vis ką mūs akys mato,
Yra vien atspindys, šešėliai,
Nuo nematomybės rato.“
Vl. Solovjovas.

Šie rusų filosofo Vl. Solovjovo žodžiai yra paimti, kaip epigrafas, B. Leman'o knygai apie Čiurlionio kūrybą. Mat, kai kas Čiurlionį norėjo laikyti dailės „futūristu“ ir pozitivistu. Tų tendencijų jo kūryboj tačiau nematyti. Priešingai, jo paveikslai yra nematerialūs, sudvasinti.

Čiurlioniui, jautrios prigimties kūrėjui, vaizduotės iliuzijos buvo labiau realios ir įtikinančios, negu konkrečios realybės vaizdai. Jis, gal būt, nesąmoningai, turėjo tendencijos, sudvasindamas gamtos reiškinius, nes jam tai buvo įgimta, tai buvo esminis jo dvasios bruožas. Todėl ir jo paveikslų spalvinė pusė tolyn vis mažiau turėjo reikšmės, nes veik visų sonatų koloritas yra vienodas. Jis arba žalsvai mėlsvas, arba rausvas.

Koki yra Čiurlionio kūrybos pradai?

Kai kurie Čiurlionio vertintojai bei kritikai yra linkę jį vadinti muzikalinės nuotaikos reiškėju. Bet to permaža. Čiurlionis yra ypatingas „muzikos ekvivalentininkas“ vaizdžiajame mene. Be abejo, muzika turėjo Čiurlioniui įtakos. Jos dėka

visa jo kūryba, vaizdinė kūryba, yra atspindys tų muzikalinių iliuzijų, kurios jam, kaip muzikui, vaidenosi.

Mūsų kompozitorius J. Žilevičius apie Čiurlionio kūrybos muzikalumą taip sako: „Čiurlionis, būdamas išlavintas muzikos teoretikas, vaizduodamas „sonatas", be abejo, nepamiršo ritmo ir jos formų dalių; centralinei tonacijai pareikšti, jis imdavo dominuojančią kūrinyje spalvą. Muzikos tonacijos vaizdavimo būdu su visomis modulacijomis ir pagalbinėmis tonacijomis ryškiai jaučiasi „Žalčių", „Pavasario" ir „Jūrų" sonatose".

Kai kas bando tvirtinti, kad muzika Čiurlionio kūryboje buvo „spiritus movens". Bet tai netiesa. Vaizdavimas kosminio ritmo ir muzikalinių vaidinių paneigia tikrąją Čiurlionio genijaus vertę, tikrąjį jo kūrybos pradą. Jam yra svarbu tai, kas yra už mūsų proto ribų. „Tai ne ritminė kosmogonija, bet didžiausias priežastingumas, toji pirmamžinė buities tiesa, kurią jautrios sielos žmogus tegali tikėti ir skelbti garsais, visatos didybę, kiekvieną jos apraišką tikėjime, maldoj ir mene" (V. Bičiūnas). Čiurlionis, būdamas jautrios sielos kūrėjas, peržengdavo sielos pakilime regimojo pasaulio ribą ir pasiekdavo pranašingumo ekstazių. Tų jo ekstazių vaisiais remiantis, galima pasakyti, kad jos yra panašios į šventųjų žmonių ekstazes. Apokalipsės autorius sako: „Tuojau aš buvau dvasios pagavime; štai danguje stovėjo sostas ir soste sėdintis". Ar ne panašų regėjimą turėjo Čiurlionis, kurį atvaizdavo savo didingame „Rex'e"?

Jo kūryba pražydo ant pozitivizmo ir materializmo griūvėsių. Pražydo drauge su gaivinančia krikščionybės dvasia. Jo kūrybą vainikuoja religinio ir kosminio misticizmo vainikai. Jis fantazijos dėka skrajojo transcendentaliniame „nematomybės rate" ir tuos transcendentalinius reginius parodė mums savo paveiksluose ir „muzikalinėse" sonatose.

Religija yra žymiausias Čiurlionio kūrybos pradas. (Dėl to mes drįstume labai abejoti. *Red.*) Čiurlionio kritikas V. Ivanov'as sako, kad jeigu Čiurlionis nebūtų buvęs religingas, būtų nebuvę ir kūrybos. Ją būtų užtemdinęs pradžioj įšėlęs chaosas.

Gigantiškos jo dvasios kūryba rodo tendencijos atidaryti visiems anuos sielos ilgesiu pasiektus numanomo pasaulio slėpinius, kurie glūdi anapus gyvenimo slenksčio, apie kuriuos savo mituose labai plačiai kalbėjo tolimieji Rytai.

Daugeliu savo kūrinių, pav., „Fantazija" „Pasaka", „Piramidomis", „Zodijako cikliumi", Čiurlionis vaizduoja tuos mitiškus, Rytams šventus pasakojimus, kur jis iškelia žilos senovės pasakiškus dievus, prieš kuriuos glūdi dabartis.

Jo „Procesija" tai aliuzija amžino žmonijos žygiavimo iš nežinios į nežinią. „Procesija" žygiuoja į Amžino Miesto vartus džiaugtis Apvaizdos skirta laime. „O Viešpatie! Nušviesk,

maldauju, kelią mano, nes nežinau jo. Išėjau priekin mūsų procesijos, o žinau, kad ir kiti paskui mane eis, bet kad tik ne šuntakiais!“ (Iš M. K. Čiurlionio raštų).

Sielos vyksmų iškėlimas yra vyriausias sudvasintosios kultūros pradas. Jis neša priešingą mintį materialinei Europos civilizacijai, kuri mašinos pagalba suparaližavo dvasinį gyvenimą.

Naujos kultūros grindimas, kuriamaisiais sielos vyksmais remiantis, tai Rytų ir Vakarų sintezės kelias, tai naujos didžios kultūros pradžia.

A. Mickevičius, prieš šimtą metų paskleisdamas mesianistinę idėją, išaukštino lietuvių tautą perspektyvoje.

M. K. Čiurlionis, galima drąsiai sakyti, buvo tos lietuvių atgimimo epochos pionierius. Jis savo kūryba įrodė, kad lietuvių tautai jau atėjo laikas pradėti savo kultūrinę misiją.

Čiurlionis dailės mene iškilo lietuvių tautos dvasios zenitan ir atidarė naujas galimybes, žengiant sintetinės estetikos keliu.

M. K. Čiurlionis. Avinas. Iš cikliaus „Zodiako ženklai

Pr. Naujokaitis

Kartą atėjome

Pavasariams pardavėm širdis dainuojančias;
Pardavėm buitį — kad sodais žaliuotume!

Išnešėm buitį į mėlynas pasakas,
Rožėms kaišydami rytdienų pazaras.

Ištirpome vasaroms žemės aidėjimuos.
Dainai atėjome kartą gyventi:
Dienos be mūsų būt amžių ilgėjimos —
Dienos dainuojamos virto žydėjimais.

Kartą atėjome amžiams gyventi,
Kartą atėjome žemėn su pėdsakais:
Skinti vainikų ir vasarų sėti.

Kartą atėjome amžių spindėjime
Kelią pradėti.
Žvaigždėm pražydome,
Saulėm išnyksime!
Žemei pagroję šimtą pavasarių,
Išeisime kartą!

K. Zupk...

Mieste pavasariui gimstant

Per gotiškus bokštus, pajuodusius kaminus
Pavasario saulė, kaip pranašas, pažvelgė,
Ir prašantys švilgsniai išsidriekė gatvėmis
Tartum kaip anuomet didingoj Jeruzalėj.

Ji priminė miestui ne mirtį, ne atgailą,
Nors nuodėmių — daug milijonų gal užžvelgė,
Bet kvapnią, žiedingą išauštančią rytdieną
Tenai, netoli, samanotuose kaimuose.

Ne tik naują rytdieną miestui ji priminė,
Bet dar ir visus ką sutikusi užkvietė
Į garsiąją pilį žiedais ir simfonijoms,
Bekraščiais miškais ir kvapniomis alėjomis.

Tuoj daug išbėgiojo, galvotrūkčiais išlėkė
Ir kvietusiai saulei dėkingai nusilenkė,
Bet daug daugiau jai bemojant nusigręžė —
Paliko beprasmių garsų uraganuose.

Kodėl, jei už miesto daina ir žydėjimas? —
Palikusios širdys jau grožiui atšalusios
Ir akys mėlynėje nebepaskęstančios,
Aistringąją muziką sielos temylinčios.

Dr. J. Vaišnora M. I. C.

Krikšč. solidarizmo pagrindai

Susipažinę praėjusiam „Ateities“ nr. su krikščioniškuoju solidarizmu bendrais bruožais, dabar arčiau panagrinėsime jo pagrindinius dėsnius, kuriais jis yra pagrįstas.

1. ŽMOGUS YRA PASAULIO VIEŠPATS.

Pasaulyje yra didžiausias tikslingumas. Kiekvienas daiktas turi savo tikslą, tačiau jie visi derinasi į puikiausią harmoniją, nustatytą pasaulio Tvėrėjo. Regimame, mus apsupančiam pasaulyj randame tris dideles karalijas: mineralų, augalų ir gyvių. Patyrimu remdamiesi, drąsiai galime sakyti, kad mineralai tarnauja augalams; augalai iš jų imasi sau išlaikymą, juos panaudoja palaikyti savo augalinei gyvybei. Gyviai naudojasi mineralais ir augalais, pagaliau visos tos trys karalijos tarnauja žmogui visų sutvėrimų karaliui. Taigi žmogus yra jų tikslas, jų valdovas. Žmogui yra atiduotas visas pasaulis; pats žmogus priklauso tik vienam Dievui.

Dievas tad skyrė pasaulį žmonėms: jiems atidavė pasaulio valdymą (dominium) ir jo turtų naudojimą, sau palikdamas tik daiktų prigimties valdymą; žmogus, kad ir labai norėtų, vistiek ant daikto prigimties valdžios neturi; jis jos negali pakeisti. Taip yra dėl to, kad Dievas yra daiktų priežastis ir galutinis jų tikslas. Būdamas visų daiktų vyriausia priežastis, Dievas gražiai suderino atskirų daiktų tikslus, subordinuodamas juos taip, kad mažiau tobuli yra skirti tobulesniems. Kadangi žmogus yra visų matomų sutvėrimų tobuliausias, taigi jam — visas pasaulis.

Kad žmogus galėtų visais jam skirtais daiktais tinkamai pasinaudoti, Dievas suteikė jam protą ir laisvą valią. Šių galių padedamas, žmogus geriau gali pažinti ir pasirinkti tai, kas jam yra naudingiau, ir protingai valdyti jam pavestus daiktus, tačiau visada atsižvelgdamas į galutinį savo tikslą — Dievą. Iš to išvados, kad žmogus sutvėrimais turi pasinaudoti tokiu būdu ir tam, kam jie yra skirti. Laisva žmogaus valia yra tokio viešpatavimo pagrindas; kiti gyviai, nors ir naudotųsi tais pačiais daiktais, valdymo ir nuosavybės teisių neturi, nes jie neturi laisvos valios.

Šitoks sutvertųjų daiktų ir žmogaus santykis yra visai natūralus, išplaukiąs iš pačios žmogaus prigimties, nes žmogui išlaikyti tie daiktai yra būtinai reikalingi; jie savo prigimtimi tam ir yra skirti. Iš to jau aišku, kad kiekvienas žmogus turi lygios teisės su kitais naudotis jam skirtais pasaulio daiktais, nes Dievas sutvertųjų daiktų nepaskirstė ir nepadalino tarp atskirų asmenų. Pasidalinimas ir nuosavybė išplaukė, kaip būti-

na sąlyga, iš žmogaus visuomeniškumo, iš natūralaus jo palinkimo į visuomeninį gyvenimą. Taigi žmogus, vistiek kokį darbą jis dirbtų, kokioje visuomeninėje būklėje būtų, negali būti laikomas kito objektu, įrankiu ar priemone. Jis visur ir visada iš savo prigimties yra sutvertųjų daiktų ir ūkiškųjų darbų tikslas.

Bet tokiu pasaulio valdovu žmogus gali būti tik dirbdamas, taigi:

2. DARBAS YRA BŪTINA SĄLYGA PASAULIUI VALDYTI.

Visi daiktai, kaip jau sakyta, turi savo tikslu žmogų; jie tam yra skirti, kad žmogus savo gyvenimo reikalavimus galėtų patenkinti. O jo reikalavimai yra dvejopi: *gyventi ir padoriai gyventi.* Pirmieji yra tie, be kurių žmogus savo egzistencijos išlaikyti negalėtų: valgis, drabužis, pastogė; jie yra absoliutiškai reikalingi. Kiti reikalavimai yra padoriam gyvenimui; jie gali būti labai įvairūs, pagal žmogaus individualinį ištobulinimą, pagal jo visuomenišką būklę, pagal luomą ir t.t. Šie antrieji reikalavimai gali nuolat didėti, kylant žmonijos kultūrai, asmens išsilavinimui, kintant visuomenės sąlygoms. Visiems tiems reikalavimams patenkinti tarnauja šio pasaulio gėrybės. Bet čia žmogus sutinka kliūčių: visų daiktų Sutvėrėjas žmogui visko, kas jam reikalinga, taip nepagamino, kad tik imk ir naudokis. Kas kita su kitais gyvais sutvėrimais: juos Dievas apdovanojo instinktu, tobulais pojūčiais, apginklavo prieš gamtos žiaurumus ir nelabus priešus — jie nei sėja, nei piauna, nei į kluonus krauna. Viso to žmogui trūksta, bet „kompensacijai“ žmogui suteiktas protas, kad jis, juo pasinaudodamas, pagamintų sau visa, kas tik reikalinga. Tam reikia ne vien proto, bet ir rankų darbo, kad būtų galima visa tai, kas yra gamtoje naudinga, pasisavinti.

Darbas žmogui yra labai natūralus dalykas; jis nėra vien bausmė už pirmųjų tėvų nuodėmę: darbas buvo pirmiesiems tėvams dar rojuje įsakytas. Tiesa, jis tada būtų buvęs lengvesnis, bet vis tik reikalingas. Darbas yra žmogaus žemiškos laimės šaltinis. Be to, žmogus yra sutvertas panašus į Dievą, taigi iš Jo gavo ir tam tikrą tveriamąją galią, kad, pasinaudodamas savo protu, baigtų lyg ir nebaigtą tvėrimo darbą, surasdamas gamtoje paslėptas jėgas ir turtus, juos apdirbtų ir perteiktų visos žmonijos gerovei. Tik darbas suteikia naujų kultūros laimėjimų, be kurių žmonija liktų sustingusi masė.

Iš to, kas pasakyta, aišku, kad darbas yra žmogaus ne tik teisė, jo laimė, bet ir pareiga. Visi žmonės turi dirbti vienokį ar kitokį darbą; nuo darbo niekas nėra laisvas. Mažiausia žmogus turi tiek pagaminti, kiek pats suvartoja; jis neturi būti vien suvartotojas — visuomenės našta, bet veiklus ir produktingas jos narys.

Kadangi žmonės yra reikalingi ne vien medžiaginių gėrybių, bet taip pat ir dvasinių, jie buriasi į draugę, kad lengviau galėtų patenkinti savo įvairius reikalavimus. Draugijoje atskiri nariai pasidalina darbą, ir tokiu būdu gamyba didėja ir daugiau reikalaujančių galima patenkinti. Iš to atsiranda įvairiausios pareigos ir visoki užsiėmimai. Žmonių draugijai tad yra reikalinga ne vien rankų darbą dirbančių, bet ir kitokių darbininkų: mokslininkų, gydytojų, politikų, įvairių valdininkų, nes juo sudėtingesnė žmonių draugija, juo įvairesnių darbų joje atsiranda. Tokiai gausybei darbų bei pareigų esant, įvyksta griežtas jų pasidalinimas. Vieni dirba žemę, kiti užsiima mokslu, kiti rūpinasi sveikatos dalykais, kiti palaiko visuomenėje teisingumą, tvarką ir ramybę, dar kiti saugoja nuo vidaus ir išorinių priešų. Taigi nevisus prigimtas darbo įstatymas verčia būtinai imtis rankų darbo, tačiau visus įpareigoja ką nors naudingo veikti. Kiekvienas darbas, kokis jis būtų, jei tik yra naudingas jam pačiam ir visuomenei, yra garbingas. Negarbė yra tik nieko neveikti.

Didelis akstinas darbiningumui pakelti yra *privatiškoji nuosavybė*, kurią paneigė socializmas, o dar labiau komunizmas. Darbe, kad jis būtų produktingesnis, reikalinga iniciatyva, veiklumas, noras dirbti. Ir tik privatiškoji iniciatyva, gali patenkinti šį reikalavimą, nes užmestoji iš aukšto žmogaus darbingesnio nepadaro. Privatiškoji iniciatyva tuo tarpu yra daug didesnė ten, kur žmogus dirba sau, ne visiems. Žmogaus prigimtyje yra didelis prisirišimas prie daiktų, ir tas naudinga, nes kitaip žmogus nieku nesirūpintų ir pats turėtų žūti. Dėl to ir privatiškoji nuosavybė atsirado, kai tik žmonės pradėjo gyventi visuomeninį gyvenimą. Ji išplaukia iš prigimties teisės, iš teisės turėti reikalingų savo išlaikymui daiktų,iš teisės valdyti pasaulį. Bet to pasiekti negalima kitaip, kaip tik pasidalinus žemę ir jos turtus. Šv. Tomas Akvinietis, nors nebuvo sociologas, labai teisingai nurodo tris priežastis, dėl kurių žmogui reikalinga privatiškoji nuosavybė. Pirmiausia, kad žmogus būtų susirūpinęs vis daugiau pagaminti. Darbas yra sunkus, todėl visai suprantama, kad žmogus jo vengia, ir ten kur bendrai dirbama, stengiamasi nuo darbo išsisukti ir jį palikti kitiems. Tada gamyba mažėja, skurdas auga, kyla nepasitenkinimas. Toliau, privatiška nuosavybe palaikoma tvarka, nes kiekvienas savo dalykais rūpinasi, ir taip tuo būdu išvengiama nesusipratimų. Pagaliau privatiškoji nuosavybė reikalinga ramybei palaikyti. Kai žmogus nieko neturi, jis nieko nebijo nustoti; tuomet jis labai greitai pasiduoda kitų įkalbamas bei kurstomas ir eina į kraštutinumus. O turėdamas šį tą savo, išmoksta gerbti ir tai, kas yra svetima.

Tačiau, kalbant apie privatiškąją nuosavybę, reikia išvengti liberalizmo klaidų, kuris skelbė, kad žmogus savo daikto visiškas viešpats; jis gali su savo daiktu daryti, ką tik nori, už jį prieš nieką nėra atsakingas. Krikščioniškasis mokslas skelbia priešingai, būtent, nors turtų valdymas ir yra privatiškas, tačiau jų naudojimas turi būti bendras ta prasme, kad visa tai, kas nuo turinčiojo atlieka, yra ne jo, bet visuomenės, ypač vargšų. Daugiau turįs su atliekamu daiktu negali pasielgti, kaip nori, nes tas daiktas duotas Sutvėrėjo visiems, tik pavestas valdyti atskiram asmeniui, kad pirmiausia patenkintų jo reikalavimus, o paskui pagelbėtų kitiems,

labiau reikalingiems. Šitoks buvo visų amžių Bažnyčios mokslas. Dar pirmaisiais krikščionijos amžiais Šv. Tėvai smarkiai barė turtinguosius, kam jie savo turtus mėto niekams, arba, prie jų perdaug prisirišę, kraują lobius, tuo tarpu tie turtai yra vargšų. Jei ši per amžius Bažnyčios kartota mintis pasklistų ir mūsų laikų visuomenėj, dalis skurdo pasaulyje išnyktų, sumažėtų vargšų skaičius, gyvenimas visiems pasidarytų laimingesnis.

Dirbąs žmogus, nors ir yra pasaulio viešpats, vis dėlto jis nėra vienas vienintelis visame pasaulyje, — aplink jį yra ir kiti toki pat žmonės, kurie turi tokias pat teises, kaip ir jis, todėl:

3. DIRBĄS ŽMOGUS YRA DRAUGIJOJE.

Dar kilioje senovėje graikų filosofas Aristotelis yra pasakęs, kad žmogus iš prigimties yra socialinis gyvis (homo est animal sociale), t. y. gyvenąs visuomet draugijoje. Istorija šią tiesą tik patvirtina. Nerasime jokios, nors ir labiausiai laukinės ir mažiausiai kultūringos tautelės, kurios nariai gyventų kiekvienas sau skyrium. Visur rasime šeimynas, kurios yra natūralaus žmogaus sociališkumo branduoliai. Taigi žmogus turi įgimtą palinkimą gyventi draugijoje, ir tai išeina iš to, kad žmogus savo gyvenime yra daug reikalingas, ko savo jėgomis įsigyti neįstengia. Be abejo, visi esame skaitę Robinzono gyvenimą. Tai graži apysaka, bet ne tik apysaka: tai aiškus pavyzdys, kaip žmogui sunku gyventi be kitų pagalbos. Nors J. J. Rousseau įsivaizdavo laimingą žmogaus gyvenimą, atsiskyrus nuo „gadinančios“ visuomenės, tačiau tai buvo tik įsivaizdavimas; pats gyvenimas pakankamai kalba prieš tokias teorijas. Todėl žmonės visai savaimingai, laisvai susiburia į draugiją, kuri gali turėti įvairiausių formų, kad vienas kitam pagelbėdamas, kiekvienas pasiektų didesnės gerovės. Tos pagalbos kiekvienas yra reikalingas dėl dviejų dalykų. Pirma, dėl to, kad žmogus pats vienas negali turėti net reikalingiausių dalykų palaikyti gyvybei. Čia pirmoj eilėj pagelbsti šeimyna, kurios žmogus pirmiausia yra narys: iš jos jis gauna gyvybę, maistą ir auklėjimą. Be to, šeimynos nariai vienas kitam pagelbsti kasdieniniame gyvenime. Antra, žmogui daug padeda visuomenė, iš kurios jis gauna visa tai, kas *padoriam* gyvenimui yra reikalinga, ypač dvasinių ir dorovinių turtų. Net ir tada, kai žmogus visko pakankamai savo turėtų, jis gyventų draugijoje: žmogui Dievo yra suteiktas kitas didelis turtas — kalba, kad galėtų savo mintimis pasidalyti su kitais. Kalba yra žmogus socialumo įrodymas.

Susibūrusių žmonių į bet kokią draugiją yra vienas tikslas — *bendroji gerovė*. Šiam bendrajam tikslui turi būti subordinuoti atskirų tos draugijos narių tikslai, nes dalis yra visumai, o ne visuma dalims. Ta bendroji gerovė nėra koks abstraktus dalykas, bet yra atskirų dalių — bendruomenės narių — gero-

vė. Todėl siekiant savosios gerovės draugijoje, reikia jos siekti per visuotinę arba bendrąją gerovę, o ne kiekvienam sau atskirai, visai neatsižvelgiant į kitus, kaip to norėjo liberalizmas. Tai galima pasiekti tik bendradarbiavimo būdu, kad žmogus žmogui nėra vilkas, bet draugas. Krikščioniškasis solidarizmas todėl ir reikalauja, kad kiekvienas žmogus būtų sukrikščionintas ir suvisuomenintas, tik, žinoma, ne socializmo prasme. Reikia, kad kiekvienas savo privatišku veikimu tarnautų ne tik sau, bet daugiau visai visuomenei, kad tas jo veikimas eitų ne tik jo paties, bet ir visos visuomenės labui. Vis dėlto individualus veikimas turi būti pamatinis, nes jis yra svarbus pažangos akstinas.

Visuomeniniame veikime vienas iš svarbiausių tvarkomųjų pradų yra sąžinė. Krikščioniškasis solidarizmas tad ir reikalauja, kad visuomenės nariai turėtų gerų norų, o jie tik ten klesti, kur žmonės yra giliai religingi.

Iš šių bent trumpų krikščioniškojo solidarizmo pagrindinių bruožų matome, kad ši sistema yra ne kas kita, kaip krikščioniškosios dorovės svarbiausių principų pritaikinimas socialiniam ir visuomeniniam gyvenimui. Šiandie visuomenė nuo tų principų nukrypo į šuntakius ir klaidžioja be šviesos, nerasdama išeities. Veltui šaukiamos šen ir ten konferencijos painiausiems socialiniams klausimams išrišti, veltui atsidėjus studijuojama esamoji visai nedžiuginanti būklė, veltui pasirašinėjama įvairios konvencijos bei sutartys, jei nebus grįžtama prie šviesos ir tiesos šaltinio, kuris yra Kristaus moksle ir randamas Jo Bažnyčioje, teigiamų vaisių nebus. Šiandie reforma turi būti pradėta nuo žmogaus dvasios; socialinio klausimo liga yra žmonių dvasios liga, o ji neišgydoma be atnaujinimo tų dalių, kurios šiandie visuomeniniame kūne pūva. Vienintelis vaistas — grąžinti Kristų į visuomeninį gyvenimą. Tai katalikiškojo jaunimo uždavinys.

Gali sau dvasinė kultūra daryti nuolatinę pažangą, gali save vainikuoti patyrijos žiniomis, aiškindama slėpiningus gamtos reiškinius, tačiau niekuomet nepasieks krikščioniškosios dorinės kultūros aukštybių.

Goethe.

Kai kurie pradeda gyventi tik tada, kai jau turi mirti; bet nuostabu, kad yra ir tokių, kuriems gyvenimas pasibaigia, dar nepradėjus gyventi.

Seneka.

R. M. Rilke

Marija šventykloj

Suprast, kokia ji buvus yr tada,
save pakviest tau į tą vietą reikia,
kur tavyje laiptai, kolonos veikia,
kur arka pavojinga ir aukšta
bedugnės erdvę beperjuosia,
dar užsilikusią tavuos namuose,
kurios tu iš savęs iškelt daugiau
nebegali: įskilęs jau esi.
Jei šaltas tu ir vien akmuo tavy,
siena, skliautai, vitražai, — pagaliau
tą didę uždangą, kurią regi,
atplėšt abiem rankom tu pabandyki:
O spindi ten taip dideli dalykai,
už kvapą ir lietimą didesni.
Aukštyn, žemyn, už rūmų rūmai ten,
platyn barjerai už barjerų plaukia
ir ten aukštai tokius krantus aptraukia,
kad žiūrint ima svaigulys tave.
Arti čia dūmams iš kodylų plaukiant
tau liūdna; betgi spinduliais tiesiais
ta toluma tavin pataikius kyla,
ir kai šviesa iš tų skaisčių smilkylų
ant besiartinančių rūbų žais,
kaip ištūrėsi tu?

Atėjo ir akis
pakėlė ji tą visa pamatyti.
(Ji tarpe moterų maža mergytė.)
Po to užkopė ji ramiai, maloniai
altoriun, kurs palinko jai tuojau:
Taip visa tai, ką stato žmonės,
ji širdyje iškėlė jau,

su pagarba. Ir su džiaugsmu
išvidinius ji ženklus pamylėjo:
Tėvai užkelti ją aukštyn norėjo,
Jehova savo didžiu kilnumu
ją priėmė, berods: Bet ji keliavo
visiems, mažytė, iš rankų linksmai
didesnin už menę likiman savo,
jau baigtan ir sunkesnin, kaip namai.

Vertė *A. Tyruolis*

A. Vaičiulaitis

Danielius Defoe,
„Robinzono Kruzės“ autorius

Viena iš labiausiai paplitusių knygų yra „Robinzonas Kruzė“. Ir tie, kurie nėra girdėję nei Dantės nei Šekspyro vardų, dažnai žino nepaprastas ano jūreivio keliones, jo gyvenimą tolimoje saloje. Šis kūrinys yra lygiai mėgstamas ir senų ir jaunų. Ne tik paprastos publikos tarpe Danieliaus Defoe apysaka giliai įleidusi šaknis. Žinome, kad pasirodžiusi ji ir literatūroj sukėlė ištisą eilę sekimų, vadinamųjų robinzonijadų, iš kurių geriausiai pavykusi Wyss'o „Šveicarų Robinzonas“. To pasisekimo priežasčių yra nemaža. Pirmiausia — juk anglų beletristo kūrinys yra stambaus menininko darbas. Pasižymėdamas gana lygiu

Danielius Defoe.

ir objektyviu pasakojimu, jis duoda daug tikrai gražių scenų. Sakysim, kokį jaudinantį įspūdį daro Robinzono susigyvenimas su papūga ir kitais gyvūnais saloje. Didelį dėmesį sutraukia vaizdas žmogaus, kurs vienas kovoja su gamta ir ją pagaliau valios ir proto pajėgomis nugali. Šiam kūriny randama daug puikių paveikslų, atskleidžiami neregėti, tolimi pasauliai, kurie vėliau turėjo į save vilioti keliauninkus. Savo laiku patiko ir dabar visus dar traukia „Ro-

binzono Kruzės“ turinio nepaprastumas. Argi galima rasti ką nors įdomesnio, kaip atvaizduoti likimą žmogaus, vieno patekusio į negyvenamas, nepažįstamas šalis? Net ir mokslininkai randa sau įdomių dalykų Danieliaus Defoe kūriny. Jie, būtent, Robinzono įsikūrime saloje, jo gyvulių prisijaukinime, ūkio įsivedime nori matyti nupieštą visą žmonijos istoriją, pradedant nuo pirmykščių klajoklių, kurie vėliau pradėjo prisipratinti žvėris, paskui dirbti žemę... Tik, žinoma, čia yra esminis skirtumas: Robinzonas jau ne išranda, tik pritaiko prie naujų sąlygų pirmiau įgytus patyrimus, tuo tarpu kai pirmykštis žmogus to patyrimo neturėjo ir viską naujai išrado. Mokslo vyrai, įsileidę į Robinzono idėjų pasaulį, šiandie nereiai jam prikiša, kad jis buvo perdaug savo laiko pilietis, pasidavęs net ir neigiamiems anos gadynės bruožams. Ši jų mintis teisinga, nes Robinzonas iš tikrųjų yra tipingas buržuazinės ideologijos atstovas, kuris net ir vergijoje nemato nieko blogo, pats užsiimdamas vergų prekyba.

Šiaip ar taip „Robinzonas Kruzė“ ir šiandie duoda aktualių svarstymų. Tačiau kiek šis veikalas yra visiems žinomas ir visų mėgstamas, tiek pats jo kūrėjas yra į šalį pastumtas, pamirštas. Įdomu net ir tai, kad keliuos išėjusiuos lietuviškuos „Robinzono Kruzės“ leidimuos net autoriaus nėra pažymėta. Todėl čia, šiam rašiny, bus trumpai papasakotas jo gyvenimas ir parodyta, kas per vienas buvo tas vyras. Tam padaryti yra ir tinkama proga: šių metų balandžio mėnesį suėjo 200 metų nuo Danieliaus Dofoe (sk. Difo) mirties.

Jis gimė 1659 ar 1660 metais*). Jo jaunystė ėjo gana ramiai. 14 metų jis buvo atiduotas į dvasinę seminariją, bet netrukus iš jos išstojo, nes nenorėjo, kaip pats sakėsi, turėti žemesnes sąlygas visuomenėje. Jau jaunas jis rodė praktišką protą, norą gerai įsikurti, plačiai gyventi ir kitų akyse gerai pasistatyti. Jis yra tikintis žmogus, labai gerai pažįsta Bibliją, kuri yra vienintelė jo tikėjimo išmintis. Kai jam tenka kuo suabejoti, tai atsiskleidžia Šv. Raštą bet kokioj vietoj ir ieško šviesos. Šiaip iš jo jaunumės maža tėra žinių. Dar buvo tarnavęs pas stambų vyno pirklį ir turėjo progos aplankyti Portugaliją, Ispaniją, Prancūziją, mokėjo ispanų, prancūzų, greičiausiai ir italų bei olandų kalbas, puikiai nusimanė biznio reikaluos.

1684 m., grįžęs iš kelionių, vedė, pradėjo ramų kepurninko gyvenimą, gal būt, tikėjosi kada nors patekti į miesto valdybą, o paskui taikoje baigti savo dienas. Tačiau įvykiai kitaip susidėjo. Naujas karalius Jokūbas II pasirodė palankus katalikybei. Prieš jį kilo reakcija, prie kurios prisidėjo ir Defoe, vos nepatekdamas ant kartuvių. Bet pavojus jo neišgąsdino, nes po trejų metų jį matom būriuose, kurie priėmė Vilhelmą Oranžietį, Jokūbo II įpėdinį.

---

*) Biografinės žinios imtos iš *Daniel Defoe*, par Charles Bastide, Paris.

Be palinkimo į nuotykius, Defoe mėgo rašyti. Nuo 1688 m. revoliucijos jis redaguodavo politinius straipsnius, spausdindamas juos brošiūrose ant blogos popieros. Reikėdavo padėti nemaža apsukrumo, norint išsisukti iš aštrių cenzūros nagų.

Tuo tarpu jo reikalai pakrypo kita vaga: 1692 m. kepurių įmonė bankrutijo. Kurį laiką pasislėpęs provincijoj, jis vėl pasirodė kaip smarkių pamfletų autorius. Naujasis karalius, kuris jau Olandijoj buvo sugebėjęs pasinaudoti užgemančiu žurnalizmu, davė Danieliui Defoe vietą, kuri jam neatėmė daug laiko nuo žurnalistinio darbo. Dabar jis šiek tiek praturtėjo ir galėjo patenkinti savo įgeidžius: nusipirko karietą ir dar vieną kitą patogumą įsigijo. Daug rašė, padėdamas plunksna karaliui kovoti prieš parlamentą. Prisiartinęs prie sosto, jis atšąla nuo savo religinės sektos. Parlamentas, kovodamas su karalium, nurodinėjo, jog jų valdovas nėra tikras anglas, tik olandas. Tada Defoe išleido satyrą „Tikrasis angelas", kur nurodė, jog tie išdidūs lordai tėra visokių klajoklių, piratų — norvegų, danų, normanų — padermė. Veikalėlio pasisekimas ir drauge autoriaus populiarumas buvo didžiausias.

Mirus Vilhelmui, karalienė Ona ėjo iš vien su parlamentu. Danielius Defoe nerimo ir savo priešininkus skaudžiai išjuokė vienoj satyroj, už kurią buvo duotas įsakymas autorių suareštuoti. Bet jis pasislėpė, ir „Londono Gazieta" 1703 m. sausio 10 d. nr. padavė tokį bėglio aprašymą: „Jis atrodo vidutinio amžiaus; aukštas ir sausas; turi apie keturiasdešimt metų, tamsų veidą, kaštoninius plaukus"... ir t.t. Po kiek laiko jis pats pasidavė ir atsisėdo Londono kalėjime. Čia būdamas jis turėjo tiek ir tiek laiko apsimąstyti. Ligi šiolei jis buvo ištikimai tarnavęs savo partijai, kentėjęs dėl savo įsitikinimų. Dabar buvo nuteistas stambiai pabaudai ir gėdos stulpui. Kai jį atvedė prie kankinimų stulpo, Londono žemesnieji sluoksniai, atsiminę kad jis išjuokė lordus, dideliausiais būriais suplūdo į aikštę, kėlė nuteistojo garbei triukšmą, mėtė jam gėles ir kaip pašėlę dainavo. Bausmė pavirto triumfu. Defoe parašė „Kančios stulpo himną", kurį visas Londonas mokėjo atmintinai.

Tuo tarpu pasikeitė ministeriai. Naujasis, Robertas Harley, buvo lankstus žmogus ir mėgo literatūrą. Triukšminga Defoe byla atkreipė jo dėmesį. Jis nusiuntė į kalėjimą žmogų, kad paklaustų, ko kalinys nori. Tas atsakė evangelijos žodžiais: „Viešpatie, kad regėčiau. Valdovas sutiko jį išleisti, tik su sąlyga, jei jis taptų slaptosios policijos agentu. Defoe sutiko, taip pasiteisindamas: „Turėjau tam trylika svarbių priežasčių: žmoną ir dvylika vaikų". Priimdamas torijų paramą, jis neatsisakė nuo vigų: stengėsi abejiem tarnauti, geriau kalbant, abejus išduoti.

Eidamas slaptojo agento pareigas jis leido „Apžvalgą", mažytį, keturių puslapių laikraštuką, mūsų dienų laikraščio užuomazgą. Tos pareigos jam davė progos gerai pažinti ir provincijos gyvenimą, nes turėjo dalyvauti rinkimų kompanijose.

Kai 1707 m. Harley turėjo pasitraukti iš valdžios, Defoe sumaniai prisitaikė prie naujų sąlygų. Kaip detektyvas-seklys, jis dabar buvo labai išgudrėjęs.

Tuo metu Anglija buvo įsimaišiusi į Ispanijos įpėdinystės karą. Imta reikalauti taikos. 1709 m. tas balsas buvo toks smarkus, kad į vyriausybę pašaukė Harley. Šiam grįžus į valdžią, Defoe, kuris buvo pasidaręs palankesnis vigams, vėl pakeitė pažiūras ir „Apžvalgoj" rašė, kad geriau esą balsuoti už torijus ir palaikyti taiką, nors neseniai buvo raginęs remti karą.

1714 m., kai karalienė Ona mirė, į sostą sėdo Jurgis I, ir vigai pakeitė torijus. Defoe dar kartą stojo į naujų ponų tarnybą. Bet, niekad nenurimdamas, šiuo sykiu jis ko tik sprando nenusisuko: vigų laikrašty išjuokė aukštą šios partijos lordą ir 1715 m. vėl atsisėdo tam pačiam kalėjime, kur buvo prieš dešimtį su viršum metų. Anglijoj tarp pasmerkimo ir bausmės vykdymo praeina kelios dienos. Tuo pasinaudojo nuteistasis, prisiprašė pas teisėją ir taip patikimai ėmė pasakoti, kad jis amžinai buvęs vigas, jog įtikino teisėją ir pagaliau pats savo žodžiais ėmė tikėti. Reikalas nuėjo ligi ministerio, kuris sutiko Defoe paleisti, jei jis išdavinės savo draugus torijus. Ta sąlyga kalinys buvo paleistas. Dabar jis, apsimetęs, redagavo ir bendradarbiavo keliuos lygiai torijų laikraščiuos, nes šie nieko nežinojo apie apgaulę. Tuo būdu jų laikraščiai pereidavo per puikiausią cenzūrą, jiems patiems to nenumanant.

Ligi šiolei Defoe buvo žurnalistas. Jis vienas pripildydavo „Apžvalgą", nagrinėdamas ir užsienio politikos, ir rinkimų klausimus, nepamiršdamas nei teologijos, nei nuotykių, nei prekybos, nei šiaip sensacijų. Visados stengdavosi suintriguoti. Pavyzdžiui, jis pats parašė vagies atsiminimus. Kad dalykas geriau būtų perkamas, jis susikalbėjo su vienu pasmerktu mirti vagim, kuris nužudymo vietoj turėjo Danieliui Defoe įteikti tariamųjų atsiminimų rankraštį. Taip buvo padaryta ir, žinoma, publika be galo suintriguota.

Susilaukęs šešiasdešimt metų Defoe tapo romanistu. Pirmasis jo kūrinys iš šios srities ir buvo „Robinzonas Kruzė", išėjęs 1719 m. Pasakojimui paėmė jūreivio Aleksandro Selkirk pergyventus nuotykius. Šis jūreivis dėl pasipriešinimo kapitonui 1704 m. buvo išsodintas į Juano Fernandezo salą, kur jis vienas išbuvo ligi 1709 m., o po dvejų metų grįžo į Londoną. Defoe su juo susipažino, jį smulkiai išklausinėjo apie gyvenimą saloj, net gavo iš jo užrašų.

Naujai išėjusi knyga turėjo nepaprastą pasisekimą, buvo tuoj išpirkta ir imta versti į kitas kalbas. Tai paskatino jos autorių ir toliau atsidėti beletristikai. Jis dar davė kelis kūrinius iš vagių, avantiūristų ir avantiūrisčių gyvenimo. Bet jie meno atžvilgiu negali lygintis su „Robinzonu".

Mirė jis netikėtai, 1731 m. balandžio mėn. 26 d. Ligi paskutinės valandos jis nebuvo metęs slaptojo policijos agento pareigų. Jo mirtį tada pažymėjo daugelis laikraščių.

V. v. Heidenstam,
Nobelio laureatas.

Šešėlis

Neturtingame Jeruzalės viešbutỹ gyveno Jonas Alienus. Vieną vakarą jis ilgai stovėjo prie atdaro lango ir tiesiog negalėjo prisiversti jį uždaryti. Oras buvo maloniai vėsus, miestas nutilęs. Apačioj siaura ir nelygia gatvele, sulinkęs ant savo asilo, prajojo asilų varovas. Mažos gyvulio kanopos tarškėjo ir slidinėjo ant didelių tašytų akmenų. Varovas, liūdnais per nosį nutęsiamais tonais, kaip tai paprastai daro rytiečiai, dainavo monotonišką dainelę. Jam vis labiau ir labiau atsitolinant, jo balsas priminė kvapinės birbynės švilpimą.

Ant lango gulėjo smulkiai surašytas traktatas, o pietų krašto vasario mėnesiena buvo taip šviesi ir taip ryški, jog Jonas Alienus galėjo be vargo skaityti smulkų traktato raštą.

Traktatas be jokių svyravimų atkakliai gynė tradiciją ir rimtį. Ir šit, šiame mieste, iš kurio mintys apie žmonių susibroliavimą buvo pasklidusios po visą žemę, vartydamas pasenusį rankraštį, jis įsikarščiavęs ėmė kalbėti pats sau: „Ne, ne! Mes jaunieji, kurie savo jaunystės karščio vedami jau iš prigimties esame rimties priešininkai, juk turime visiems laikams parengti dirvas toms tiesoms, kurios iš šio miesto yra išėjusios“.

Taip bekalbėdamas, jis nesąmoningai padarė ranka judesį, ir kaip tik tuo metu jo žvilgsnis krito ant mėnulio šviesoj prie pat lovos užsibrėžusio jo paties šešėlio. Nenorėdamas jis turėjo nusijuokti. Argi tai nebuvo atmetusio galvą, iššaukiamai pakėlusio ranką ir skambią frazę deklamuojančio vaidilos šešėlis?

Pats savęs susigėdęs, jis pirmą kartą suprato, jog tarp tų minčių, kurios iš šio miesto, nelyginant brangenybių prikrautas laivas, buvo siunčiamas į Vakarus, buvo taip pat mažutis, bet labai, labai retai tepastebimas perlas — nuolankumas.

Jis prispaudė ranką prie bekaistančio veido ir užsimerkė. Šimtai mažų žvaigždelių sužibo jo akyse. Suprantama, tai buvo jo paties banguojančio kraujo padarinys, bet pamažu jam ėmė atrodyti, jog jis mato, kaip tie šviesos taškeliai vis daugiau panėši į tas spinksinčias žvaigždes, kurias jis neseniai stebėjo. Taip praėjo keliolika minučių, ir tik balsai nuo gatvės pažadino jį iš jo svajonių.

Kitoje pusėje tarp namų pilkavo mūras, o ant žemės kūrenosi ugnis. Prie ugnies, keletos ištikimųjų sekėjų ir prietelių apsuptas, sėdėjo Kristus. Pora žingsnių toliau ant didžiulio mūro akmens matėsi stambus Jo šešėlis.

Ir šit šventasis Jonas, Jo mylimasis mokinys, nieko negalvodamas, ima anglies gabalėlį ir apveda juo šešėlio linijas; po to numeta anglį ir įsigilina į kalbą.

Kai kitą rytą Alienus vėl stovėjo prie lango ir žiūrėjo į praeivius, jis pastebėjo, kad daugelis sustoja ir žiūri į ant mūro užbrėžtą piešinį.

„Čia, žinoma, vaizduojamas batsiuvis, nes ir jo nugara sulinkusi“ — prašneko batsiuvis.

„Niekus tauški“ — atsakė vaisių pardavėjas, „iš jo palinkusios laikysenos, be abejonės, aišku, jog čia vaisių pardavėjas, nors paišytojas ir užmiršo nupiešti ant jo nugaros krepšį. Pusiau praviros lūpos juk aiškiai rodo, kaip jis šaukia: „Pirkit granatų obuolius! Ateikit ir pirkit! Ateikit ir pirkit!“

Aukštasis Sinedriono narys, kuris kaip tik tuo metu ėjo pro šalį, bet, suprantama, nemaišė savo balso su nudriskusios liaudies šūkavimais, galvojo: „Iš aukštos kaktos galima pažinti, jog šis šešėlis vaizduoja mokslininką, daktarą. Galima net būtų manyti, jog tai mano paties portretas. Iš tikrųjų, be abejonės, tai aš pats! Visai gerai pataikinta! Tur būt, vienas iš tų driskių mane nupiešė. Juk jie visi mane pažįsta“.

Tuo tarpu prie anglies piešinio prisiartino tylus žiūrovas. Tai buvo padoriai apsirengęs žmogus maloniu draugišku veidu ir kūdikio akimis. Niekas negalėtų apie jį daugiau ką pasakyti ir jokia kronika vėliau neįamžino jo vardo, nes jis gyveno tyliu gyvenimu, pasitraukęs nuo bet kokio triukšmo ir blizgėjimo. Sukryžiavęs rankas ant lenktos savo lazdos jis žiūrėjo į piešinį: „Kokia kilni veido išraiška! — galvojo jis, — „koks gilus nuolankumas visoje jo išvaizdoje! Ak, kas gi galėtų būti panašus į šį paveikslą — bet kam ir benorėti negalimų dalykų!“

Ir šit, kada nežinomas žiūrovas taip tylus ir nusižeminęs stovėjo, jis tapo taip nuostabiai panašus į piešinį, kad visi atkreipė į jį dėmesį ir šnibždėdami ėmė į jį rodyti. Sumišęs ir nustebęs jis pasitraukė, nė nesusiprotėdamas, dėl ko visi buvo į jį sužiurę.

Jis nebuvo panašus į K r i s t ų, nes kas gi tai galėtų? Jis tik, visai to nežinodamas, buvo panašus į Jo š e š ė l į. Jei tačiau jis būtų apie tai sužinojęs, be abejo, jis būtų išdidžiai atmetęs savo galvą — ir panašumas bematant būtų pranykęs.

Iš vokiečių kalbos išvertė *K. B.*

KAS YRA NEUTRALUS?

Apsinakvojom kartą viešbutyj, kur buvo laisvas tik vienas kambarys su viena lova. O mūsų buvo trys. Ką darysi. Bėdos spiriami sugulėm ir į vieną lovą. Naktį jaučiu, kaip antklodę tai vienas draugas nutraukia į savo pusę, tai kitas į savo. Aš tuo tarpu gulėjau viduryj ir buvau n e u t r a l u s.

Mūsų moksleivių išsidorinimas

(Pasikalbėjimas su kun. Vl. Mažonu).

KUN. VL. MAŽONAS IR PASIKALBĖJIMO PROGA.

Kas šiandie Marijampolėje nežino vyriausio „Šaltinio“ Redaktoriaus kunigo Vlado Mažono! Bet Marijampolė tai tik paskutinė stotis didžioje ir turiningoje jo gyvenimo kelionėje. Tą kelionę kun. Mažonas pradėjo 1881 m. Telšiuose, kur prabėgo jo ankstyboji jaunystė, besapnuojant jaunatvės sapnus ir besimokant vietos miesto mokykloje. Ją baigęs mūsų jubiliatas turi atsisveikinti su tėviškės kloniais ir kalnais ir pradėti kultūros turtų ieškančio bastūno gyvenimą. Jis mokėsi toliau Jekaterinoslave, Liepojuje, Kunigų Seminariją ir akademiją baigia Petrapily ir studijuoja Šveicarijoje Friburgo universitete. Tai oficialinės mokyklos; bet dar įvairesnė ir platesnė jo gyvenimo mokykla. 1906 m. gegužės 28 d. įšišventinęs kunigu, jis pradeda turtingą visuomeninko, pedagogo ir publicisto darbuotę. Taigi jis ne tik ima iš gyvenimo, bet dar su procentais jam grąžina. Mėgiamiausias jo darbuotės objektas, kuriam jis pašventė visas savo jėgas, tai jaunimas. Trumpą laiką paklebonavęs Rezeknės apskrity Latvijoje, jis skiriamas Tulos miesto ir apskrities aukštesniųjų mokyklų kapelionu. 1911 m. Petrapily eina šv. Kazimiero parapijos klebono ir mokyklų kapeliono pareigas, nuo 1912 metų kapelionauja Minske, o 1915 m. vėl grįžta Petrapilin, kur skiriamas šv. Kotrynos gimnazijos kapelionu. Prasideda audringi bolševizmo laikai. Tik prityręs ir iš prigimties apdovanotas kunigas, religijos mokytojas ir pedagogas galėjo tada neišleisti iš rankų vairo ir kartu neatsistoti „prie sienos“. Kun. Vl. Mažonas daug kovoja ir kenčia, bet jam pavyksta nuo 1918 metų išlaikyti Petrapily jo paties vedamą vienintelę Rusijoj konfesinę progimnaziją. Tik 1920 m. rugsėjo mėn. pabaigoj jis grįžta Lietuvon. J. E. Vysk. Matulevičius skiria jį Švenčionių gimnazijos kapelionu. Tačiau po Želigovskio smurto lenkų persekiojamas mūsų jubiliatas turi persikelti nepriklausomon Lietuvon. Čia vienerius metus kapelionauja Ukmergėje, o nuo 1921 metų rudens eina kapeliono pareigas Šiauliuose valstybės gimnazijoje ir suaugusių gimnazijoje. Be to, 1922, 1923 ir 1924 m. vasaros metu lektoriauja L. K. mokytojų kursuose Šiauliuose, Mažeikiuose ir Palangoje. 1924 m. rugsėjo 8. d. įstoja į Marijonų kongregaciją ir, apsigyvenęs Marijampolėje, ligi šiol dirba mokytojo darbą Marijonų gimnazijoje ir redaguoja „Šaltinį“.

Kun. Vl. Mažonas — jaunimo draugas. Marijampolėje jį galima dažnai matyti apsuptą jaunų moksleivių, o Kaune jį lydi buvę jo mokiniai — studentai. Ir nenuostabu. Juk kun. Vl. Mažonas yra vienas iš tų pedagogų, kurie ne tik myli jaunimą, bet taip pat jį gerai pažįsta. Norėdamas plačiau susipažinti su mo-

kyklomis ir jaunimu, jis yra keliais atvejais lankęsis užsieniuose: Šveicarijoj, Prancūzijoj, Austrijoj ir Vokietijoj. Jam tad žinomi Europos rytai ir vakarai, todėl jis gali giliau įžvelgti ir į mūsų tautos dvasią, nes Lietuvai juk tenka gyventi ant tos kryžkelės, kur skiriasi tuodu taip skirtingu kontinentu.

Mūsų Jubiliatas kun. Vladas-Konstantinas nebijo gyvenimo priešingybių ir nemalonumų. Cariškosios Rusijos teismai ir policijos priežiūros už lietuvybės ir katalikybės gynimą, o vėliau bolševikai ir lenkai jį visam užgrūdino. Ir įsivaizduokite mano drąsą: tokį žmogų aš ryžausi egzaminuoti! Tylioje Marijampolės vienuolyno celėje mes pradėjome čia atpasakojamą pasikalbėjimą.

125 METŲ JUBILĖJUS!

Mums teko girdėti, kad Kunigas Kapelionas šiais metais švenčiate 125 metų jubilėjų. Ta proga, kada bus daug kalbama apie gerb. kunigą kapelioną, mes norėtume šį tą išgirsti iš kunigo kapeliono apie mus.

— 125 metų! Neblogi matematikai, juk iš tiesų šiais metais baigiu 50 savo amžiaus metų, 25 metus kunigystės, 25 — pedagoginės ir 25 — žurnalistinės darbuotės metus. Negalėčiau per daug nusiskųsti prityrimo stoka, bet juk apie jus jaunuosius galima kalbėti labai daug ir iš labai įvairių atžvilgių.

— Mes manome, kad kunigas kapelionas turėjote puikios progos ir laiko įžvelgti į intymiausius jaunųjų sielų labirintus, pažinti tiek prieškarinės, tiek dabartinės kartos moksleiviją, palyginti lietuvių ir kitų tautų jaunimą. Todėl labai būtume dėkingi, jei malonėtumėt apibūdinti dabartinę mūsų moksleivijos dorovinę būklę.

— ...Mielu noru, nors tai nelengvas dalykas. Juk aukščiausias dorovingumo idealas mums yra Kristus. Šventieji yra prie Jo prisiartinę tik vienu ar kitu atžvilgiu. Charakterizuoti kiek prie Jo prisiartinusi ar nutolusi mūsų moksleivija iš tiesų rizikinga. Todėl ir apibūdindami, norėdami gauti tikresnį vaizdą, turėtume palyginti mūsų krašto jaunimą su kitų kraštų jaunimu ir dabartinį jaunimą su ankstybesnėmis kartomis.

PROGRESUOJAME AR ŽENGIAME ATGAL?

— Ar galėtume, be to, išgirsti Tamstos nuomonę, kuria kryptimi mūsų besimokantis jaunimas žengia. Ar dorovinėje srityje mes darome pažangą, ar gal... net slįstame atgal?

— Kaip pasakyti... Jei imsime prieškarinį jaunimą, su kuriuo man teko mokytis, o vėliau ir vadovauti, tai Lietuvos jaunimas dorovingumo atžvilgiu stovi, be abejo, aukščiau, negu rusų mokyklos auklėtiniai. O jei lyginsime mūsų atgimusios Tėvynės paskutinio dešimtmečio jaunimą, tai, deja... turime sutikti, kad pastaraisiais metais ėmė rodytis dorovinio pakrikimo simptomų.

— Ar iš tikrųjų tie simptomai tiek ryškūs, jog juos net galima būtų apibūdinti?

— Kiek tai žymu išoriniam moksleivių elgesy, tai manau, kad jūs, jaunieji, geriau, negu aš, galite pastebėti. Prisimenu kad ir Šiauliusi921—24 metais. Moksleivių vakarėliai ten buvo tikrai moksleiviški, jaukūs, malonūs. Padorius šokius ir tai nustelbdavo gyvi, grakštūs žaidimai ir rateliai su dainomis. Juos tvarkė daugiausia katalikiškasis ateitininkų bei skautų jaunimas.

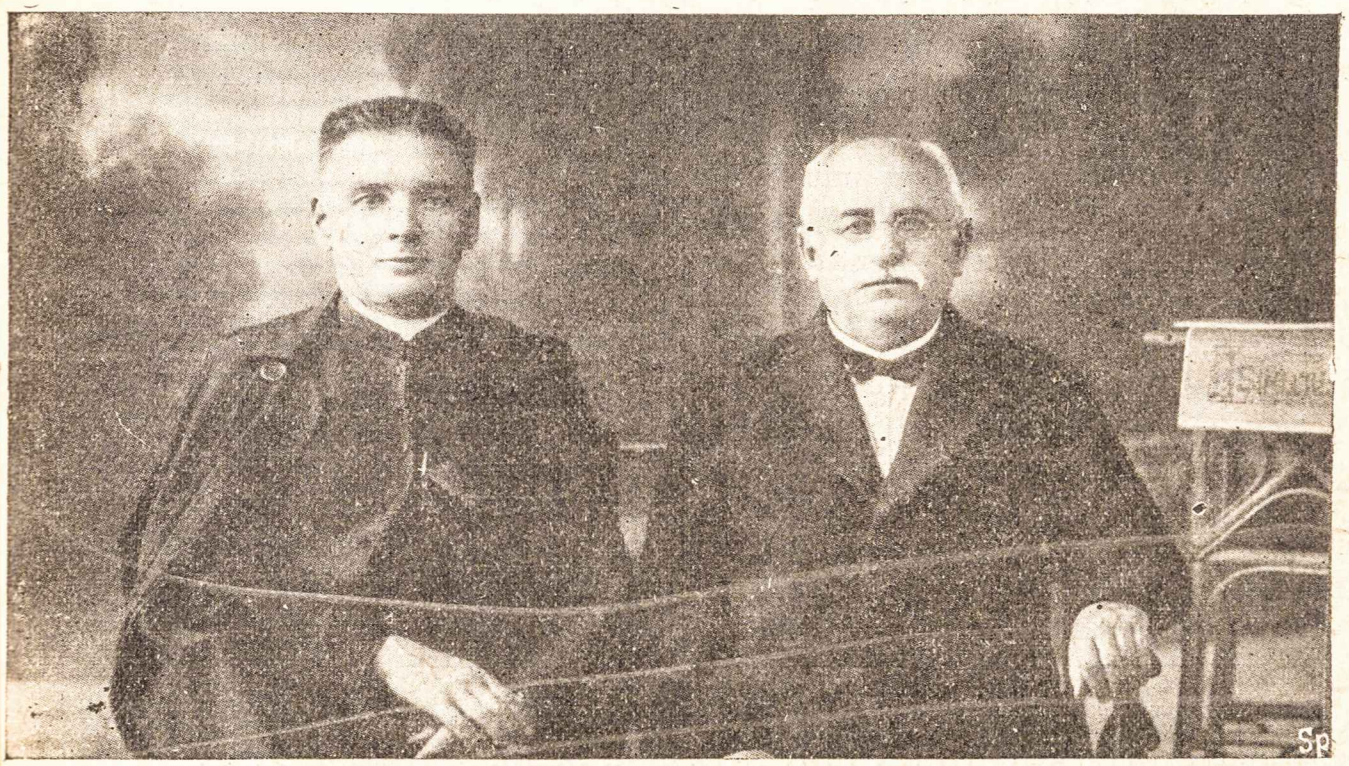

Kun. Vl. Mažonas ir Ks. Vanagėlis.

Atvykstu Marijampolėn. Visai kitas vaizdas. Fokstrotuojam. Net polkutės ir valsai sufokstrotinti. Žaidimai su rateliais „perdaug vaikiški“ ir ne madoj. Nemanau čia įrodinėti, kiek moderniški šokiai, bent kaip paprastai jie šokami, kenksmingi estetikos, sveikatos ir dorovės atžvilgiu. Tai jau yra įrodę plastiško meno, higienos bei moralistų autoritetai. Graudinti ir moralizuoti taip pat nenorėčiau. Kilnus, save gerbąs ir turįs principinius nusistatymus, jaunuolis turi pats susiprasti.

NUBUSKIME IR PAJUSKIME PAREIGĄ.

— Taip, kunige kapelione, mes padarome daug klaidų, bet kaip dažnai mes jas darome, tik neatsargiai sekdami laiko dvasią, ypač jei ši pataikauja mūsų įgeidžiams. Jūs tačiau gerai žinote, kaip mes pasiryžę aukoms, kurių reikalauja aukštesnioji idėja. Tai idėjai mes paaukosime ir įgeidžius, tik reikia kad kas pozityviai tuos reikalavimus nušviestų. Šalia tik ką minėto mūsų dorovinio smukimo simptomų ar kun. kapelionui neteko

pastebėti kitų stambių nukrypimų, į kuriuos turėtume rimtai susirūpinę atkreipti savo dėmesį?

— Taip, aš nebežinau kaip ir akcentuoti vieną tokį nepasakysiu stambų nukrypimą, bet tiesiog pragaištingą mūsų tautai bacilą — tai *pareigos pajautimo stoką*. Toji liga nuo rusų „kazionno" valdininko laikų persimetė pas mus ir jaunimas, rods, nemato tos tautai gręsiančios epidemijos. Juk tai miego liga, kuri baigiasi neatbudimu. Šit pirmosios tos ligos žymės: jaunuolis lengvapėdiškai duoda draugui žodį ir paskui visai nesirūpina ištesėti. Ėmęsis kurio darbo, jis stengiasi juo nusikratyti, nesistengdamas *atlikti geriausiai*. Pasiskolino naują knygą, grąžina su taukuotais ar suplyšusiais lapais, jei iš viso randa reikalo ją grąžinti. Valandą vėliau pradedamas susirinkimas ir kada reikėtų rausti iš gėdos, juokiamasi, kad pradėta „lietuviškai". Sunkiai tėvų uždirbtą centą jau literaliai pradedama leisti tabokos dūmais — kaip gi kitaip įrodysi savo „vyriškumą"! Rodos, gana toleruoju visokias smulkias kvailybes, bet kai sutinku gatvėje uniformuotą jaunuolį su papirosu dantyse, tai nežinau, koks jausmas labiau many dominuoja: pasigailėjimas ar pasibiaurėjimas. Dažnai prisigretinu prie tokio pypkoriaus ir pradedu su juo šnekėti: „sakyk, mielasis, ar tau tėvas duoda pinigų rūkyti, ar pats užsidirbi šiam malonumui?" Tai neskanus ir moralizuojantis sakinys, bet jis juk turi ir gilesnės prasmės. Juk ir vienu ir kitu atžvilgiu sumišęs jaunuolis negalės pasiteisinti. Jis neturi teisės narkotikais gadinti sveikatą, nuodinti jauną organizmą.

Visi čia suminėti dalykai, rodos, tokios kasdieninės smulkmenos, prie kurių mes taip pripratę, bet čia yra pareigos pajautimo atbukimo pradžia ir visokių nesąžiniškumų, apsileidimų ir net aferų šaknis. Ant šito pamato jau pradeda suktis sau lizdą Venera ir Bachus. Turime tad atkreipti dėmesio į tas smulkmenas ir pakirsti jų šaknis, kitaip mes nenusikratysime dorovine ir socialine dekadencija ir mūsų vietas turės užimti daugiau šansų gyventi turinčios tautos, kurių širdyse dar nėra išblėsęs pareigos pajautimas.

ARGI TIK MES ČIA KALTI?

— Konstatavę ne taip jau pavydėtiną doroviniu atžvilgiu mūsų būklę, ar kunigo kapeliono nuomone *mes* iš tikrųjų turime prisiimti visą kaltę, ar gal dar yra ir kitokių prie to prisidėjusių priežasčių?

— Neatsisakykite ir nuo savo „nuopelnų", — nusijuokė kapelionas, — bet vis dėlto vieno jaunimo čia negalima kaltinti. Yra ir kitų rimtų priežasčių, kurias čia manau iškelti ne dėl to, kad nuraminčiau jūsų sąžinę, bet kad nurodyčiau jums gręsiančius pavojus ir jūs, kilnaus idealizmo vedami, pasistengtumėt savo jaunu pasiryžimu tas priežastis pašalinti.

Viena iš svarbiausių tokių priežasčių — tai idealizmo sparnų

karpymas ir neigimas ar bent neįvertinimas religinių principų reikšmės praktiškame gyvenime.

— Ar galėčiau paprašyti konkrečiau šitą priežastį apibūdinti.

— Konkrečių pavyždžių, deja, kiek tik nori. Ar nekalba ir nerašo, net jaunimui, kad ir prof. Iz. Tamošaitis, diskredituodamas mokslinį ir religinį idealą, kaip „kairiuosius“ ir „dešiniuosius“ kraštutinumus ir piršdamas tik *žmogaus* idealą. Juk tas idealas jei nežemesnis, tai nieku būdu neaukštesnis už kadaisia laisvamanių prancūzų vietoj Dievo pirštą „humanité“ — žmoniškumą. Bet apie tą idealų jų pačių filosofas M. Montaigne († 1592) yra išsitaręs: „O koks žemas ir pasibiaurėtinas daiktas toks žmogus, kuris nekyla aukščiau žmoniškumo“.

Ar Tamošaitis, Šliupas ir kiti, propaguodami vien žmogaus kultą, nenusimano, kad jų pažiūra visai priimtina ir bolševikams? 1918 metais man teko girdėti švietimo komisaro Lunačarskio paskaitų ciklą „Dievas ir žmogus.“ Ir jis, kaip prof. Tamošaitis, įrodinėjo: jei nebūtų žmogaus, nebūtų ir Dievo. Ir Lunačarskis sakė neneigiąs religijos ir net ją gerbiąs — tik su maža pataisa: Žmogus esąs ir Dievas ir Dievo Sūnus. Tuo posakiu jis ir užbaigė savo paskaitų eilę.

1920 m. Petrapily į mano vedamą vienintelę visoj Rusijoj konfesinę (neoficialiai) mokyklą atvyko centro įgalioti bolševikų komisarai. Viena iš jų, mokytoja, įkalbinėdama tėvams, kad geruoju perleistų jiems savo mokyklą, taip argumentavo: iki šiol, girdi, mokyklos tarnavusios luomams, partijoms, bažnyčioms ir tik sovietų valdžia steigia jas *žmogui*, kaip žmogui.

Bet visus jos iškalbingus įrodinėjimus sugriovė paprasta proletarė vandennešė, kurios du vaiku mokėsi mūsų mokykloje: „Ką jūs kalbate apie žmogų ir žmogų! Ar aš jums ne žmogų pagimdžiau? O jūs savo mokykloje, nieko nekalbėdami nei apie sąžinę, nei apie sielą, nei apie Dievą, ne žmogų padarote, bet gyvulį.“ Stipriai bet ir teisingai pasakyta. Juk kur mes rasime konkretų *žmogaus* idealą, jei ne Tame, kuris galėjo pasakyti: „Aš esu Kelias, Tiesa ir Gyvenimas.“ Juk ir visa šių dienų genialiausio pedagogo Fr. W. Foersterio žmogaus būdo ugdymo sistema pagrįsta šiuo gyvu įsikūnijusio Dievo — Žmogaus idealu.

NUSIKRATYKIM GALOP RUSŲ NIHILIZMU!

— Ar tie kai kurių senesniosios kartos atstovų neatsargūs kurstymai yra vienintelė svarbiausioji dorovinio mūsų jaunimo silpnėjimo priežastis, ar gal yra ir kitų priežasčių, kurios daro mums įtakos kokios platesnio pobūdžio srovės pavidale?

— Taip. Čia vis dar turi įtakos ir rusų kultūra. O joje yra daug chaotiškumo dorovės bei religijos srityje. Tai pastebime net geresniuose jos atstovuose. Pav., tos kultūros atstovas L. Krasavinas, dabar mūsų universiteto profesorius gražių dalykų yra parašęs apie religiją, katalikų vienuolynus, pačią kataliky-

bę. Žinoma, nevisos jo raštų mintys mums priimtinos, bet nesitikėjau, kad jis, spausdindamas pernai „Vaire“ (rugpiūčio mėn.) savo straipsnį, pabars šv. Augustiną, kad šis per daug sielojęsis dėl tokio mažmožio, kaip gyvenimas kurį laiką be moterystės su svetima moterimi... Juk profesorius laiko save krikščioniu (pravoslavų konfesijos), kaip jis gali nesuprasti šv. Augustino, jei šv. Rašte randame griežtą Išganytojo įspėjimą tiems, kurie tik mintimi su pegeidimu žiūri į kitos lyties asmenį?

Turėjau progos ilgiau kalbėti ir viešėti pas garsų rusų rašytoją L. Tolstojų († 1910 m.). Jis liūdėjo dėl inteligentiškų sferų jaunuolių, kurie beveik visi buvę nupuolę skaistybėje. Bet juk jis pats, ragindamas gerbti Kristų ir gindamas nekaltybę, neigė vienintėlę jai išlaikyti priemonę: Angelų Duoną ir gyvą Bažnyčios organizaciją. O apie šių dienų Rusiją su „bezbožnikų“ („Bedievių sąjungos“) propaganda ką ir kalbėti. (Be reikalo tik mūsų oficiozas pasikeičia su „Izviestijomis,“ kurios nekliudomai pardavinėjamos Lietuvoje).

Tos pašalinės įtakos dėka ir pas mus gema rašytojų su dorioviniu palaidumu ir drastiškumu net ligi chamizmo. Jei jaunimas tai skaito, jei jis dar lanko žemesnius instinktus kurstančias filmas rodančius kinus ir kitas pramogas, tai gausim nevisai džiuginantį vaizdą tos aplinkumos, kurioje tenka gyventi ir kovoti mūsų jaunimui.

KAME IŠGANYMAS?

Tas priežastis, kaip jau minėjau, iškėliau čia ne dėl to, kad visai pateisinčiau jaunimą, bet kad patys jaunieji, įžvelgę į tas priežastis, suprastų, jog tautos ateitis ne kada nors *bus atiduota* į jų rankas, bet jau *yra* jų rankose. Šiandie jam skirta atlikti didis uždavinys — nusikratyti tuo kirminu, kuris iš rytų ir vakarų stengiasi įsigraužti į mūsų tautos kūną. Jaunimas sveika intuicija turi pasiimti iš ten, kas vertinga ir neabejotinai kilnu, ir kurti sveikos tautos sveikas tradicijas. Tai bus įvykdoma tik tada, kada *žmogaus idealo* norma taps Kristaus įsakymas: „Būkite tobuli, kaip ir jūsų dangiškas Tėvas tobulas“ (Mat. 5,48).

— Bet ar iš viso įvykdomas toks nelygstamo tobulumo reikalavimas?

— Juk suprantama, kad Kristus nereikalauja iš mūsų, kad mes taptume dievais. Šis reikalavimas tik parodo, kad mes turime siekti viso tobulumo, kuris mūsų prigimčiai galimas. Todėl nuo pat smulkmenų pasipriešinkime toms pragaištingoms srovėms, su jaunu pasididžiavimu įrodykim, kad mes galime atsispirti laiko dvasiai ir prižadėti savo tautai šviesesnę ateitį. Pirmoj eilėj tam pašauktos gausios ateitininkijos eilės, jos šiandie turi progos užsigrūdinti didiems žygiams, ir į jas su viltimi žiūri tauta — argi mes drįstumėme ją apvilti?

Veikimas, kilnių idėjų skleidimas, žodžiu bendravimas su žmonėmis tik tada bus vaisingas, jei jis bus pašvęstas bendravi-

mu su Dievu — *malda*. Užmiršęs jos prasmę, jaunuolis nors ir labai sugebėtų triukšmauti, nedaug tenuveiks. Jis arba bematant „perdegs," arba savo veikimą kreips ne ten, kur reikalauja Bažnyčios mintis ir Tautos labas. Jis nebus tikra žodžio prasme doroviškai subrendęs. O mums šiandie reikia asmenybių, didžių doroviškai subrendusių asmenybių.

— Dėkui, kunige kapelione, mes pasidalinsime Jūsų mintimis ir, kiek leis mūsų jėgos, jas gyvendinsim. Juk mūsų idealas — didinga mūsų Tautos ateitis, ji tepasiekiama Tamstos nurodytu keliu.

Vėlyvą vakarą, kada visas vienuolynas jau skendo šventame sapne, aš apleidau kunigo kapeliono celę ir tyliai įslinkau į man parengtą kambarį... ar kad sapnuočiau tą kilnų kapeliono nupieštą tipą? Bet ne, juk tai neturi būti tik sapnas, mes turime jį realizuoti!

K. Bauba.

TAISYKLĖS GYVENTI.

1. Geriausia gydomoji žolė yra l i n k s m u m a s; susijungęs su prigimtimi, jis gydo visas ligas.

2. Šviesa ir oras yra geriausi mūsų draugai.

3. Sėdėdamas greičiau pasensi, negu stovėdamas.

4. Daugiau vandens, negu alaus, daugiau daržovių, negu mėsos, daugiau judėjimo, negu ramumo, daugiau ištvermės mažume, negu blaškymosi daugelyj — tuo yra pagrįstas sveikas ir vaisingas gyvenimas.

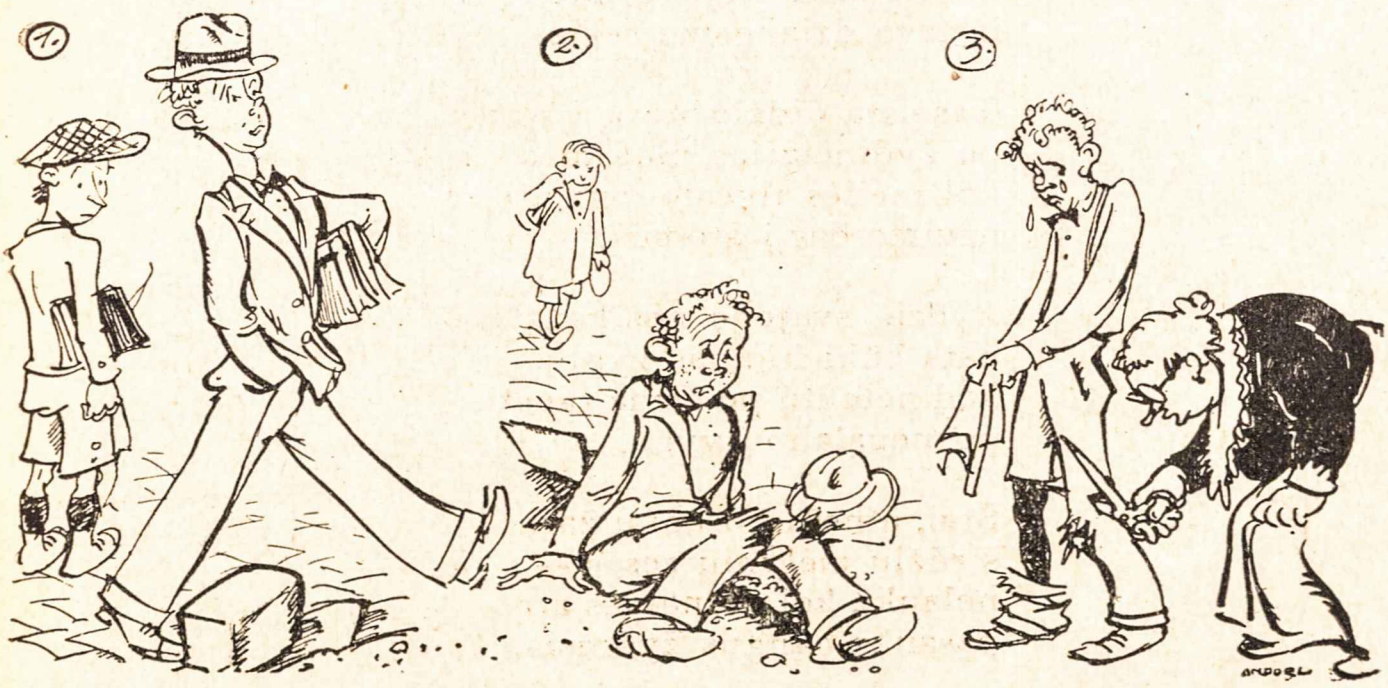

1. Plačios kelnės ir plačios svajonės.
2. Trumpo gyvenimo didė menkysta!
3. Taip praeina pasaulio garbė...

A. Paplauskas

Eilės iš vosilkų

Snigo, — žiedais alyvų prisnigo
Ir lijo prilijo melsvom vosilkom.
Kaip žydinti vyšnia tą vakarą buvai —
Mėlynu dangum ir saule apsivilkus.

Riedėjo gyvas sidabras per skliautą.
Gal sidabras. O gal ir tavo ašaros gailios —
Nes meilė vis nueina, nusmilksta, nužydi,
Kaip tau iš vosilkų supintos šios mano eilės.

Tai ir lijo melsvom vosilkom lijo,
Ir mėlynas dangus
Apsiliejo gailiom žvaigždėm lyg ašarom,
Nes mylėjau tave ne kaip žemės dukrą,
Bet kaip jaunas poetas žydinčią vasarą.

Myk. Linkevičius

Jaunuolio himnas

Nelauki, kol jaunatvės arą
pašauks dangus žydrasis,
kol nedalia atims gitarą
iš tavo džiaugsmo sesės.

Tešėlsta didžių norų vėtros
po žydinčiąsias platumas,
kol meilės ilgesio žuvėdros
nevirto dar į atomus.

Žydria svajone apsikaustęs
pats būki himnas žygių,
kad netektų po žemę raustis,
po nepalaimų vygę.

Štai, atneša hosannų žarą
širdžių mėlynių sesės —
nelauki, kol jaunatvės arą
pašauks dangus žydrasis.

J. Gustas S. S.

Ar nėra pagalbos?

Jau buvau bepradedąs pasakoti, pildydamas pažadėjimą, tragingąją Titaniko istoriją, kaip laiškanešys man atnešė laišką, kurį drįstu čia išrašyti, nutylėdamas, žinoma, keno jis ir iš kur*).

LAIŠKAS

„... Skaitau atsidėjęs Tamstos straipsnelius, taip labai pritaikintus jaunuoliams, ir man jie labai patinka. Turėčiau kai ką Tamstai pasakyti, tik nežinau, ar bus verta atsakymo. Štai mano mintys apie Fausto tarno istoriją, kurs pasilinksminimui pašaukia velnius: ką turi daryti tas, kuris yra puolamas trečiosios velnių rūšies? Ką turi daryti tas, kuris jiems pasidavė ir pats stiprino jų paleistąją srovę per kelius metus, traukiamas patirto smagumo? Čia jau neužtenka griebtis mokslo, darbo, pasivaikščiojimo, gimnastikos; reikia stebuklo!

Ar jau nėra išeities, išsigelbėjimo tam, kuriam jau nusibodo nuolatinis pritarimas, kasdieninis parpuolimas dėl be galo stipraus įpročio? Argi jis yra priverstas žūdyti save ir nykti šlykštybėse? Kas padarys stebuklą tam paliegusiam sutvėrimui? Po septynerių, aštuonerių metų kovos lieka tik nusivylimas, nes kovoji ir nenugali, o pralaimėjimai vis didėja. Sakyk, Tamsta, nes gerai pažįsti jaunuolius, ar gali būti vaisto tokiai įsisenėjusiai ligai?

Reikia tačiau žinoti, kad vaikščiojimas, oras, gimnastika yra priežastis dar didesnio susijaudinimo.

Jei Tamsta teiksiesi kaip nors atsakyti, man bus labai malonu, ir Tamsta atliksi tikrai gerą darbą".

ATSAKYMAS

Visus šito laiško klausimus galime suglausti į šį vieną: ar yra pagalba tam, kurs nuolat gyvena savo nupuolimuose ir vis juos didina dėl nepaprastai galingo įpročio?

Kaip visi klausimai yra suglaudžiami į vieną, taip yra suglaudžiami ir atsakymai: taip, pagalba yra... Bet norint ją gerai suprasti ir naudotis, reikia, kad tu, jaunasis skaitytojau, mane sektum. Tam reikalui padarysiva vieną žingsnį į savęs atradimą.

PROTAS IR JAUSMAS

Sykį būdamas tarp savo draugų, aukštu balsu pasakei: „Aš kiekvieną rytą keliuosi šešiomis ir tuoj kimbu į mokslą".

Tai sakydamas, žinoma, melavai, nes kiekvieną rytą saulė tave užtinka lovoje. Bet draugai tau patikėjo ir, progai pasitaikius, tave pagirdavo. Tas pasigyrimas įsmigo ir vis smygojo tavo širdyje. Tu atsigulei tą vakarą mąstydamas, kad iš tikro gera būtų keltis rytą vos pabudus ir negaišinti brangių valandų. Širdies gilumoje tau pakilo vos jaučiamas noras iš tiesų įvykinti savo pasigyrimą, nuveikti tinginystę ir nemeluoti ateityje, kaip melavai praeityje. Rytą, pabusdamas apie 5 valandą, radai

*) Visi šiuose straipsneliuose dedami laiškai yra autentiški.

aiškias, ryškias vakar vakaro mintis. Jos tau sakė: „Drąsos, vyriškumo, įvykdink gerą pasiryžimą, pasigėrėk ryto grožiu, pasidžiauk vėsiu ryto oru, griebkis knygų laisva pasilsėjusia galva“.

Bet prieš tai protestuoja lovos šiltumas, tinginystė, ir lengvai nugali visus gražiausius savo pasiryžimus. Tu atsikeli paprastą valandą, vadinasi, vėlai, ir vis lieki melagis, darbštumo pagyras, kaip ir praeityj. Prabėga taip keli rytai, kuriais vis ateina tau į galvą, gerųjų įspėjimų mintis, bet kas kartą vis silpnesnė ir baugesnė. Ir taip kiekvieną rytą tu gali pakartoti to garsaus miegaliaus žodžius: „Smarkiai kovojau prieš tinginystę: kova traukėsi dvi valandas; galop aš nugalėjau“.

Bet vieną rytą tau atsitinka toks įvykis. Guli lovoj pabudęs apie 6 valandą ir kovoji savo paprastą... ilgą kovą. Tik štai pasigirsta triukšmas po tavo langu. Gerai pažįstami balsai tave šaukia: tai draugai kviečia pasivaikščioti, įsitikinę, (tiek kartų jiems sakei!) tave rasią prie knygų. Greitai šoki iš lovos, dar greičiau apsitaisai ir iškerti jiems šposą. Jie vėl tiki, kad tu ankstybas; tave dar labiau giria, o tu drįsti priimti tuos pagyrimus nė nenurausdamas.

Pagvildenkiva truputį tą banališką atsitikimą. Dėk į vieną svarstyklių lėkštę visus higienos įspėjimus, tinkamumą, darbą, vertybę, net religiją, kurie visi tave ragina rytą keltis anksti, o į kitą — šį vieną dalyką: netekti gero vardo drauguose. Kas turėtų daugiau sverti? Aišku, pirmieji dalykai. Tad dėlko minėtam atsitikime antrasis dalykas, lyg kokia „sprendžina“ vienu šuoliu tave išmetė iš lovos? Kodėl jis turėjo tiek įtakos tavo sprendimui? Suprasti tą keistą vertybių apkreipimą reiškia suprasti paslaptį to, ką vadiname savęs valdymu, sau viešpatavimu arba valios išlavinimu.

Tie visi pirmieji intelektuališki, abstraktiški motyvai, esą tavo supratimo, tavo dvasios viršūnėje, gali žibėti tyriausia, skaisčiausia šviesa, bet vieni niekados tave nepastūmės prie darbo. Jų šviesa šviečia, bet nešildo; blizga, bet šalta. Tuo tarpu tik vienas jausmo impulsas, sujungtas su vaizdiniu, neša su savimi didelį karštį ir judinančią jėgą, galinčią pastūmėti prie darbo. Jo šilima tačiau yra tamsi, nepermatoma, be šviesos.

Jeigu mes būtume grynos dvasios, kaip angelai, be gyvuliškumo, ideališkųjų motyvų pakaktų mums pastūmėti į darbą; o jeigu būtume tik gyvuliai be dvasios, tai mūsų darbui pakaktų vienų jausmo impulsų. Bet žmoguje įvyksta gyvuliškumo ir dvasiškumo interferencijos, kaip akustikoje oro, arba optikoje eterio bangų. Žmoguje gyvuliškumas reaguoja į dvasiškumą ir priešingai. Dėl to žmogus karštį ir judinamąją jėgą, kurių trūksta dvasiškiems motyvams, gauna iš jausmo impulsų, o instinkto tamsumas ir aklumas yra apšviečiamas proto šviesa. Žmogus yra vienetas, bet sudėtas iš dviejų — dvasios ir materijos — pradų, dėl to turi veikti taip, kad nebūtų pamiršti nei vienos nei kitos jį sudarančios dalies reikalai. Dvasiai ir kūnui turi būti

atiduodama, kas jiems priklauso. Dvasios ir kūno motyvų lygiagrečiai vedamas žmogus veikia..... kaip žmogus.

GRĮŽKIME PRIE LAIŠKO.

Štai dėl ko tas jaunasis mano draugas yra priverstas rašyti šiuos žodžius: „Ar jau nėra išeities tam, kuriam jau nusibodo nuolatinis pritarimas, kasdieninis nupuolimas?“

Dabar jau galime suprasti jo klausimą: protu jis niekina, laiko blogu tą, ką daro; jam nusibodo; tačiau savo valia vis didina nupuolimus. Dėl ko? Dėl to, kad proto motyvai neturi jame sąjungininku jokio jausmo; tuo tarpu neskaistūs vaizdai įpročio yra tiesiog privirinti prie jo gyvuliškos prigimties, lyg kokia ugnimi. O vaizdą dėl visiško valios nusilpimo tuoj seka veiksmas.

Taip! Privirinti ugnimi. Pirmiausia dėl blogo palinkimo, paskui dėl tiek karščiausių liepsnų, kiek buvo nupuolimų. Todėl vaizdai kai kurių žmonių, vietų, scenų, veiksmų randa fantazijoj gilią vagą, į kurią automatiškai įstoja ir eina į gyvuliškiausią žmogaus dalį. Suskamba visi varpai, išsiuntinėjami pasiuntiniai į visą pasaulį rinkti visokių vaizdų, dirksniai įsitempia, veidas kaista, galva ima suktis, kūnas pradeda drebėti ir atsiduria tikroj pasigėrusio būklėj. Tada visi turi valią ant tokio žmogaus, išskyrus jį patį.

Taigi nupuolimai priklauso nuo tų privirinimų ugnimi, panašių į tuos, kurie iš dviejų geležies gabalų padaro vieną, kad net negalima atskirti, kur jie sujungti.

Paimk kokį pinigą, pavyzdžiui, mūsų dešimt centų. Vienoj pusėj matai Vytį — mūsų tėvynės ženklą: tai vaizdas; apvertęs kitą pusę, matai parašą ir skaitlinę — 10 centų: tai jausmas, vertybė.

Ar gali atskirti vieną nuo kito? Ne, nes suvirinti ugnimi. Norint atskirti, reikia ištirpinti pinigą, panaikinti ir Vytį ir skaitlinę ir, jeigu norime, galime tada lieti taip pat ugnimi kitą pinigą, kitą vaizdą, kitą skaitlinę.

Tu, jaunasis drauge, kurs kreipeisi į mane, prašydamas patarimo, turi įsitikinti: reikia atleisti senus suvirinimus, padarytus gašlumo ugnies per kelerius metus, ir suvirinti iš naujo.

— Tai negalima! — pašnabždės kai kas.

— Ne! — atsakau tuojau.

Napaleonas sakė, kad žodžio „negalima“ nėra prancūzų žodyne, bet mes galime šiaip pataisyti: „negalima“ nėra žodžio krikščioniškam žodyne.

Taigi išvada: Negalima? Ne, galima! Sunku? Taip!

ATLEISTI SUVIRINIMUS.

Ar žinai lotynų patarlę, pamatą visos romėnų politikos, t. y. politikos visų galingųjų? Štai: *divide et impera.* Ji reiškia štai ką: atskirk savo priešus vienas nuo kito, ir lengvai juos nugalėsi.

Pritaikinkime tą taisyklę ir mūsų reikalui. Tavo priešai yra: neskaistūs vaizdai ir neskaistūs veiksmai. Iki šiol jie buvo angštoje sąjungoje prieš tave; iki šiol tu arba visai prieš juos nekovojai, arba visada buvai sumuštas. Stenkis todėl juos perskirti, jeigu nori pergalėti.

Pradėk pirmiausia *niekinti.* Neišsigąsk, nemokinu tave nedorybės. Neniekink niekad artimo, koks jis būtų, bet blogą savo palinkimą. Žinok, kad pats jau jį paniekinai rašydamas: „Argi turiu būti priverstas žudytis ir nykti šlykštybėse?“ Čia ir pats aiškiausiai matai, kaip žema, neprotinga ir gyvuliška pasiduoti tiems geiduliams ir nupulti. Tai brangus momentas, kada panieką turi vartoti kaip plieno kylį perplėšti suvirinimams ir atskirti neskaistiems vaizdams nuo neskaisčių darbų. Štai keli kūjo smūgiai į tą kylį, kurį jau įstatei į pirmąjį, vos pasirodžiusį plyšį.

1) Kai kurių mano veiksmų tikslas turėtų būti kilnusis gimdymo tikslas; aš to nenoriu ir todėl esu panašus į tuos senovės romėnus, kurie prisivalgę dirbtiniu būdu sujaudindavo gerklę, kad išsivemtų ir vėl iš naujo valgydami galėtų jausti valgymo smagumą.

— Kiaulės — girdi sakant.

— Kiaulė ir tu; net dar labiau. (Atleisk drąsą).

2) Tavo kūnas per Krikštą tapo Kristaus Kūno nariu, Šventosios Dvasios šventove; Komunijoje nekartą buvo Jėzus jį aplankęs. O aš jį taip nevertai niekinu! Ir dar drįstu smerkti vagį, kurs išplėšė bažnyčią, išniekino šventus Eucharistijos indus!

3) Veiksmai, kuriuos aš darau, yra toki, jog drebu iš baimės, tik pamanęs, kad kas juos sužinotų; tačiau tikrai žinau, kad yra Vienas, kuris netik juos žino ir mato jų pilnume, bet juos užgynė, užgina ir grąsina didžiausiomis bausmėmis tiems, kurie šito įsakymo neklauso.

Tais trimis kūjo smūgiais galima įkalti kylį, kuris pradeda plėšti liūdną ir gėdingą suvirinimą. Bet kadangi per keletą minučių negalima sunaikinti to, kas buvo padaryta per keletą metų, tu turi vartoti kitą pagrindinę priemonę: *nepasitikėti savimi ir užtat vengti.* Žinai iš patyrimo, kad neskaisčius vaizdus tavyje seka neskaistūs veiksmai; todėl turi užkirsti kelią visokiems blogiems vaizdams.

Ypatingai kramtyk ramybės valandėlėmis tą kartumą, kurį pajunti tuoj po nupuolimo. Geisk, kad jis tau apkartintų burną ir širdį; tas kartumas bus, kaip tepalas, lengvinąs kylio darbą plėšti apverktinus suvirinimus. Svarbiausia, tai *melskis;* kelk savo mintis į Dievą. Pulk, visiškai pasitikėdamas, Kristui po kojų išpažintyje, ir kunigas tebūna tavo sąjungininkas sunkioje kovoje. Tada Eucharistiškoji Komunijos malonė savo dieviška paspirtimi apvainikuos tavo darbą, ir tu galėsi užversti vieną savo gyvenimo lapą ir pradėti kitą, kurio viršuje parašysi didžiojo poeto Dantės žodžius: *„Prasideda naujas gyvenimas.“*

Juozas T.

Gyvenimas vandenyno gelmėse

Vandens reikalams pritaikintais prietaisais ligšiol buvo tyrinėjama tik jūrų pakrantės. Toliau į jūras su jais neita, nes manyta, kad jūros pačios atvers savo gelmes ir parodys paslaptis. Poetai apie jas net sukūrė daug gražių legendų.

Gamtininkai tvirtino, kad vandenynų gelmėse negali gyventi joks gyvis, nes ten vanduo esąs baisiai suspaustas. Bet prietaisų patobulinimas padėjo pasiekti vandenyno dugną ir sugriovė žinias apie gelmių augaliją ir gyvuliją. Tie patys prietaisai pa-

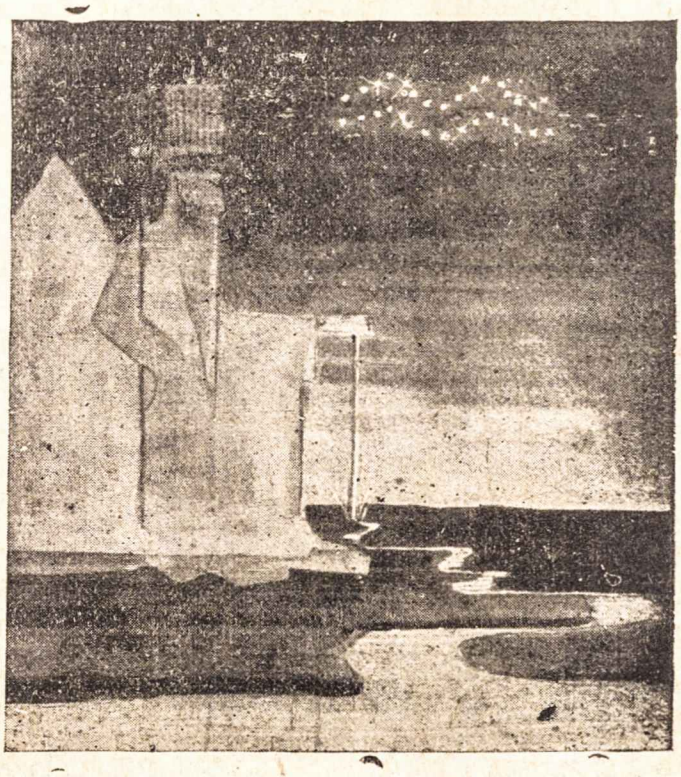

M. K. Čiurlionis. Vandenliejis. Iš sikliaus „Zodiako ženklai".

rodė, kad gelmių vanduo nieku nesiskiria nuo paviršiaus vandens ir kad gelmėse gyvuliai gyvena paprastą gyvenimą.

Pirmi šių gyvių stebėjimai atrodė neįtikėtini. Reikėjo naujų atradimų, kuriais būtų galima daryti metodiški tyrinėjimai ir nušviesti problemos. Tokiu būdu buvo padėtas pamatas naujam mokslui okeanografijai, kurios uždavinys yra tirti vandenyną. Fizikai ir gamtininkai pamatė, kad okeanografija atidarė jiems platų darbo lauką. Gmtininkų atradimai supažindino mus su daugybe keistos išvaizdos naujų gyvių ir su geologinių laikų jūros fauna, kurios krūvos dar ir šiandie tebetūno vandenynų dugne. Susipažinkim su jūros gyvių gyvenimu. Mes žinome cheminę vandes sudėtį. Jo gilumas, permatomumas, vaiskumas ir temperatūra determinuoja gyvių susidarymą, geografinį pasiskirstymą ir jų kelionę per vandenynus. Naujų ži-

nių mums duoda žvejyba. Netobula mūsų akis neleidžia mums tiesiog stebėti vykstančio jūros dugne gyvenimo. Mes tiesiog galime tirti tik viršutinius vandens sluogsnius. Tik su prietaisiais mes pajėgiame pasiekti vandenyno gelmes, bet to dar maža. Nors ir tobuli prietaisai, vis dėlto jie daro daug klaidų. Reikia tyrimai pakartoti daug sykių ir įvairiose vietose, kol galima kas nors tikra pasakyti. Mokslas apie jūrą registruoja faktų, kurie atveria protui plačius horizontus. Bet nebe sunkenybių okeanografija užėmė savo vietą kitų mokslų tarpe.

1. Gelmių peizažas.

Vandenyno gelmių gyvių gyvenimo sąlygos yra kitokios, negu gyvenančių paviršiuje. Bangų judėjimas, potvyniai, atoslūgiai, saulės šviesa, metų laikų įtaka keičia jų gyvenimo sąlygas labai įvairiai; fauna ir flora viena prie antros prisitaiko. Jūrų gelmėse gyviai turi blizgančią spalvą.

Kuo giliau į gelmes, tuo mažiau jaučiamas bangų judėjimas, ir čia gyviai nebeturi organų reikalingų kovoti su bangomis. Metų laikų įtakos čia nematyti. Temperatūra gelmėse niekada nesikeičia.

Šviesa yra sąryšyj su vandeniu. Jos spinduliai, pirmiausia violetiniai, tik tiek prasiskverbia, kiek jų reikia augalams, kad šie išliktų gyvi. Apie 200 metrų gilumo nebegalima rasti jokios jūros žolės, kurių spalvą būtų šviesi, kaip pakrančių vandenyse.

Didėjant gilumui, vandenyno dugnas yra padengtas smiltimis, paskui gelsvu žvyriu, galop randame purvo. Augalų grūdai — labai maži. Kubiniam milimetrui reiktų apie 20.000 grūdelių. Vandenyno dugnas panašus į divoną su krūvelėmis smilčių. Tos smiltys daugiausia nugrimsta iš vandens paviršiaus. Vargu ar pavyks visiškai ištirti jūrų gelmių augmeniją.

Temperatūra, einant nuo paviršiaus iki dugno, mažėja. Gelmėse viešpatauja beveik ledo temperatūra. Bet visada pastovi. Visi gyviai, kurie sudaro gelmių fauną, gyvena šaltam vandenyj.

Kaip atrodo žmogui gelmių peizažas? Jis sukelia jam nusistebėjimo. Gelmėse — amžina tamsa ir tyla. Toks vaizdas stebėjojui kelia tik nuobodžio ir liūdesio jausmų.

2. Gelmių fauna.

Vis dėlto dar ir 3.000 metrų gilumoje yra gausi fauna; giliau ji mažėja ir 7.000 metrų gilumoje visai išnyksta.

Su augalais, kurie auga pakrančių vandenyse, dingsta ir žolėdžiai gyvuliai; palieka tik mėsėdžiai. Apie 200 metrų gilumoje fauna staiga pasikeičia. Joje budi gyvuliai medžiotojai, tykodami grobio. Bet yra ir tokių gyvulių, kurie maitinasi praplaukiančiais gyvulių lavonais. Jie turi labai tobulus organus, pritaikytus sugauti grobiui. Kiti tokių organų neturi ir maitinasi kitaip. Juos vadina purvarijais. Jie palengva ropinėja vandenyno dugne, perleisdami per savo kūną vandenį, ku-

ris palieka jų kūne menkutę dalelytę maisto. Pačių šaunųjų gyvulių rūšis maitinasi jūros albumynu.

Didėjant gelmei, mažėja maistas, dėl to retėja ir gyvuliai. 7.000 metrų gilumoje greičiausiai jie visai išnyksta. Nauji matavimai pasiekė 10.000 metrų gilumą, bet ar ten yra gyvių — dar nežinia.

3. Iš kur eina šviesa?

Apie 1000 metrų gilumoje dingsta paskutinieji saulės spinduliai. Juos sugeria tankus vandens sluogsnis. Tik ultravioletiniai spinduliai, rodos, pasiekią 2.000 metrų gilumą. Žmogaus

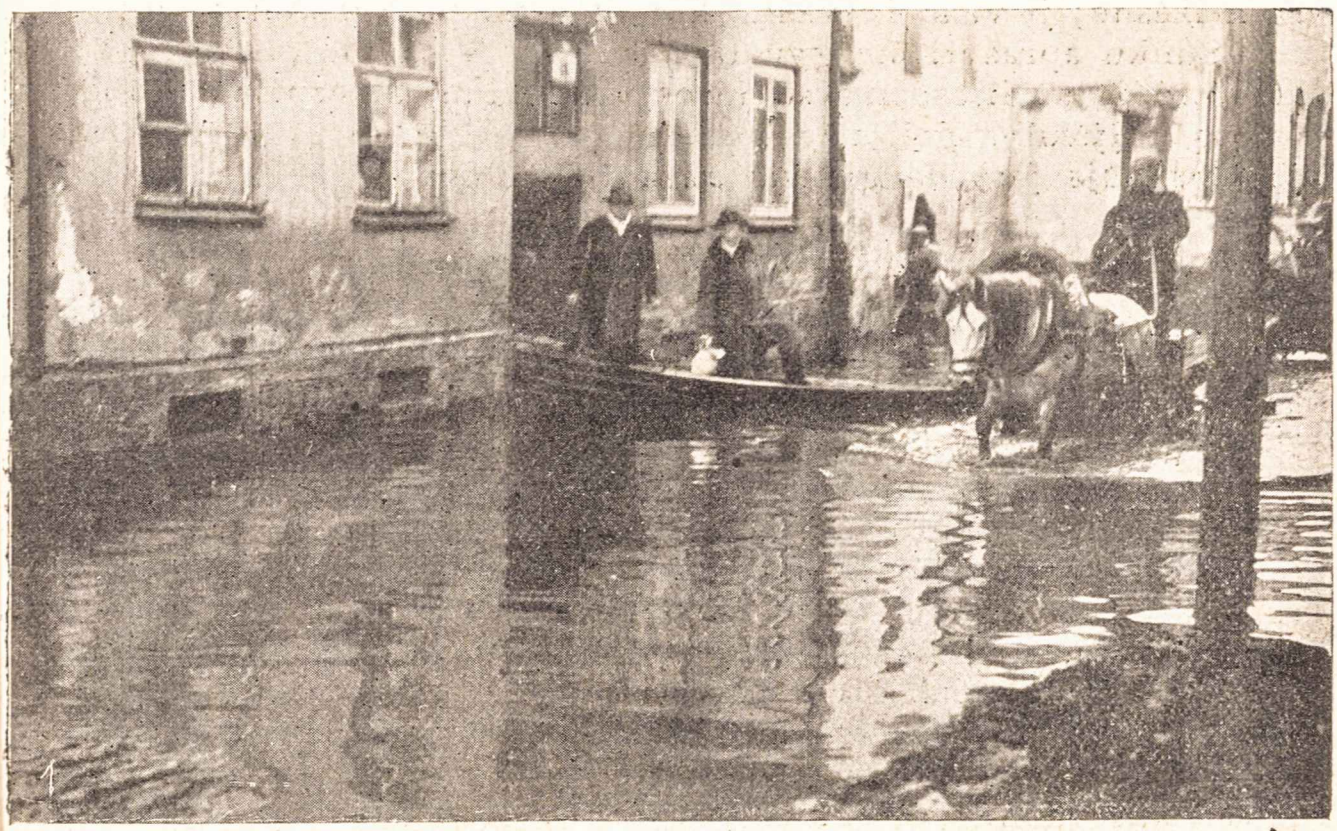

Potvynio vaizdas Kaune.

akis jų nepastebi, bet tas dar neduoda pamato teigti, kad tam tikri gyvuliai jų nemato. Jie gal būt šiuos spindulius net sugeria. Ar gelmėse yra visiška tamsa, ar ne? Jei būtų tamsa, tai kaip aiškinti tas faktas, kad žuvys, gyvenančios labai giliai, turi gana tobulas akis. Kam jos reikalingos? Mes žinome, kad organas, kuriam kliudoma veikti, atrofuojasi ir per keletą kartų dingsta. Bet vandenyno gelmių gyvių negalima laikyti aklais. Tiesa, yra vienas kitas, bet tik paviršiuje. Beveik visi gyviai turi labai puikiai įtaisytus regėjimo organus. Reikia manyti, kad gelmėse yra kitokios, ne saulės, šviesos versmės.

Ši problema šiandie yra aktuali. Daug jūros gelmių gyvių šviesos vengia. Tai ir yra tie, kurie apšviečia bekraštes gelmes.

Mokslininkai ištyrė, kad gyvuliai, kurie, gyvena gelmėse, leidžia iš savęs daugspalvę nuostabią šviesą. Bet vargu ši nuomonė pripažintina. Reikia manyti, kad jūros dugnas yra apdengtas šviečiančiais mikrobais. Laboratorijose jie galima padėti į tokias sąlygas, kuriose šviečia.

Gelmėse yra krūmelių, kurių kiekviena šakelė apdengta blizgančia žieve. Ant šių medžių kabinasi augančios rožės. Apie šiuos krūmelius ropinėja švytruojančiom akim mikrobai, plaukioja žuvys su bronziniais ar sidabriniais žvynais ir raitosi besikeičiančios spalvos polipai. Ramiam vandeny supas permatomos medūzos, sifonoforai su mėlynom ir violėtinėm girlandom, raudoni ežiai su blizgančiais perlais. Kuo giliau, tuo šviesa mažesnė; ji visai išnyksta, kur baigiasi paskutiniai gyvuliai.

Sunku aprašyti šią gyvulinę šviesą. Visa jos paslaptis tame ,kad ji, susiliesdama su jūros vandenimi, betarpiškai duoda šviesą. Gyvulys gali užgesinti ar uždegti žibintus savo noru. Jie tarnauja jam daugiausia sugauti grobiui.

4. Gelmės gyvių kilmė.

Ilgai tikėta, kad dėl spaudimo niekas jūrų gelmėse negali gyventi. Bet tyrinėjimai parodė, kad vanduo gyvių viduriuose tiek pat juos spaudžia, kiek vanduo iš oro. Dėl to jie gali laisvi gyventi.

Fauna dengia jūros dugną labai dideliu plotu. Vieni gyvuliai ten labai išplitę, kiti netaip.

Kokia yra faunos kilmė? Gamtininkai dažnai nemoka gerai išaiškinti margų faktų ir per daug vietos duoda hipotezėms. Faunos kilmės klausimas yra labai painus. Reikia manyti, kad šie gyviai buvo sutverti ten, kur jie yra. Jei taip iš tikrųjų būtų — klausimas išpręstas. Bet šis teigiamas gamtininkų nepatenkina. Galimas daiktas, kad polarinių jūrų tikdami paviršiaus vandenyse tokios pat ar bent panašios sąlygos, kaip gelmėse, galėjo iškilti ir išsiplėsti pakrantėse. Naujieji gamtininkai tvirtina, kad pakrančių fauna davė pradžią gelmių faunai.

Reikia pastebėti, kad didelė gyvulių grupė atrodo kilusi Didžiajam vandenyne ir išsiplėtusi po viso pasaulio jūras. Gausingi atradimai naujų gyvių labai praturtino zoologiją. Gelmių fauna gimdo gelmių gyvulius.

Bet labai neatsargu daryti drąsių išvadų apie gelmių gyvulių kilmę. To, kas patirta okeano dugne, per maža išaiškinti tam, kas dar lieka nežinoma. Reikia laukti dar kitokių, geriau šituos klausimus nušviečiančių teorijų.

(Santrauka iš „Revue des deux mondes“).

K. Steponis

„Nauji žmonės“

Šių laikų žmonija nėra rami. Ji vis kažko ilgis, kažko trokšta. Nietsche tą trokštamą daiktą vaizduoja antžmogyje, o šių laikų reformatoriai jo ieško įsivaizduotame „naujame žmoguje“, kuris busiąs ne kas kitas, kaip įkūnytas gerumas, tobulumas, išmintis.

Garsus Vokietijos profesorius Edvardas Engel neseniai išleido knygą, pavadintą „Menschen und Dinge“, kurioje tarp ko kito sakosi suradęs „naujų žmonių“, kurių dar ligi šiol nepažinęs ir kokių dabarties pasauliui esą reikalinga. Koki tie žmonės? Paklausykime jo žodžių:

„Aš mačiau naujų žmonių. Jie yra iš tų pačių žmonių, kurie ir seniau gyveno, bet tokioj tobulybėj jie gal tik prieš kokį dvidešimtį metų pradėjo gyventi. Tačiau to nežiūrėdamas, aš juose mačiau antžmogius, man naujus žmones. Aš apie juos noriu papasakoti, nors jų prakilniam žmogiškumui yra vistiek, ar apie juos kada nors pasakojama, ar ne. Jie patys nenori, kad kas apie juos pasakotų, ir aš nerašau šių eilučių tam, kad juos kiti pažintų.

Viena didelė nelaimė mane suartino su tais žmonėmis, kuriuos norėčiau pavadinti dangiškais (himmlische Menschen). Nelaimei atsitikus, mano žmoną reikėjo nugabenti į artimiausią ligoninę. Tai buvo katalikų ligoninė, aptarnaujama šv. Karoliaus Boromiejaus Kongregacijos seserų... Jos skausmų lova buvo apsupta dangiškų būtybių, kiekvienas jos pasijudinimas buvo saugojamas ir lengvinamas, kiekvienas prašomas dalykėlis buvo maloniai duodamas, kiekviena pagalba, nors ir labai varginanti, būdavo tų dangiškų būtibių mielai suteikiama. Kas jos buvo, kol dar buvo žemiškos būtybės, neklausėme, nesužinojome...

...Katalikės seserys slaugytojos, kurias pažinau kasdie susidurdamas per penketą ilgų savaičių, tikrai yra iš „dangiškų būtybių“ — niekas nesipriešins. Daug mano draugų pažįsta tas dangiškas būtybes, arba, norint kitaip pasakyti, „būtybes prinokusias Dangui“ — visi jie tą pat tvirtina. Aš tai rašau ne tam, kad išgarbinčiau tas seseris, nes jos nenori žemiškos garbės, bet tuo noriu paguosti save ir savo skaitytojus, besidžiaugdamas faktu, kad tokiu būtybių egzistavimu...

Tos Dangaus sužiedotinės netrokšta žemės malonumų. Jos, tiesa gyvena dar žemėje, jos darbuojas nuo aušros lig nakties arba ištisas naktis dėl šios žemės žmonių, kad jiems suteiktų galimybės naudotis žemės malonumais, jos pačios, priešingai, tepažįsta tik vienui vieną malonumą — visiškai pasišvęsti kitiems ir kada nors pamatyti Dievą.

„Matyti Dievą“ — kaip nesuprantama mintis! Nesuprantama net tikintiesiems. Bet kas iš netikinčiųjų drįstų ginčytis dėl tų žodžių? Netikintysis, jei jis yra tikrai mokytas, žino tai, kad jis nieko nežino, bet jis nežino nieko daugiau už tikintįjį, ir iš jų dviejų tikrai turtingesnis yra tas, kurs tiki.

Toms seserims nevalia turėti jokios nuosavybės, nič nieko. Nieko nevalia imti, nors ir iš didžiausio dėkingumo duotum, net nė gėlių pluošto, nė vienos gėlelės. Aš niekuomet nėjau į ligoninę be bukieto iš mūsų darželio; seserys jas visas išdalindavo kitiems ligoniams, pastatydavo gėles koridoriuje, kad patenkintų besilankančiųjų veidus, papuošdavo savo koplyčią, bet nė vieno nė vienos gėlelės sau nepasilaikydavo...

O kaip moka pastiprinti ligonį! Kaip moka skausmą, ištyrimą parodyti gražiausioj, niekuomet nematytoj šviesoj! Be susijaudinimo, be spėliojimo, tokiu giedrumu, kuriam negalima prieštarauti. Net ir ligonis netikėlis yra verčiamas pagalvoti: tos seserys žino ano pasaulio dalykus daug geriau už kitus ir dėl to: klausyk, mąstyk ir tylek!

Aš lengvai suprantu, kaip kartais kai kurie iš jų pagiję išeina iš šios ligoninės ir pereina į katalikų tikybą, nors nė vieno paraginimo žodžio iš savo slaugytojų neišgirdo. Kaip žemus patarnavimus turi atlikti tos mandagiausios dangiškos būtybės! Bet seserys visos yra paskendusios tokioje vidujinės kultūros tobulybėje, jog jų dėka žemiausi ir nešvariausi mūsų neturtingos prigimties dalykai pavirsta šventadienio iškilmėmis. Kada vieną kartą mano žmona, reikšdama užuojautos vienai tų angelų, pasakė: „Vargše seselė, kaip nešvarius patarnavimus tau reikia atlikti“, garbingoji sesuo ją pataisė: *„Man leista atlikti“*. Tie žodžiai, mano manymu, yra tiek pat gilūs, kaip giliausi žodžiai klasiškų poemų“.

Štai balsas iš tų žmonių, kurie nenori matyti nieko gero katalikų tikyboj. nenuostabu, kad ir šis protestantas profesorius tik septyniasdešimtaisiais savo amžiaus metais surado Ameriką. Ligi 70 metų jis ieškojo gero žmogaus, „naujo“, bet nelaimingas nemokėjo ar negalėjo tokio surasti, nors tokių žmonių nevienas čia pat šalia jo buvo. Bevartydami istorijos lapus, mes tokių rastume šimtus, tūkstančius. — Bet ką jie mums sako? Sako tai, kad žmonės dar ligi šiol katalikybės nepažįsta. Jei jie ją pažintų, nebereiktų sukti galvas, ieškoti „naujų žmonių“, „antžmogių“, bet užtektų jai nusilenkti, prisiimti jos „lengvą naštą ir saldų jungą“. Tuomet „žemiausi ir nešvariausi mūsų neturtingos prigimties dalykai pavirstų šventadienio iškilmėmis“. Mūsų tad pareiga yra tiems, kurie dar nepažįsta „naujų žmonių“, parodyti, nes tai bus vienas iš septynių gailestingumo darbų dėl jų sielos.

MASONAI SUKĖLĖ D. KARĄ.

Anglų publicistas C. H. Norman viename Berlyno žurnale duoda įdomių žinių apie masonų įtaką D. Karo sukėlimui. Norman'as, kuris prieš karą priklausė britų darbo partijai, vieną dieną kito publicisto Adolf Smith buvo pakviestas konferencijon Londonan, kur turėjo būti įsteigtas prancūzų masonų ložės „Grand Orient" (Didžiųjų Rytų) skyrius. Kadangi Normanas statė kai kurių sąlygų, į ložę jis buvo nepriimtas. Vis dėlto jis spėjo patikti, kad vadovaujantieji Prancūzijos socialistai ir kitų šalių žymūs politikai, priklauso prie „Grand Orient", pv., Delcasse, Poincaré, Briand, Millerand, Velde, Miljukov, Venizelos, Bissolati, *Mussolini*. Normanas taip pat galėjo įsitikinti, kad masonai Europos status quo rengiasi sugriauti karu. — 1914 metų birželio 28 d. apie 11 val. Normanas susitiko tą patį A. Smith,kuris paklausė, ar Normanas skaitęs telegramą iš Sarajevo. Normanas, kuris gal tik pirmą kart išgirdo Sarajevo vardą, atsakė neskaitęs. Tuomet Smith pridūrė: „Ar tai galimas daiktas, kad jie padarė klaidą?" Normanas paklausė, apie ką čia kalbama, bet jau negavo jokio atsakymo. Po to tik jis patyrė, kad Sarajeve buvo nužudytas Austrijos sosto įpėdinis Ferdinandas, kas ir buvo signalas pradėti karą.

Apžvalga

Jaunuomenės teismas (III. 22 d.). Po įvairių teismų galop ir Lietuvos jaunuomenė atsidūrė kaltinamųjų suole. Ji buvo kaltinama, kad gyvenanti be idealų, nesirūpinanti pažinti kultūrinio gyvenimo, dėl šiltų vietų keičianti savo principus, besimokančioji jaunuomenė esanti per maža išsilavinusi. Žinoma, tokius kaltinimus daryti v i s a i mūsų jaunuomenei būtų neteisinga. Bet didelei josios daliai jie tinka. Tik... lazda turi du galu. Ir jei tuos pačius kaltinimus atkreiptume į senesniąją mūsų kartą, kažin ar jie jai netiktų d a r g e r i a u. Todėl suprantama, aplinkos gyvenimo pobūdis braunasi ir į jaunimą. Taigi norint taisyti jaunąją kartą, reikia pirma bendrai visą kraštą nuteikti kultūrinei kūrybai. Kitaip ir labai idealingų jaunuolių pastangos daros nevaisingos, kai susiduria su visuotiniu neveiklumu ir sustingimu.

Garsioji filma „Vakarų fronte nieko naujo" Kaune buvo demonstruojama tik vieną savaitę (III.21—28). Susidomėjimas buvo labai didelis. Prie kasų langelių stovėdavo ilgiausios žmonių eilės. Tvarkai daryti reikėjo net keletos policininkų. Todėl nevienas, eidamas filmos žiūrėti, galvojo: „Argi iš tiesų ji verta tokio garso?" Deja, beveik kiekvienas išeidavo apsivylęs. Tai dar nereiškia, kad filma būtų bloga. Ne! Savyje ji yra gera. Bet j o s i o s i š g a r s i n i m a s g e r u m ą n e a t a t i n k a. Štai kame nusivylimo priežastis. „Vakarų fronte" nieku ypatingu nesiskiria nuo kitų karo filmų, pv., „Didysis paradas", Vakarų frontas 1917 m." Kas šitas buvo matęs, Remarko veikalas nedavė nieko naujo. Apie pacifistinį filmos pobūdį sunku ką pasakyti, nes be kelių kai kur net ciniškų kareivių atsiliepimų apie karą, ten jokio pacifizmo nematyti. Gal būt, čia kalti įvairūs cenzoriai, o gal ir amerikietiškas pastatymas, kuris dažnai rimtas problemas paverčia karikatūromis. Tur būt ir šiuo atveju bus taip atsitikę. Žodžiu, Remarko filma yra ne g a r s i, tik i š g a r s i n t a.

Nepaprastas koncertas (III.24). Tai buvo tikra Kaunui šventė: simfoninis orkestras Valstybės Teatre sugriežė I ir IX Beethoveno simfoniją. Visų pirma reik pasakyti, kad Beethoveno kūriniai pas mus griežiami jau ne pirmą kartą: ištisas istorinio ciklo koncertas (III.16) buvo skirtas tik vieno Beethoveno kūriniams; simfoniniuose koncertuose irgi būdavo išpildoma vienas kitas jo kūrinys. Bet IX simfonija vis laukė savo dienos. Ir ji atėjo. Publikos pilnutėlis teatras. Rengėjai, tur būt, sąmoningai parinko šiam kartui tik pirmą ir paskutinę Beethoveno simfoniją, norėdami tuo parodyti genijaus išsivystymo didybę.

Devintoji simfonija yra tragiškojo genijaus likimo simfonija. Beethovenas visą gyvenimą galvojo apdainuoti nepatirtą džiaugsmą, apdainuoti tokiais tonais, kaip dar niekas žemėj nėra jo apdainavęs. Ir šią simfoniją rašydamas, jis dar nebuvo pasiryžęs savo sumanymą realizuoti. Tai buvo tik bandymas. Todėl džiaugsmo himnas prasideda tik ketvirtoj dalyj, kur įeina chorai ir solistai..

P i r m o j i d a l i s — demoniška kova su likimu. Čia girdėti, kaip alsuoja blaškęsis titanas, kaip milžiniškomis pastangomis jis eina prie džiaugsmo, užtverto nuo jo visomis žemės užtvaromis. Jam pasiseka.

A n t r o j i d a l i s — kūdikiškas, nekaltas gėrėjimasis sugautos laimės valandėle. Viskas čia skaidru, kaip rasos lašas. Titanas džiaugiasi.

T r e č i o j i d a l i s — mistiška malda Dievui. Tai padėka už audringą gyvenimą, tai persikėlimas į mistinių sferų pasaulį. Tyras antrosios dalies žemės džiaugsmas čia pereina į veizdimąjį pasigėrėjimą tobulu džiaugsmu, kur siela nutyla ir kalba tik amžinybė. Ši dalis yra nepaprasto gražumo.

K e t v i r t o j i d a l i s — himnas džiaugsmui. Titanas grįžta atgal į žemę ir persipildžiusia siela gieda galingą džiaugsmo giesmę. Čia Beethovenas iš tikro tarė didį savo džiaugsmo žodį. Pareikšti žodžiais šios dalies įspūdžius yra visiškai negalima. Ją reikia išgirsti. Kai kupinas nežemiško džiaugsmo vasaros rytą užlipi ant kalno ir ištiesęs rankas mosteli pasauliui, jei tuomet visa gamta, paklausius tavęs, užgriežtų tokiais tonais, kokiais norėtum pareikšti savo džiaugsmą — gal tai ir būtų panašu į IX Beethoveno simfoniją... Ją reik išgirsti.

Todėl mes patariame jauniesiems, jei kur bus šis veikalas griežiamas, veržte veržtis jo paklausyti. Tada patirsite, kas yra tikrasis menas.

Socialistai sujudo. Socialistinis judėjimas, kuris pas mus visados ankštai rišasi su kova prieš katalikybę, kurį laiką merdėjęs, dabar vėl pradeda atgyti. Neseniai pasirodė du šios krypties žurnalai: „Vaga“ ir „Aušrinė“. Pirmasis pasivadinęs laisvos minties skelbėju, yra ateistiškai — davatkiško pobūdžio. Nuo pirmos ligi paskutinės eilutės viskas čia kvepia absoliutišku ateizmu. Savo tikslų žurnalas nė nemano slėpti. Šis aktingas prisidėjimas prie kovos su katalikybe, aišku, yra inspiruotas iš kitur ir matantiems daug ką pasako. Charakteringas ir tas dalykėlis, kad „Liet. Aidas“ sako, jog dirva „Vagai“ „atsirado iš savotiškos šių dienų mūsų „katalikiškos“ akcijos“ (78 nr.). Apie „Vagos“ dirvą, josios sąjungininkus ir inspiratorius mes norėtume daug pasakyti, bet mūsų norai vistiek liks tik pas mus. Tik tegul viena „L. A.“ žino, kad tokių tvirtinimų vėliau jis l a b a i gailėsis. Die Weltgeschichte ist Weltgericht. — Antrasis žurnalas nagrinėja daugiau teoretinę socializmo pusę.

Šis prieškatalikiškas sąjudis turi paskatinti ir mus aktingai prisidėti prie Katalikų Akcijos, kuri šiandie tik viena gali patikrinti mums laimėjimą. Mes esame puolami iš visų pusių.

Vyskupų konferencija Kaune buvo balandžio 8—9 d. Ji svarstė opiausius einamuoju momentu bažnytinio gyvenimo klausimus ir nustatė būdus, kaip saugoti bažnyčios teises ir kelti tikinčiųjų religinis bei dorovinis gyvenimas. Ypač konferencija svarstė būdus, kaip geriau apsaugoti Kristaus Bažnyčios teisė nekliudomai skelbti Dievo žodį, kad geriau įsąmonintų tikinčiuosius jų pareigose Dievui ir žmonėms. Konferencija taip pat svarstė būdus, kurie pašalintų mėginimus iš šalies drumsti tikinčiųjų sąžinę bei ją nukreipti iš aiškaus Kristaus mokslo kelio. Konferencija, gyvai jausdama katalikiš-

kojo jaunimo kilnias aspiracijas, kreipė dėmesio kapelionų padėčiai išsvarstyti. — Šita konferncija buvo laukiama ir praėjo su ypatingu visuomenės susidomėjimu.

Ateitininkai — pavyzdys „J. Lietuvai“. Per „J. L.“ organizacinius kursus, kurie buvo Kaune IV.9—11 d. Kan. Tumas pasakė pamokslą. „Rytas“ apie jį tarp ko kito rašo: „Palinkėjo nusižiūrėti į ateitininkus, kurie dirbo pozityvų darbą, griežtai laikydamiesi savo principų, nenutoldami nuo Dievo ir Bažnyčios, kurie rengia savo darbams sužymėti „Akso knygą“ — išgyvenus keliolika metų ir nuveikus taip pat daug „naudingų darbų tėvynei“ (Nr. 79).

RAŠYTOJŲ SUKATUVĖS

300 metų, kai miręs jėzuitas kunigas Konstantinas *Širvydas*. Gimęs 1580 m. Kur nežinia, tik spėjama, kad jis rytų aukštaitis. Minėtinas, kaip kultūrininkas, kalbininkas, plunksnos žmogus. Autorius „Punktai sakimu“ (pamokslų rinkinys), susilaukęs kelių leidimų — (1929 m. vokiečių mokslininkas Specht išleido trečią, fotografišką leidimą), „Dictionarium trium linguarum“, jo parengtas lietuviškai — lenkiškai — lotyniškai žodynas, per 87 m. (iki 1718) susilaukęs net 5 leidimų. (Pavyzdys ir mūsų laikams!). Sakoma, kad parašęs ir lietuvių kalbos gramatiką (Clavis linguae Lithuanicae). Tačiau tik spėjama, nes ji dingusi be žinios ir dabar nesurastas nė vienas jos egzempliorius. Manoma, kad ši gramatika išspausdinta 1737 m. su antrašte „Universitas linguarum Lituaniae“ — mat, šios gramatikos autorius nenurodytas, pažymėta tik, kad jis buvo jėzuitas. Nesigilindami į paslaptis, čia turime dar pripažinti, kad Širvydo raštų kalba savo tarme yra bendrinė rytiečių rašomoji kalba, kad Širvydas stropiai saugojo mūsų kalbą nuo svetimybių ir labai praturtino mūsų kalbos leksikoną.

Prieš 100 metų mirė du žemaičiai: Dionizas Poška ir Silvestras Valiūnas. Abudu poetai, tautos žadintojai, kultūrininkai. Abu satyrikai, vienas antro patarėjai. Pirmasis bajoras; antrasis tik draugavęs su dvarininkais, savo linksmumu ir sąmoju juos linksminęs, bet mirė visų apleistas. Ir Poškos poezijos mažai buvo spausdinama, ji bajorų tarpe tik iš lūpų į lūpas buvo perduodama. Tik vėliau iš užmiršimo ištraukta, bet tik dalis. Vadinasi, abudu dar ir dabar rūkuose paskendę. Paskutiniu metu žemaitukai skelbiasi duosią apie juos ir kitus žemaičių šulus platesnių žinių. Tačiau žemaitiškas nerangumas dar vis nenugalimas. Būtų jaukiau ir sukaktuves minėti. Iš tikrųjų „Žemaičių ir Lietuvos mužiko“ autorius (pirmasis) ir „Birutės dainos“ autorius (antrasis) verti atkreipimo mūsų literatūros istorikų ir platesnės visuomenės akių. O užkliūti už ko dar yra labai daug. Sakysim, kad ir su „Artojo“ autorystės nustatymu. Iš pradžių sakėm, kad Valiūnas jį parašęs, vėliau — kad tik vertęs, o dabar jau dar didesnis klaustukas atsirado.

Antanas Kriščiukaitis-Aišbė laimingai gyvena ir šventė balandžio 25 d. 40 m. sukaktuves tarnavimo teisme. Gimęs 1864 m. liepos 24 d. Vilkaviškio apskr., Paežeriuose, vėliau nusikėlė į Bugnus. 1883 m. baigė Marijampolės gimnaziją, 1890 m. — Maskvos universiteto juridinį fakultetą ir pradėjo teisininko tarnybą. 1918 m. apsigyveno Kaune. Čia Vyriausiam Tribunolui pirmininkauja ir Vytauto D. universitete profesoriauja. Iš literatūros darbo nuo 1924 m. beveik visiškai pasitraukęs. Pažiūrėsim nors, ką iki to laiko yra davęs. Pirmiausia minėtini jo raštai įvairiuose to meto laikraščiuose („Aušroje“, „Šviesoje“, „Varpe“, „Vaire“). Svarbesni jo raštai: „Kas teisybė, tai ne melas“ (originalės ir verstinės apysakėlės), „Aišbės elementorius“, „Iš atliekamojo literato užrašų“ (publicistika, eilės ir k.), „Omne vivum ex ovo“ (scenos vaizdas), „Laisvė“ (1923 m.), „Pajudinkim vyrai žemę“ (vertimas) ir kt. Tuo metu jo raštai buvo labai reikšmingi stilizacijos ir popularumo atžvilgiais. Pasirašinėdavo — Antanas iš Bugnų, A iš B, Aišbė.

Ir dar 4 sukaktuvininkai. Pirmiausia reikia paminėti beletristė, publicistė, visuomenininkė Gabrielė *Petkevičaitė* (Bitė). Šįmet jai sukanka 70 m. Ir dar vis ji dirba,

dar vis pasiaukojus visuomenei; žinoma, jau labai reikalinga poilsio ši darbščioji Bitė. Reikalinga visuomenės pagarbos kuklioji rašytoja. Toliau minėtinos mūsų liaudies dainiaus, trubadūro *Vienužio* (Vienažinskio) 90 metų nuo gimimo sukaktuvės. Daug kas su sodžiaus jaunimu dainuojame vargelių rūpestėlių daineles, ir retai pagalvojam, kas jų autorius. Čia pat ir 30 metų nuo poeto Prano *Vaičaičio* mirties. Apie jį nekartą buvo karštai pasiginčytą. Matyt, vertas ir mūsų susidomėjimo. Reik manyt, kad jis dar ilgai liks gyvas tarp mūsų. Pagaliau pro 10 m. nuo beletristės *Žemaitės* mirties taip pat visiškai tyliai negalim praeiti. Ši mūsų realistinės, klasikinės literatūros vadovė kiekvienam kaip literatui, taip ir šiaip su mūsų praeities kultūra susipažįstančiam turi būti artima.

Mūsų veikimas

Ateitininkai sulaukia iš Lietuvos visuomenės kas kart vis didesnės moralinės ir materialinės paramos ir vis didesnio pritarimo savo kilniems darbams.

Studentų Ateitininkų Sąjungos Centro Valdyba šiemet išleidžia Ateitininkų „Aukso Knygą“, kurioje bus aprašyta ikišiolinis at-kų gyvenimas ir jų darbai. Knyga žada būti gausiai iliustruota.

At-kų Federacijos Generalinis Sekretorius J. Štaupas grįžo iš Varnių konc. stovyklos, išbuvęs ten 10 savaičių. Buvo ištremtas 6 mėn. *Dr. Karvelis* taip pat grįžo. Dabar ten liko tik *Moksl. At-kų S-gos Pirmininkas Ad. Domaševičius.*

8 studentų ateitininkų ir 4 kunigų byla Kaune, kariuomenės teisme prasidės š. m. gegužės 12 d. Kaltinami yra šie studentai: K. Bauba, J. Baranauskas, J. Labokas, J. Mikaila, A. Masionis, K. Mockus, J. Štaupas, P. Svetulevičius ir šie kunigai: kun. J. Šalčius, kun. J. Žvinys, kun. J. Strumila ir kun. H. Prijalgauskas. Kaltinamuosius gina 7 žymiausi Kauno advokatai.

E. C. V. Pirmininko p. Gratkauskas, C. V. sekretoriai J. J. Žemaitaitis ir Silv. Balčiūnas buvo keletą kartų tardomi kriminalinėj policijoj dėl išleistų moksleiviams ateitininkams aplinkraščių.

Tremtiniai C. V. Pirmininkas Ad. Domaševičius ir Eucharistininkų sek. vedėjas *A. Masionis* šv. Velykų proga gavo labai daug sveikinimų.

Daugely vietų ruošiamos ateitininkų pavasario šventės.

Sportas ir menas, gamtai atgyjant, ateitininkų tarpe turėtų ypač smarkiai atgyti.

Juozas Laučka, buv. C. V. pirmininkas, dabar gyvena Jungt. Amerikos Valstybėse Bostone ir ten dirba didelio Amerikos lietuvių katalikų savaitraščio „Darbininko“ redakcijoj.

Balandžio 12 d. daugely Lietuvos bažnyčių šventoriuose įvyko katalikų visuomenės susirinkimai.

Telšiuos šiemet liko tik viena gimnazija, nes mokytojų seminarija persikėlė į Plungę. Tačiau ateitininkų Telšiuos dau-

giau, negu pernai. Žemaičiai įprastu jiems žemaitišku kantrumu ir užsispyrimu neša gyvenimo momento uždėtas sunkenybes. Žemaičiai tiki, kad visa tai eina jiems į sveikatą. Vietos kunigų Seminarijos ateitininkai labai stiprūs. Artėjant vasarai, telšiškiai daug ką planuoja.

Moksleivių At-kų Sąjungos Centro Valdyba 1930—31 m.

Kėdainių ateitininkai, kaip paprastai, stiprūs ir pasiryžę viskam. Gyvenimo sąlygoms nuolat besikeičiant, mūsų idėjos nuolat tik stiprėja. Čia yra nemaža gimnazija, kurioje moksleiviai daugumoj kupini idealizmo, Dievo ir Tėvynės meilės, laukia, kada galės visu smarkumu pareikšti savo jaunų širdžių užsidegimo ugnį.

Gimnazijoj yra viena organizacija, kuri jokio pasisekimo mokinių tarpe neturi. Laukiama ko nors geresnio.

Alytuj — karšta. Ten dzūkai gyvena. Ir ateitininkai ten karšti. Jų karščio nieks neužgesys. Alytaus gimnazija yra daug katalikams davusi. Tikėkim — duos ir ateity. Iš ten yra išėję daug rimtų ateitininkų ir nemaža susipratusių katalikų skautų. Atėjo pavasaris. Dzūkijos gamta graži. Pasigrožėsime ja ir savo darbais. O tų darbų netrūksta.

Ukmergės moksleiviai šiemet ypač pamėgo savo spaudą, kurioj keliama jų idealizmas ir drąsinama didiems ateities žygiams. Tai — ateitininkų spauda. Ateitininkų Ukmergėj taip pat nemaža. Žada, rodos, atgyti senesnieji ukmergiškių laikai. Linkėkime, kad taip būtų.

Rokiškis — Rokiškių pasilieka. Čia yra nemaža gimnazija, nemaža ir moksleivių. Ir ateitininkų čia nemaža. Pavasaris atvėrė rokiškiečiams gamtą, o to jie labai laukė, nes rokiškiečiai ne tik dvasia stiprūs, bet ir kūną nori sveiką ir stiprų turėti. Taip reikėtų visiems galvoti.

Mažeikiai. Tai miestas šiaurės Lietuvoj — Žemaičiuos. Nemanykime, kad ten šalta. Ne, jaunoms širdims ten ir žiemą nešalta buvo, o artėjantis gegužis jų jėgas dar labiau stiprina. Lauksim iš Mažeikių daug.

Brangiems Draugams-ėms moksleiviams ir visiems kitiems savo prieteliams už sveikinimus, linkėjimus ir Velykų dovanas nuoširdžiausiai dėkoju. *Ad. Domaševičius.*
Varniai, Koncentracijos Stovykla.

Visiems savo draugams ir prieteliams, sveikinusiems mane Velykų švenčių proga, nuoširdžiai dėkoju.
Leipalingis, Diržų km. Stud. *Ant. Masionis.*

Knygų naujienos

Šiuo laikotarpiu mūsų knygų rinkoj pasirodė nemaža gerų veikalų, kuriuos pravartu būtų čia suminėti. Vieną arba kitą mūsų skaitytojai, rodos, vis dėlto pajėgs įsigyti.

Pirmoj eilėj reik paminėti „SIELOS ISTORIJA“, parašyta pačios *šv. Teresės Kūdikėlio Jėzaus* (Šv. Kazimiero dr-jos leidinys. Vertė J. Talmantas. Kaina 8 lit.). Tai išvidinis šios didžios šventosios gyvenimas. Čia puikiai matyti, kaip iš paprastos našlaitės mergaitės vystosi didi asmenybė, kaip Dievo malonė pamažu persunkia silpną žmogaus prigimtį. Ši knyga turėjo ir tebeturi daug įtakos religiniam mūsų laiko judėjimui. Žinant, kad šv. Teresėlė mokėjo labai gražiai rašyti, atsimenant taip pat, kad p. Talmantas yra geras vertėjas, knyga traukte traukia kiekvieno širdį.

Nesniai taip pat pasirodė ir *Dr. Tihamér Tóth'o* „JAUNUOLIO BŪDAS“ („Šešupės“ knygyno leid. Vertė A. Maceina. Kaina 1 lit. 50 c.). Ši knygelė taikoma visiems tiems jauniems žmonėms — pirmoj eilėj moksleiviams — kurie dar turi nesugadintą sielą, bet kurie taip pat dar nėra ir išugdę savo asmenybės. Būdas visais laikais, o ypatingai

dabartiniais, yra brangiausia žmogaus sielos vertybė. Kaip ją įsigyti, kaip plėtoti ir išlaikyti, šitoj knygelėj ir nurodoma. Kas skaitęs yra to pačio autoriaus „Jaunuolio lavinimasis", mielu noru paskaitys ir „Jaunuolio būdą".

O. V. de L. Milosz — Milašius. POEMOS. Su Fr. de Miomandre įžanga ir autoriaus portretu. Vertė *A. Vaičiulaitis.* „Sakalo b-vės leid. Kaunas, 1931. 48 p. Kaina 2 lit.

Milašius iki šiol mums buvo žinomas, bet dar nepažįstamas. Turėjome plačią jo kūrybos studiją, dr. J. Griniaus parašytą, teoretiškai matėm jo veidą, tik reikėjo pailiustruoti. Tam tikslui ir išleistos šios poemos — A. Vaičiulaičio vertimas. Jas beskaitydamas su Philippe Berthelot tari: „Tiesa, negaliu pasigirti suprantąs visas jūsų mintis, kurių galingu lyrizmu labai gėriuosi. Nietsche betgi mane ramina sakydamas, jog „filosofas rašo tam, kad būtų suprastas ir taip pat tam, kad būtų nesuprastas". Viena vertus, grožis, kaip ir tiesa, reikalingas pasitikėjimo pastangų, kad būtų visiškai pagautas. Antra vertus, galingi rūkai turi laikyti apsupę žodį, nes „žodis yra Dievas". Imkim nors trumputę pavasario aprašymo ištrauką:

„Vidurdienio skaidrumas susirado
meilės tylą
Mieguistos dilgėlės prinokusi galva
nusvyra
Ir glaudžias prie Judėjos Karalienės
skeptro tyro."
(„Pavasario giesmė", 20 p.).

Paviršutiniškai pažvelgus, atrodytų paprastas gamtos poetizavimas ir visiškai suprantamas, be jokios ypatingesnės vertės. Tačiau pridėta prie vertimų Miomandre įžanga mus įspėja: „... Milašius yra poezijos Alchemikas. Šitos sąvokos šviesoje visas jo kūrinys iškyla žėrinčiame ryškume, kurį lengva suvokti panašiai kaip ištisą peizažą, *regimą iš aukštesnio atžvilgio*". — Knygelė kukli, duota nedaug, bet gerai parinkta, viskas reikalinga, įvairu ir vertinga. Skaitymas, nors reikalauja didelio estetinių ir protinių galių įtempimo, bet nė kiek neapvilia. Juo daugiau įsiskaitai, juo daugiau įsigilini, juo daugiau ir pasitenkinimo randi. Priešingu keliu einant, priešingi ir vaisiai.

Dörfler, .Peter. DER JUNGE DON BOSCO. Su Rudolf Hesse iliustracijomis. Freiburg im Breisgau. 1930, Herder.

Vieni sakys, kad pirmieji jų jaunystės prisiminimai prasideda nuo tada, kai žąsys į jų marškinėlius įsikimba, o jie bėga ir rėkia. Kiti atsimena apie smilčių kaupelius. Dar kiti mini tik suaugusio, visiškai rimto žmogaus prisiminimus. Ir rodos jau būt vispusiškas jaunystės, tiksliau vaikystės, pergyvenimas. Tačiau mažojo Jono (Giovanni) Bosco vaikystė turi dar daugybę išskirtinų ir labai charakteringų žymių. Pirmasis jo vaikystės prisiminimas buvo toks: Jonukas, vos turėdamas dvejus metus, stovėjo su motina prie mirusio tėčio. Kai motina norėjo jį nuo lavono nuvesti jis griežtai užprotestavo: „Jei tėtis su manim neis, aš ir neisiu". Tada motina, jį guosdama pasakė: „Mano Joneli, tu jau nebeturi tėvo" (3 p.). Šie žodžiai labai sujaudina jautrią Jono širdį, palieka neišdildomą antspaudą ir nulemia jo pasiaukojimą *našlaičių* ir vargšų globojimui. Vargšų — nes būdamas našlaitis ir neturtingos šeimos patyrė didžiausius vargšo pergyvenimus.

Knygelėj, be įdomių, jaunuolio širdžiai artimų prisiminimų, kuriuos autorius tarsi Jono Bosco lūpomis pasakoja, matome gražų, idealų jaunuolio pavyzdį. Kaip jis, pralaužda-mas didžiausias gyvenimo kliūtis, veržiasi prie jam paskirtos per sapną iš Aukštybių misijos, kaip jis tampa nepaprastu berniuku — vis tai sužinoti naudinga, malonu ir įspūdinga. Knygelės autorius žymus dabartinių laikų Vokiečių katalikų rašytojas. Kai kas yra išversta ir į lietuvių kalbą ir mielai skaitoma. Nejauku būt su juo nesusipažinus.

Erich Maria Remarque. KELIAS ATGAL. Romanas. Vertė *Br. Raila.* „Sakalo" b-vės leid., 1931. 405 p. Kaina 5 lit.

Didžiojo karo šmėkla vienų žmonių psichikoj jau susikristalizavo, o kitų dar tebekristalizuojasi. Taip, mes visi esame grįžę iš fronto, — iš fronto matytų ar nujaustų bru-

lių karo vaizdų. Dabar juos vertinam, tikriau sakant — smerkiam. Šios knygos autorius, smulkmeniškai patyręs ant savo kailio karo siaubą, dabar savo širdyje jį jaučia ir kaip nuodingą gyvatę skaitytojams rodo. Autorius čia savo ir draugų mintimis ir pergyvenimais parodo pilną, vispusišką, nuoširdžią, net su visais ciniškumais, buvusio kareivio sielą. Pasitaikanti ciniškumai tik padeda tiesioginiu keliu įsijausti į karo sugadintą, iš tikrųjų buvusią ir dar esančią gerą, jauno vyro sielą. Pavartoti ciniškumai nerodo žemą mums puolusį žmogaus tipą, tik padeda jo gailėtis ir įtikinančiai pasibaisėti karu. Taigi šios minties nesuprasdamas skaitytojas, ypač jaunuolis, gali ir daug blogo susilaukti. Tad reikalingas atsargumas. Tatai ir pats autorius jaučia, jis laiko save nevertu mokyti skaisčias jaunutes vaikų sielas, nes iš tikrųjų, pagal jo atvirumą, jis galįs tik apkrėsti nekaltus savo mokinius. „Bet ko aš turiu jus mokyti? Aš turiu jum papasakoti, kad visas išsilavinimas, visa kultūra ir visi mokslai yra niekas kitas, kaip baisus pasityčiojimas, kol žmonės kariauja taip savęs su dujom, gelžim, paraku ir ugnim“ (292 p.).

Vertimas sklandus, atliktas su įsijautimu, tačiau padaryta daug ir suklupimų, matyt, labai skubėta. Dėl tos pat priežasties apsčiai ir spaudos klaidų. Bet kaip čia neskubėsi, jei jau seniai buvo išreklamuota, ir visuomenė nerimavo. Vis dėlto skaitytojams būtinai reikalingas tam tikras atsargumas ir kritiškumas. Tik tuomet yra pajuntamas šios knygos gražumas ir pamokymas.

Atsiųsta paminėti

Erich Maria Remarque. KELIAS ATGAL. Vertė *Br. Raila.* „Naujo Žodžio“ leidnys. 1931. I ir II tom. 405 p.

V. Bičiūnas. VARNALĖŠOS. 3 veiksmų piršlybos. Kaunas, 1931. 61 p.

Antanas Jasiūnas. LIEPSNŲ MALDA (eilėraščiai). Kaunas, 1931. 45 p. Kaina 1,50 lit.

Aldona Didžiulytė-Kazanavičienė. VAIKAI IR PAUKŠČIAI. Dviejų veiksmų scenos vaizdelis vaikams. „Dirvos“ b-vės leid. 64 p. Kaina 1,20 lit.

Wera Niethammer. NYKŠTUKAS SMALSUTIS. Pasaka mažiems. Vertė *Pr. Mašiotas.* „Dirvos“ b-vės leid. 100 p. Kaina 2,50 lit.

Edmundas Locardas. NUSIKALSTAMIEJI DARBAI IR NUSIKALTĖLIAI. Išvertė *A. B—tys.* „Policijos“ žurnalo redakcijos leid. Kaunas, 1930. 180 p. Kaina 3 lit.

E. Kuė. SĄMONINGOS AUTOSUGESTIJOS ĮTAKA MŪSŲ VEIKSMAMS. Vertė *J. K.*. Išleido A. Deksnys. Kaunas, 1931. 144 p. Kaina 3 lit.

Dr. M. Endziulaitytė-Gylienė. JAUNIMO BLAIVINIMAS UŽSIENYJE. Kaunas, 1931. L. K. Blaivybės dr-jos leid. Nr. 68. 16 p. Kaina 15 c.

Thomas Mann. BUDENBROCKS Šeimos nykimas. Romanas. II tom. Vertė *K. Karnauskas.* „Vairo“ b-vės leid. Kaunas, 1930. 276 p. Kaina 3,50 lit.

Juozas Paukštelis. UŽGROBTOJ ŽEMĖJ. 5 veiksmų drama. „Žinijos“ b-vės leid. Kaunas, 1931. 152 p. Kaina 3,50 c.

Prof. Pr. Dovydaitis. KULTŪRA, RELIGIJA IR MOKYKLA. Atviras laiškas mokytojams ir kitiems inteligentams. Kaunas, 1930 m. 32 p.

Dr. H. Kairiūkštytė-Jacynienė. PAŽAISLIO VIENUOLYNAS IR JO MENINĖS VERTYBĖS. Atspaudas iš „Židinio“. 1930 m. 32 p.

M. Venclauskas. LIAUDIES PASAKOS. „Žinijos“ b-vės leid. Kaunas, 1931. 128 p. 4 lit.

Henri Allorge. DIDYSIS PASAULIO SUKRĖTIMAS. Šimtojo amžiaus romanas Prancūzų Akademijos vainikuotas. Iš prancūzų k. išvertė J. Žiugžda. „Sakalo“ b-vės leid. Kaunas, 1931 m. 257 p. 3 lit.

P. Malakauskis. AR MOTERIS JOANNA KADAISE BUVO PAPA? Tretysis leidimas. Kaunas, 1931 m. 18 p.

M. M. Volkova. VEDYBOS IR JŲ HIGIENA. Išvertė *D. Braziulis.* Kaunas, 1931 m. 64 p. Kaina 1 lt. 80 ct.

Ats. red. A. Vaičiulaitis. Red. A. Maceina.

Dabar jau žinosim, kad

visi bet kurių praėjusių metų «Ateities» n-riai tekaštuoja po 50 centų sąsiuvinis! Tik jubiliejiniai n-riai — 1925 m. ir reorg. konferencijai paminėti 1927 m. — po 1 lt.

Paskubėkit pasinaudoti tokia reta proga ir papildyti savo komplektus arba, kas jų neturi, ir visai naujai juos įsigyti. «Ateities» kai kurių n-rių yra **net iš 1911 m.**

Persiuntimui tereikia pridėti 10 ct. kiekvienam sąsiuviniui.

Užsakymus nemažesnei kaip 5 lt. sumai Adm-ja pasiunčia savo kaštu.

Kreipkitės, rašykit kuo greičiau į **«Ateities» Admin-ciją, Kaunas, Laisvės Al.** 3 ir mielai Jums tuojau patarnaus.

Dabar visi skaito tik

didžiausią ir įdomiausią Lietuvos dienraštį

„RYTĄ“

kuris nuo 1930 m. vasario 1 d. eina iliustruotas 8 pusl. kasdien, šeštadieniais — 10-12 pusl., o prieš didesnes šventes — 16 pusl. Penktadieniais studentų skyrius — „Akademiškas Gyvenimas“, šeštadieniais — „Moterų Skyrius“, kuriuose nagrinėjami specialūs klausimai. „Rytas“ duoda visada įdomią dailiosios literatūros atkarpą. „Ryto“ žinios greitos ir teisingos.

Adresas: Kaunas, Duonelaičio g. 24

Kaina: mėn. — 5 lt. metams 50 lit.

Smagu ir naudinga skaityti

įdomias, lavinančias ir vaizduotę turtinančias knygas. Dėl lakios fantazijos Jules Verne'o ir Mayne Reido kūriniai yra jaunimo daugiausia skaitomi. Naujausi lietuvių kalba tų autorių veikalai yra:

Jules Verne'o **Už 20.000 metų** ir

Mayne Reydo **Kalnas Atsiskyrėlis.**

Abi knygos daugiau kaip po 200 pusl. ir kaštuoja po 3 litus.

Reikalaukite visuose knygynuose.

„Ateities“ administracija
š. m. „ATEITIES“ 1 Nr.

ir

„Ateities Spindulių“ adm-cija
š. m. „Ateities Spindulių 2 nr.

PRITRŪKO

Kas tų numerių turėtų atliekamų, prašome pasiųsti minėtoms adm-joms adresu: **Kaunas, Laisvės Al. 3.**

„Židinio“ š. m. ankietos

atsakymai rodo, kad absoliuti dauguma ligšiolinių «Židinio» skaitytojų žurnalu buvo geriausiai patenkinti todėl, kad jisai atitinka inteligento šviesuolio reikalavimams.

Niekas nesigailės ir užsisakęs **„Židinį“ 1931 metams,** nes žurnale ir toliau kiekvienam sąsiuviny bus naujausių lietuvių literatūros kūrinių, įdomių įvairių sričių aktualių straipsnių, plačios meno, mokslo, mokyklos ir auklėjimo, politikos, visuomeninio ir akademiškojo gyvenimo apžvalgos, gausus naujausių savų ir svetimų knygų recenzijų skyrius, žurnalų apžvalga ir t.t. «Židinys» eina nuo **1924 m. pabaigos.**

Prenumeratos kaina: met. 35 lt, pusm. 20 lt., pradž mokyklų mokytojams: met. 30 lt., pusm. 15 lt, moksleiviams: metams 25 lt., pusm. 15 lt.

Adresas: „ŽIDINYS“, Kaunas, Laisvės Alėja 3.

Moksleiviai! Įdomus ir pigus (4 litai metams) LAIKRAŠTIS YRA **„MISIJOS“**

Čia rasite gražių, žavinčių apysakų iš Afrikos, Azijos tautų ir Amerikos indėnų gyvenimo. Daug gražių paveikslų!

Skubėkite užsisakyti ir susipažinti! nesigailėsite.

Administracijos adresas: «Misijos», Jėzuitų namai, Kaunas.

Neatidėliok įsigyti

Vyt. Valiukevičiaus redaguotą katalogą

„SKAITYTINOS KNYGOS“

kurs reikalingas kiekvienam ateitininkui, norinčiam susirasti šaltinius savo pasaulėžiūrai gilinti.

sukrauta **Ateitininkų Spaudos Administracijoje, Kaunas, Laisvės Alėja 3** knygynams ir platintojams duodama dideli nuošimčiai. Atskiri asmens, imą už gyvus pinigus ne mažiau kaip po 5 egz., gauną knygą po 2 lt. su persiuntimu

---

Jaunoji drauge! Žengiant į gyvenimo rytą, būtinai reikalingas geras ir prityręs draugas—patarėjas. Juo geriausiai gali tikti jau vienuoliktus metus einąs įdomus ir aktualiausiais gyvenimo klausimais atsiliepiąs moterų žurnalas

„NAUJOJI VAIDILUTĖ.“

Todėl nė viena moksleivė negali likti 1931 m. be **vienintelio savo** žurnalo. Moksleivėms žurnalas kainuoja **met. 5 lit.**

Adresas: «N. V» administracijai Kaune, Laisvės Al. 3.

Akc. „Žaibo“ b-vės spaustuve, Kaune. Karo cenzūros leista.